ΤΟΥ

Ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν καὶ ἱερομάρτυρος

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ

ΠΡΟΣ

ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

S. Patris & Martyris

CLEMENTIS

AD

CORINTHIOS

EPISTOLA.

OXONIÆ:

Excudebat *A.* & *L. Lichfield*,
Acad: Typograph:
1 6 6 9.

Paulus ad Philipp. 4.3.

KAὶ ἐρωτῶ καί σε σύζυγε γνήσιε, συλλαμβάνου αὐταῖς, αἵτινες ἐν τῷ εὐαγγελίῳ συνήθλησάν μοι, μετὰ καὶ Κλήμεντος, καὶ τῶν λοιπῶν συνεργῶν μου, ὧν τὰ ὀνόματα ἐν βίβλῳ ζωῆς.

PRÆFATIO.

AD *ineuntis* Anni *auspicia, quo tempore frequenti studio pubes* Academica, *limina obsidere, nuncupare vota, gratulationibus certare, pro more solenni habet: turpissimum mihi videtur, nullas liberalis animi persolvisse vices, & in hac* Xeniorum *palæstrâ, vacuas, pessimeque vi-*

ctas protendiſſe manus. Ea *nimirum verſor in ſententia, ut de prudentiæ, eruditionis, facundiæ, opum aut dignitatis laude, quibuſvis facile concederem; in amicitiæ officiis aut benevolentiæ ſtudio à quoquam ſuperari libenter non feram. Poſtquam itaque præceps jam* Annus, *ſenii onere incurvus, & in ſemetipſum coiturus, præſto eſſe* Janum *admoneret; proſpiciendum utiq; erat ut* Scriptore *quopiam*

piam (pro recepto apud me more) typis emiſſo; ejuſdem interventu, Juventutis ſtudioſæ gratulationibus gratias, Chartis libellum, officiis munera reponerem.

Iſta dum agitarem, B. Clemens vir plane Apoſtolicus & S. Patrum non uno nomine primus, ſeſe præ aliis mihi offerebat, qui per plurima ſecula fruſtra requiſitus, & falſariorum multitudine, perſonam ejus ſacrile-

ga fraude induentium, ceu turbâ quadam elisus & oppressus, apud nos demum feliciter emersit. Et paucis retro annis terrarum orbi, hic loci postliminio redditus, notis jam penatibus, hospitii & natalium jure excipiendus denuo videbatur. Accessit insuper scripti ipsius dignitas, & argumenti quod tractatur ratio, quæ Authorem alias laudatissimum, etiamnum impensius commendant: in ea

enim

enim tempora perveni-
mus, quæ exagitata hic
Corinthiorum schismata,
seditiones, & partium stu-
dia longissimis intervallis
superant; in quibus etiam il-
la pro laude et honestamento
ducuntur: adeo ut Anathe-
matis fulmen mereri, sum-
ma sanctitas; eodem per-
celli, desideratissima con-
scientiæ libertas habean-
tur. Quin & morbis ad-
blandimur nostris, & ve-
nena pro remediis propina-
mus: sic demum florere
posse

posse Ecclesiam, *& pacem inter partes obtineri vulgo jactitatur, si neglectis fidei* Symbolis, *effractis* Canonum *repagulis, & conculcatis* Sacerdotii *infulis*, πλατυσμὸς (Clementis *nostri, & illorum verbo utor*) *latæ illius viæ quæ ad interitum ducit per omnia æmulus, diligentissime muniatur: nimirum ita* Ecclesiæ *rebus optime consultum iri, si ea ipsa admittantur consilia, quæ* Julianus *Apostata, in Christiani nominis*

minis perniciem excogita-vit, animo an maligniore, an Astutiore haud facile quis dixerit. Scilicet, Postquam *juratißimus ille pietatis hostis* decreverat aperiri templa, arisque hostias admoveri, & reparari Deorum cultum; ut dispositorum roboraret effectum, *inquit Ammianus Marcellinus, lib.* 22. dissidentes Christianorum antistites cum plebe discissâ in palatium intromissos, monebat ut civilibus dis-

discordiis consopitis, quisque nullo vetante, religioni suæ serviret. *En egregiam* libertatem conscientiæ, *et laudatam tantopere* comprehensionem, Tolerationemque; *sed progreditur* Author, *quantumcunque* Ethnicus, *asseritq;* hoc egisse eum ideo obstinatè, ut dissensiones augente licentia non timeret unanimem postea plebem: nullas infestas hominibus bestias, ut sunt sibi ferales pleriq; Christianorum

ſtianorum expertus. At nunc dierum improbâ quâ ſumus fide, reformandæ Eccleſiæ auſpicia ab Apoſtata ducimus; quemque ille ejuſdem propugnaculis ſubruendis admovit Arietem, in tibicinem et fulcrum convertimus. Quin et bonus ille Julianus Epiſcopos Orthodoxos, à Conſtantio relegatos, ab Exilio revocavit: hoc autem præſtitit μὴ φειδοῖ περὶ αὐτοὺς ταῦτα προστάξαι, ἀλλ' ὡς ἢ ὑπὸ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἔριδος ἐμφυλίῳ μάχῃ πολεμοῦντας τὴν ἐκκλησίαν, ἢ Κονςάντιον

ςάντιον

ϛρατιον διαβάλλων. Olim qui-
dem vel ex redditis Or-
thodoxis & *sanctissimis*
Confessoribus, *pax pub-
lica periclitabatur; nunc
autem à* Schismaticis *perfi-
disq;* Sanctis *in integrum
restitutis salvam tan-
tummodo eandem fore ex-
pectamus: Quasi inversâ*
Ionæ *historiâ, non nisi
transfugis, illis* Prophe-
tis *in Ecclesiæ* navem *re-
ceptis,* Halcyonia *tempe-
stas,* & tranquillum *mare
eidem jactatæ & pericli-
tanti restitui possint.Certe*

si

ſi Beatiſsimus Pater, & *glorioſus* Martyr Clemens *noſter, ſeculo huic redderetur, altum quantum potuit, obortis interea lachrymis inclamaret,* αἰσχρὸν καὶ λίαν αἰσχρὸν, καὶ ἀνάξιον τῆς ἐν χριστῷ ἀγωγῆς, *ſubjiceretque* μακάριοι οἱ προοδοιπορήσαντες πρεσβύτεροι οἵτινες ἔγκαρπον, καὶ τελείαν ἔχον τὴν ἀνάλυσιν.

Sed fruſtra querimoniæ, *in auras unde ſunt conflata, vel dum funduntur vaneſcentes. In* orbitam *ergo redeo, et* ratione *hucuſque redditâ eorum, quas ad libelli iſtius* Editionem *per-*

perduxerant; opportunum *it*, *de* Editione *ipsa pau-cis deinceps monere. Ea vero sic se habent.*

Ante sex circiter, aut quod excedit, Lustra, *Reverendissimus in Christo Pater* Cyrillus *Patriarcha* Constantinopolitanus, *codicem vetustissimum (in quo veteris et novi fœderis libri, literis grandioribus manu* Theclæ *nobilis fœminæ* Ægyptiæ, *circa primi concilii* Niceni *tempora fuerant exarata, cui accessit ejusdem ad calcem,* *in*

in membranis laceris, Epi*stola* Clementis *ad* Corinthios, *in Occidente per mille annos frustra requisita)* *ad* Carolum *primum Sereniss.* Britanniarum *regem,* Martyrem *postea sanctissimum, dono transmisit.* Biblia *Sacra ad exemplaris istius venerandi fidem, se luci daturum spondebat vir Eruditissimus* Patricius Junius, *Regiæ* Majest: *Bibliothecarius;* Clementis *autem editionem reipsa præstitit; quam nos hic denuo repræ-*

sen-

sentamus: nec illa immutantes quæ à receptis nunc dierum Orthographiæ *legibus multum deflectunt, in antiquissimis solum* marmoribus, *scriptisque agnita; aut quæ per* Librarii *ἀβλεψίαν manifesto* errore *apposita fuerant. Quo minus ad exemplaris Ms. fidem in Bibliotheca regia asservati omnia exigeremus denuo; in causa fuit non adeo illaudatissima illa frugalitas, ut labori parceretur, quam ne actum irrito conatu ageremus; si-*

siquidem ea habetur de Eruditione, industria et fide D. Junii *apud omnes fama, ut eandem suspicione aliqua labefactare, non incivile modo, sed iniquum prorsus videatur. Insuper quæ per conjecturam à* Junio *fuerant restituta, literarum vocumq; loco, quæ temporis injuria exesa aut fugientia desiderabantur, et in illius editione* minio *distincta erant; nos, ut nihil diligenti lectori fraudi esset, in unã* tabellam *congessimus,*

non

non paginam *modo sed* line-
am *ipsã, in qua singula ha-
bentur, adnotantes. Demum*
versionem latinam *recen-
suimus; parce tamen, &
cum debita erga Doctissi-
mum* Iunium *ejusque* Ma-
nes *reverentia: quin &*
Notas *subinde adjecimus,
prout scilicet per negotia li-
cuit, & curas satis impor-
tunas & frequentes, quæ
animum alio rapere, & in-
terpellare vix unquam cessa-
bant: proinde illas (ut reli-
qua omnia)* Amici Lecto-
res *(istis enim solis hæc*
Sche-

Schediaſmata *deſtinantur*, *neque enim* librum *adeo*, *quam* ſtrenam *meditamur*) *boni conſulant velim. Quos etiam ſerio monemus & hortamur*, *at*(*ſiquidem* Oraculi *fidem & dignationem mereretur Effatum illud*, Id verum quod primum)*pigris turbidiſque illorum* Lacunis, *qui ſe* Modernos Theologos *dici volunt*, *inſuper habitis*, fontes *requirant perennes & limpidos*, *atque ultra* Ethnicæ *Theologiæ fidem* Sacros, & Numine *plenos: par quidem*

dem eſt ut nova *ſequantur* Novatores, *eis vero quibus* Eccleſiæ *primitivæ ſincera placent* dogmata, *non minoris ævi ſcriptores utiq; placebunt; ſeſe etiam genuinos* Eccleſiæ *filios, certiſſimo hoc indicio & notâ plane characteriſticâ comprobabunt, quod Sanctiſſimos ejuſdem* Patres *unice colant, & revereantur.*

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ
ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ
ΕΠΙΣΤΟΛΗ Α.

CLEMENTIS
Ad CORINTHIOS
EPISTOLA I.

Η ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ ἡ παροικοῦσα Ῥώμην, τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ παροικούσῃ Κόρινθον, κλητοῖς ἡγιασμένοις ἐν θελήματι Θεοῦ, διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ παντοκράτορος Θεοῦ διὰ Ιησοῦ Χριστοῦ πληθυνθείη, ἐφ' * ὑμῶν ἰδίους, καὶ ἐπ' ἀλλήλους. Διὰ γινομένας ἡμῖν συμφορὰς καὶ περιπλώσεις, ἀδελφοὶ * βράδειον * νομίζομεν ἐπιστροφὴν πεποιηκέναι, περὶ τῶν ἐπιζητουμένων παρ' ὑμῖν πραγμάτων, ἀγαπητοὶ, τῆς τε ἀλλοτρίας καὶ * ξένοις τοῖς ἐκλεκτοῖς τοῦ Θεοῦ, μιαρᾶς καὶ ἀνοσίου στάσεως· ἣν ὀλίγα πρόσωπα προπετῆ καὶ αὐθάδη ὑπάρχοντα, εἰς τοσοῦτον ἀπονοίας ἐξέκαυσαν, ὥστε τὸ σεμνὸν καὶ περιβόητον, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἀξιαγάπητον, ὄνομα ὑμῶν, μεγάλως βλασφημηθῆναι· Τίς γὰρ παρεπιδημήσας πρὸς ὑμᾶς, τὴν πανάρετον καὶ βεβαίαν ὑμῶν πίστιν οὐκ ἐδοκίμασεν; τήν τε σώφρονα

ἴσ. ὑμᾶς ἰδίως.

ἴσ. βράδιον.

ἴσ. νομίζομεν.

ἴσ. ξένης.

DEI Ecclesia quæ Romæ peregrinatur, Ecclesiæ Dei quæ Corinthi diversatur, vocatis & sanctificatis voluntate divinâ, per Dominum nostrum Jesum Christum. Gratia vobis & pax ab omnipotente Deo per Jesum Christum, in vobis singulis, & mutuò erga vos invicem multiplicetur. Propter calamitates & casus adversos qui nobis acciderunt, Fratres dilecti, postulatis vestris, tardiùs nos animum adjecisse veremur, & seditioni impiæ ac detestandæ, *inter vos ortæ*, Deiq; electis peregrinæ & alienæ; quæ paucorum hominum insolentiâ & audaciâ in tantam vesaniam exarsit, ut honorificum & illustre nomen vestrum, & ab omnibus amari dignum, vehementer blasphemetur. Quis enim apud vos versatus est, qui omni virtute plenam, firmámque ac stabilem fidem vestram non probaverit? Qui sobri-

φρονα καὶ ἐπιεικῆ ἐν Χριστῷ εὐσέβειαν,
οὐκ ἐθαύμασεν; καὶ τὸ μεγαλοπρεπὲς τῆς
φιλοξενίας ὑμῶν ἦθος, οὐκ ἐκήρυξεν;
καὶ τὴν τελείαν καὶ ἀσφαλῆ γνῶσιν, οὐκ
ἐμακάρισεν; ἀπροσωπολήπτως γὰρ πάν-
ἴσ. ἐν τοῖς τα ἐποιεῖτε, καὶ * τοῖς νόμοις τοῦ Θεοῦ
ἐπορεύεσθε, ὑποτασσόμενοι τοῖς ἡγουμέ-
νοις ὑμῶν· καὶ τιμὴν τὴν καθήκουσαν
ἀπονέμοντες τοῖς παρ' ὑμῖν πρεσβυτέ-
ροις· νέοις τε μέτρια καὶ σεμνὰ νοεῖν ἐ-
πετρέπετε· γυναιξίν τε ἐν ἀμώμῳ καὶ
σεμνῇ καὶ ἁγνῇ συνειδήσει πάντα ἐπιτε-
λεῖν παρηγγέλλετε, στεργούσας καθηκόν-
τως τοὺς ἄνδρας ἑαυτῶν· ἔν τε τῷ κανό-
νι τῆς ὑποταγῆς ὑπαρχούσας, τὰ κατὰ
τὸν οἶκον σεμνῶς οἰκουργεῖν ἐδιδάσκετε,
πάνυ σωφρονούσας. Πάντες τε ἐτα-
πεινοφρονεῖτε, μηδὲν ἀλαζονευόμενοι,
ὑποτασσόμενοι μᾶλλον ἢ ὑποτάσσοντες,
μᾶλλον διδόντες ἢ λαμβάνοντες· τοῖς
ἐφοδίοις τοῦ Θεοῦ ἀρκούμενοι, καὶ προσέ-
χοντες τοὺς λόγους αὐτοῦ ἐπιμελῶς, ἐ-
στερνισμέ-

am & moderatam in Chriſto pietatē non ſit admiratus? qui ſplendidos ac liberales hoſpitalitatis veſtræ mores non laudaverit? qui perfectam certámq; cognitionem veſtram, non beatam prædicaverit? Omnia enim ſine perſonarum intuitu à vobis fiebant, & in Dei legibus ambulabatis, præpoſitis veſtris ſubditi, & ſeniores inter vos debito honore proſequentes. Iuvenes ut moderata & honeſta ſectarentur, monebatis; mulieres in inculpabili, ſanctâ & caſtâ conſcientiâ, omnia peragere hortabamini, diligendo maritos, prout officium poſtulat; & in obedientiæ canone ſe continendo, res domeſticas cum omni temperantiâ adminiſtrare, docebatis. Omnes humili animo eratis, in nullo inani gloriationi dediti, aliorũ jugo ſubjecti potius quã alios vobis ſubjicientes, dantes potius quã accipientes, Dei viatico contenti, & verbo ejus diligenter

στερνισμένοι ἦτε τοῖς σπλάγχνοις, καὶ
τὰ παθήματα αὐτοῦ ἦν πρὸ ὀφθαλμῶν ὑ-
μῶν. Οὕτως εἰρήνη βαθεῖα καὶ λιπαρὰ
ἐδίδοτο πᾶσιν, καὶ ἀκόρεστος πόθος εἰς
ἀγαθοποιΐαν, καὶ πλήρης πνεύματος
ἁγίου ἔκχυσις ἐπὶ πάντας ἐγίνετο· μεστοί-
τε ὁσίας βουλῆς ἐν ἀγαθῇ προθυμίᾳ
μετ' εὐσεβοῦς πεποιθήσεως ἐξετείνατε
τὰς χεῖρας ὑμῶν πρὸς τὸν παντοκράτορα
ἴσ. ἵλεων. Θεὸν, ἱκετεύοντες αὐτὸν * ἵλεως γενέ-
σθαι, εἴ τι ἄκοντες ἡμάρτετε. ἀγὼν ἦν
ὑμῖν ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς ὑπὲρ πάσης
τῆς ἀδελφότητος, εἰς τὸ σώζεσθαι μετ'
ἐλέους καὶ συνειδήσεως τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐκ-
λεκτῶν αὐτοῦ· εἰλικρινεῖς καὶ ἀκέραιοι ἦ-
ἴσ. ἀμνη- τε, καὶ * ἀναμνησίκακοι εἰς ἀλλήλους.
σίκακοι. Πᾶσα στάσις, καὶ πᾶν σχίσμα βδελυκτὸν
ὑμῖν· ἐπὶ τοῖς παραπτώμασι * τοῖς
ἴσ. τῶν. πλησίον ἐπενθεῖτε· τὰ ὑστερήματα αὐτῶν
ἴδια ἐκρίνετε· ἀμεταμέλητοι ἦτε ἐπὶ
πάσῃ ἀγαθοποιΐᾳ, ἕτοιμοι εἰς πᾶν
ἔργον ἀγαθόν. Τῇ παναρέτῳ καὶ σεβασ-

μίῳ

genter attendentes, quod in intima viſcera reconditum ſervabatis, ejuſque paſſiones vobis præ oculis ſemper erant. Sic altâ & beatâ pace fruentes, inexplebile benefaciendi deſiderium omnes tenebat; plena etiam ſuper omnes Spiritus ſancti effuſio facta eſt, ſanctâque voluntate pleni, bonâ animi promptitudine, cum piâ ac devotâ confidentiâ, manus veſtras ad Deum omnipotentẽ extendiſtis, pro delictis contra voluntatẽ veſtrã commiſſis, ſuppliciter ipſius clementiam implorantes. Labor omnis & contentio veſtra diu noctûque pro vniverſâ fraternitate erat, ut numerus electorum ejus cũ commiſeratione & conſcientiâ ſalvaretur. Sinceri inter vos invicem, innoxii, & omnis injuriæ immemores, eratis. Seditio omnis & ſciſſura vobis abominanda erat, proximorũ delicta lugebatis, illorum defectus veſtros cenſebatis: propter benefacta nulla pœnitentiâ ducti, ad omne bonũ opus prompti & alacres eratis.

μίᾳ πολιτείᾳ κεκοσμημένοι πάντα ἐν τῷ φόβῳ αὐτοῦ ἐπετελεῖτε. τὰ προστάγματα τοῦ Κυρίου ἐπὶ *τὰ πλάτη τῆς καρδίας ὑμῶν ἐγέγραπτο· Πᾶσα δόξα καὶ πλατυσμὸς ἐδόθη ὑμῖν, καὶ ἐπετελέσθη τὸ γεγραμμένον, Ἔφαγεν καὶ ἔπιεν, καὶ ἐπλατύνθη καὶ ἐπαχύνθη, καὶ *ἀπελάκτισεν ὁ ἠγαπημένος. Ἐκ τούτου ζῆλος, καὶ ἔρις, καὶ στάσις, διωγμὸς καὶ ἀκαταστασία, πόλεμος καὶ αἰχμαλωσία. οὕτως ἐπηγέρθησαν οἱ ἄτιμοι ἐπὶ τοὺς ἐντίμους, οἱ ἄδοξοι ἐπὶ τοὺς ἐνδόξους, οἱ ἄφρονες ἐπὶ τοὺς φρονίμους, οἱ νέοι ἐπὶ τοὺς πρεσβυτέρους. Διὰ τοῦτο πόῤῥω ἄπεστιν ἡ δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη, ἐν τῷ ἀπολείπειν ἕκαστον τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐν τῇ πίστει αὐτοῦ ἀμβλυωπῆσαι, μηδὲ ἐν τοῖς νομίμοις τῶν προσταγμάτων αὐτοῦ πορεύεσθαι, μηδὲ πολιτεύεσθαι κατὰ τὸ καθῆκον τῷ Χριστῷ, ἀλλὰ ἕκαστον βαδίζειν κατὰ τὰς ἐπιθυμίας αὐτοῦ τὰς πονηρὰς, ζῆλον ἄδικον καὶ ἀσεβῆ ἀνειληφότας,

ἴσ. τὰς πλάκας.

ἴσ. ἀπελάκτισεν.

tis. Ornati venerandâ & omnibus numeris absolutâ cõversatione, omnia in timore ejus peragebatis: mãdata & præcepta Domini in tabulis cordis vestri altius insculpebantur. Nunc vero omnis honor & latitudo vobis data est, & scriptũ illud impletum est, *Edit, bibit, dilatatus, & incrassatus est, & recalcitravit dilectus.* Deut. 32. 15. Ab hoc fonte, æmulatio, invidia, contentio, seditio, persecutio, cõmotio, bellum & captivitas, manârunt: sic viles & inglorii, contra honoratos & gloriosos, sic insipientes contra sapientes, & juvenes contra seniores, insurrexerunt. Hanc ob causã, procul absunt justitia & pax, quòd unusquisq; Dei timorẽ deserat, & in fide ejus cæcutiat, neq; in institutis præceptorũ ejus ambulet, aut vitam Christo dignã degat: sed secundùm pravas ipsius concupiscẽtias incedat, iniquam & impiam invidiam fovendo & amplectendo, per quam mors in mundum intravit,

τας, δι' ἧς καὶ θάνατος εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον. γέγραπται γὰρ οὕτως. Καὶ ἐγένετο μεθ' ἡμέρας, ἤνεγκεν Κάιν ἀπὸ τῶν καρπῶν τῆς γῆς θυσίαν τῷ Θεῷ, καὶ Αβελ ἤνεγκεν καὶ αὐτὸς ἀπὸ τῶν πρωτοτόκων τῶν προβάτων, καὶ ἀπὸ τῶν στεάτων αὐτῶν· καὶ ἐπεῖδεν ὁ Θεὸς ἐπὶ Αβελ καὶ ἐπὶ τοῖς δώροις αὐτοῦ, ἐπὶ δὲ Κάιν καὶ ἐπὶ ταῖς θυσίαις αὐτοῦ οὐ προσέσχεν. καὶ ἐλυπήθη Κάιν ἄγαν, καὶ συνέπεσεν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ. Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς πρὸς Κάιν, ἵνα τί περίλυπος ἐγένου; καὶ ἵνα τί συνέπεσεν τὸ πρόσωπόν σου; οὐκ ἐὰν ὀρθῶς προσενέγκῃς, ὀρθῶς δὲ μὴ διέλῃς, ἥμαρτες; ἡσύχασον· πρὸς σὲ ἡ ἀποστροφὴ αὐτοῦ, καὶ σὺ ἄρξεις αὐτοῦ. Καὶ εἶπεν Κάιν πρὸς Αβελ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, διέλθωμεν εἰς τὸ πεδίον, καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐν τῷ πεδίῳ, ἀνέστη Κάιν ἐπὶ Αβελ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτόν. Ορᾶτε ἀδελφοί, ζῆλος καὶ φθόνος ἀδελφοκτονίαν κατειργάσατο

γάσατο

vit. Sic enim ſcriptum eſt, *Et fa-* Gen.4.3.
ctum eſt poſt dies, obtulit Cain ex fructibus terræ ſacrificium Domino, Abel autem obtulit & ipſe de primogenitis ovium ſuarum, & adipibus earum. Et reſpexit Deus ſuper Abel, & ſuper munera ejus. Super Cain autem, & ſuper ſacrificia ejus non advertit, & contriſtatus eſt Cain valde, & concidit vultu ſuo. Et dixit Dominus Deus ad Cain, quare triſtis factus es? Et quare concidit vultus tuus? Nonne ſi rectè offeras, non autem rectè dividas, peccaſti? Quieſce, ad te converſio ejus, & tu principatum habebis ipſius. Et dixit Cain *ad* Abel *fratrem ſuum, tranſeamus in campũ: & factum eſt, dum eſſent in campo, ſurrexit* Cain *ſuper* Abel *fratrem ſuum, & occidit eum.* Videtis fratres, propter æmulationem & invidiam fratricidium commiſſum. Propter æmulationem pater noſter *Jacob* à facie fratris ſui *Eſau* aufugit.

γάσατο. Διὰ ζῆλον ὁ πατὴρ ἡμῶν Ιακὼβ ἀπέδρα ἀπὸ προσώπου Ησαῦ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. Ζῆλος ἐποίησεν Ιωσὴφ μέχρι θανάτου διωχθῆναι, καὶ μέχρι δουλείας εἰσελθεῖν. Ζῆλος φεύγειν ἠνάγκασεν Μωϋσῆν ἀπὸ προσώπου Φαραὼ βασιλέως Αιγύπτου, ἐν τῷ ἀκοῦσαι αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὁμοφύλου, τίς σε κατέστησεν κριτὴν ἢ δικαστὴν ἐφ' ἡμῶν; μὴ ἀνελεῖν με σὺ θέλεις, ὃν τρόπον ἀνεῖλες ἐχθὲς τὸν αἰγύπτιον; Διὰ ζῆλον Ααρὼν καὶ Μαριὰμ ἔξω τῆς παρεμβολῆς ηὐλίσθησαν. Ζῆλος Δαθὰν καὶ Αβειρὼμ ζῶντας κατήγαγεν εἰς ᾅδου, διὰ τὸ στασιάσαι αὐτοὺς πρὸς τὸν θεράποντα τοῦ Θεοῦ Μωϋσῆν. Διὰ ζῆλον Δαβὶδ φθόνον ἔσχεν οὐ μόνον ὑπὸ τῶν ἀλλοφύλων, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ Σαοὺλ βασιλέως Ισραὴλ ἐδιώχθη. Αλλ' ἵνα τῶν ἀρχαίων ὑποδειγμάτων παυσώμεθα, ἔλθωμεν ἐπὶ τοὺς ἔγγιστα γενομένους ἀθλητάς· λάβωμεν τῆς γενεᾶς ἡμῶν τὰ γενναῖα ὑποδείγματα. Διὰ ζῆλον καὶ φθόνον, οἱ μέγιστοι καὶ δικαιότατοι

στύλοι

git. Æmulatio effecit, ut *Ioseph* capitales inimicitias pateretur, & in servitutem esset redactus. Æmulatio *Mosem* à vultu *Pharaonis* regis Ægypti fugere compulit, cum popularem suum dicentem audiret, *quis te constituit principem & judicem super nos? numquid tu vis me occidere, quemadmodum occidisti heri Ægyptium?* propter Æmulationem *Aaron* & *Mariam*, à reliquo populo segregati, extra castra manere coacti sunt. Æmulatio *Dathan* & *Abiron* vivos ad inferos detrusit, quòd cum *Moyse* Dei famulo seditiosè contenderent. Propter Æmulationem *David* non tantum alienigenarum invidiã sustinuit, sed Regem etiam *Saul* persequutorem expertus est. Sed ut vetera relinquamus, ad proximos athletas convertat se oratio nostra, & seculi nostri generosa exempla proponamus. Propter æmulationem & invidiam, qui fideles & justissimæ Ecclesiæ columnæ erant, ad mortem usq; acerbam, per-

Exod. 2. 14.

στῦλοι ἐδιώχθησαν καὶ ἕως θανάτου
ἤθλησαν. λάβωμεν πρὸ ὀφθαλμῶν ἡμῶν
ἴσ. ἀγίους. τοὺς * ἀγαθοὺς ἀποστόλους. Πέτρος διὰ ζῆ-
λον ἄδικον οὐχ ἕνα οὐδὲ δύο, ἀλλὰ πλεί-
ονας ὑπέμεινεν πόνους, καὶ οὕτω μαρτυ-
ρήσας ἐπορεύθη εἰς τὸν ὀφειλόμενον τό-
πον τῆς δόξης. Διὰ ζῆλον ὁ Παῦλος
ὑπομονῆς βραβεῖον ἀπέσχεν, ἑπτάκις
δεσμὰ φορέσας, παιδευθείς, λιθα-
σθείς, κῆρυξ γενόμενος ἔν τε τῇ ἀνατο-
λῇ καὶ ἐν τῇ δύσει, τὸ γενναῖον τῆς πίστε-
ως αὐτοῦ κλέος ἔλαβεν, δικαιοσύνην
διδάξας ὅλον τὸν κόσμον, καὶ ἐπὶ τὸ
τέρμα τῆς δύσεως ἐλθών, καὶ μαρτυρήσας
ἐπὶ τῶν ἡγουμένων, οὕτως ἀπηλλάγη τοῦ
κόσμου, καὶ εἰς τὸν ἅγιον τόπον ἐπορεύθη,
ὑπομονῆς γενόμενος μέγιστος ὑπογραμ-
μός. Τούτοις τοῖς ἀνδράσιν θείως πολι-
τευσαμένοις συνηθροίσθη πολὺ πλῆθος
ἐκλεκτῶν, οἵτινες * πολλαῖς αἰκίαις
ἴσ. πολλὰς αἰκίας καὶ βασάνους. καὶ βασάνοις διὰ ζῆλον παθόντες,
ὑπόδειγμα κάλλιστον ἐγένοντο ἐν ἡμῖν.
Διὰ ζῆλον διωχθεῖσαι γυναῖκες [Δα-
ναΐδες

persecutionem passi sunt. Ponamus nobis ante oculos sanctos Apostolos. Propter Æmulationē iniquā, Petrus non unum aut alterum, sed plures labores sustulit, atq; ita martyrium passus in debitum gloriæ locum ascendit. Paulus propter Æmulationē in vincula septies conjectus, verberibus cæsus, lapidatus, patientiæ præmium reportavit, & in oriente ac occidente verbi præco factus, illustrem fidei suæ famā sortitus est, in justitiâ mundū universum instruens, & ad occidentis terminos veniens, & sub Imperatoribus martyriū subiens, sic è mundo migravit, & in locum sanctum abiit, patientiæ summum exemplar existens. Viris istis sanctè vitā instituentibus, magna electorum multitudo aggregata est, qui supplicia multa & tormenta propter æmulationem passi, exemplar optimum inter nos exstiterunt. Propter æmulationē mulieres persecutionem passæ [*Danaïdes* & *Dirce*]

ναΐδες καὶ Δίρκη] αἰκίσματα δεινὰ καὶ ἀνόσια παθοῦσαι, ἐπὶ τὸν τῆς πίστεως βέβαιον δρόμον κατήντησαν, καὶ ἔλαβον γέρας γενναῖον αἱ ἀσθενεῖς τῷ σώματι. Ζῆλος ἀπηλλοτρίωσεν γαμετὰς ἀνδρῶν, καὶ ἠλλοίωσεν τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀδὰμ, τοῦτο νῦν ὀστοῦν ἐκ τῶν ὀστέων μου, καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός μου. Ζῆλος καὶ ἔρις πόλεις μεγάλας κατέστρεψεν, καὶ ἔθνη μεγάλα ἐξεῤῥίζωσεν. Ταῦτα, ἀγαπητοὶ, οὐ μόνον ὑμᾶς νουθετοῦντες ἐπιστέλλομεν, ἀλλὰ καὶ ἑαυτοὺς ὑπομνήσκοντες· ἐν γὰρ τῷ αὐτῷ ἐσμὲν σκάμματι, καὶ ὁ αὐτὸς ἡμῖν ἀγὼν ἐπίκειται. Διὸ ἀπολείπωμεν τὰς κενὰς καὶ ματαίας φροντίδας, καὶ ἔλθωμεν ἐπὶ τὸν εὐκλεῆ καὶ σεμνὸν τῆς ἁγίας κλήσεως ἡμῶν κανόνα· Βλέπωμεν τί καλὸν καὶ τί τερπνὸν καὶ προσδεκτὸν ἐνώπιον τοῦ ποιήσαντος ἡμᾶς. Ἀτενίσωμεν εἰς τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἴδωμεν ὡς ἔστιν τίμιον τῷ Θεῷ αἷμα αὐτοῦ, ὅ,τι διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ἐκχυθὲν, παντὶ τῷ κόσμῳ μετανοίας

μετανοίας

te] poſtquam gravia & nefanda ſupplicia ſuſtinuiſſent, conſtantem fidei curſum conſummarunt, & debiles corpore nobile tolerantiæ præmium acceperunt. Æmulatio uxorum animos à maritis abalienavit, & dictum patris noſtri *Adami* mutavit. *Hoc jam os ex oſſibus meis, & caro ex carne meâ.* Æmulatio & contentio urbes magnas evertit, & gentes numeroſas funditus delevit. Hæc, chariſſimi, non tantùm ut vos officii veſtri admoneamus, ſcribimus; ſed ut nos ipſos commonefaciamus, in eadẽ enim arena verſamur, & certamen idẽ nobis incumbit: quare inanes & vanas curas relinquamus, & ad glorioſam & venerandam ſanctæ vocationis noſtræ lineam veniamus; quid pulchrum, quid jucundum, & acceptum coram opifice noſtro ſit, videamus; ſanguinem Chriſti intentis oculis intueamur, & quàm pretioſus Deo ſit ejus ſanguis, conſideremus, qui propter noſtram ſalutem effuſus, toti mundo

Gen. 2.23.

τανοίας χάριν ὑπήνεγκεν. Ἀτενίσωμεν εἰς τὰς γενεὰς πάσας, καὶ καταμάθωμεν ὅτι ἐν γενεᾷ καὶ γενεᾷ μετανοίας τόπον ἔδωκεν ὁ δεσπότης τοῖς βουλομένοις ἐπιστραφῆναι ἐπ' αὐτόν. Νῶε ἐκήρυξεν μετάνοιαν, καὶ οἱ ὑπακούσαντες ἐσώθησαν. Ἰωνᾶς Νινευΐταις καταστροφὴν ἐκήρυξεν, οἱ δὲ μετανοήσαντες ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασιν αὐτῶν ἐξιλάσαντο τὸν Θεὸν ἱκετεύσαντες, καὶ ἔλαβον σωτηρίαν, καίπερ ἀλλότριοι τοῦ Θεοῦ ὄντες. Οἱ λειτουργοὶ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ διὰ πνεύματος ἁγίου περὶ μετανοίας ἐλάλησαν· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ δεσπότης τῶν ἁπάντων περὶ μετανοίας ἐλάλησεν μετὰ ὅρκου. Ζῶ γὰρ ἐγώ λέγει κύριος, οὐ βούλομαι τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὴν μετάνοιαν προστιθεὶς καὶ γνώμην ἀγαθήν. Μετανοήσατε οἶκος Ἰσραὴλ ἀπὸ τῆς ἀνομίας ὑμῶν· εἶπον τοῖς υἱοῖς τοῦ λαοῦ μου, ἐὰν ὦσιν αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ἀπὸ τῆς γῆς ἕως τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐὰν ὦσιν πυῤῥότεραι κόκκου, καὶ μελάντεραι σάκκου, καὶ ἐπιστρα-

mundo pœnitentiæ gratiam obtulit. Circumspiciamus diligenter omnes mundi ætates, & discamus quod in omni generatione, volentibus ad ipsum converti, Dominus pœnitentiæ locum concesserit. *Noe* pœnitentiæ præco fuit, & qui ei obtemperârunt, salvati sunt. *Jonas* Ninivitis excidium prædicavit, illi autem peccatorum pœnitentiam agentes, precibus Deum placarunt, & licèt à Deo alieni, salutis participes facti sunt. Divinæ gratiæ ministri Spiritu Sancto afflati, de pœnitentiâ loquuti sunt: ipse etiam rerum omnium Dominus cum juramento de pœnitentiâ loquutus est. *Vivo, inquit, Dominus, nolo mortem peccatoris, sicut pœnitentiam*, addens insuper dictum egregium; Ezek. 33. 11. *Resipiscite domus* Israel *ab iniquitate vestrâ. Dic filiis populi mei, si peccata vestra à terrâ ad cœlum usque multiplicentur, si cocco rubriora & cilicio nigriora fuerint, & ad me ex toto corde conversi fueritis & dixeritis,*

φῆτε πρὸς με ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, καὶ εἴπητε, Πάτερ, ἐπακούσομαι ὑμῶν ὡς λαοῦ ἁγίου. Καὶ ἐν ἑτέρῳ τόπῳ λέγει οὕτως, Λούσασθε καὶ καθαροὶ γένεσθε, ἀφέλεσθε τὰς πονηρίας ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν μου· παύσασθε ἀπὸ τῶν πονηριῶν ὑμῶν, μάθετε καλὸν ποιεῖν, ἐκζητήσατε κρίσιν, ῥύσασθε ἀδικούμενον, κρίνατε ὀρφανῷ, καὶ δικαιώσατε χήρᾳ, καὶ δεῦτε
Ἠσ. ὁ κύριος καὶ διαλεχθῶμεν λέγει· Καὶ ἐὰν ὦσιν αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ· ἐὰν δὲ ὦσιν ὡς κόκκινον, ὡς ἔριον λευκανῶ· καὶ ἐὰν θέλητε καὶ εἰσακούσητέ μου, τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς φάγεσθε· ἐὰν δὲ μὴ θέλητε, μηδὲ εἰσακούσητέ μου, μάχαιρα ὑμᾶς κατέδεται· τὸ γὰρ στόμα κυρίου ἐλάλησε ταῦτα. Πάντας οὖν τοὺς ἀγαπητοὺς αὐτοῦ βουλόμενος μετανοίας μετασχεῖν, ἐστήριξεν τῷ παντοκρατορικῷ βουλήματι αὐτοῦ. Διὸ ὑπακούσωμεν τῇ μεγαλοπρεπεῖ καὶ ἐνδόξῳ βουλήσει αὐτοῦ, καὶ ἱκέται γενόμενοι τοῦ ἐλέους καὶ τῆς χρηστότητος αὐτοῦ, προσπέσωμεν καὶ

ἐπι-

ritis, Pater, tanquam populo ſancto aurem vobis præbebo. Et in alio loco ſic dicit; *Lavamini, mundi eſtote, auferte mala ex animabus veſtris ab oculis meis, quieſcite à malitiis veſtris. Diſcite facere bonum, quærite judicium, liberate oppreſſum, judicate pupillo, & juſtiſicate viduam. Et venite colloquamur, dicit Dominus; & ſi fuerint peccata veſtra quaſi phœnicium, ſicut nivem dealbabo, & ſi fuerint ut coccinum, ſicut lanam dealbabo. Et ſi volueritis & audieritis me, bona terræ comedetis; ſi autem nolueritis, neque exaudiveritis me, gladius devorabit vos: os enim Domini locutum eſt hæc.* Volens igitur omnes dilectos ſuos pœnitentiæ participes fieri, omnipotente ſuâ voluntate ſtabilivit: quare magnificæ ejus & glorioſæ voluntati obſequamur, & ſuppliciter miſericordiam & benignitatem ejus implorantes, relictis vanis operibus, contentione & æmulatione, quæ ad mortem ducit, ad miſerationes ejus advolvamur

Eſ. 1. 16

ἐπιστρέψωμεν ἐπὶ τοὺς οἰκτιρμοὺς αὐτοῦ,
ἀπολιπόντες τὴν ματαιοπονίαν, τήν τε

ἴσ. τὸν.
ἔριν, καὶ * τὸ εἰς θάνατον * ἄγον ζῆλος.

ἴσ. ἄγοντα ζῆλον.
Ἀτενίσωμεν εἰς τοὺς τελείως λειτουργή-
σαντας τῇ μεγαλοπρεπεῖ δόξῃ αὐτοῦ.
λάβωμεν Ἐνὼχ, ὃς ἐν ὑπακοῇ δίκαι-
ος εὑρεθεὶς μετετέθη, καὶ οὐχ εὑρέθη
αὐτοῦ θάνατος. Νῶε πιστὸς εὑρεθεὶς,
διὰ τῆς λειτουργίας αὐτοῦ παλιγγενεσίαν
κόσμῳ ἐκήρυξεν, καὶ διέσωσεν δι' αὐ-
τοῦ ὁ δεσπότης τὰ εἰσελθόντα ἐν ὁμονοίᾳ
ζῶα εἰς τὴν κιβωτόν. Ἀβραάμ, ὁ φίλος
προσαγορευθεὶς, πιστὸς εὑρέθη, ἐν τῷ
αὐτὸν ὑπήκοον γενέσθαι τοῖς ῥήμασι τοῦ
Θεοῦ. οὗτος δι' ὑπακοῆς ἐξῆλθεν ἐκ
τῆς γῆς αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῆς συγγενείας
αὐτοῦ, καὶ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ,
ὅπως γῆν ὀλίγην, καὶ συγγένειαν ἀσθε-
νῆ, καὶ οἶκον μικρὸν καταλιπὼν, κλη-
ρονομήσῃ τὰς ἐπαγγελίας τοῦ Θεοῦ. λέ-
γει γὰρ αὐτῷ. Ἄπελθε ἐκ τῆς γῆς σου
καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου, καὶ ἐκ τοῦ
οἴκου τοῦ πατρός σου, εἰς τὴν γῆν ἣν ἄν σοι
δείξω,

advolvamur & convertamur. Fixis oculis intueamur eos qui magnificæ ejus gloriæ perfectè inſervierunt, ſumamus *Enoch*, qui in obedientiâ juſtus repertus, tranſlatus fuit, neque mors ejus deprehenſa eſt. *Noe* fidelis inventus per miniſterium ſuum novam mundo generationem prædicavit, & per eum animalia quæ in concordiâ arcam ſunt ingreſſa, ſervavit Dominus. *Abraham*, amicus vocatus, fidelis inventus eſt, eo quod verbis Dei obtemperarit; hic per obedientiam è terrâ ſuâ, è cognatione ſuâ, & domo patris ſui egreſſus eſt, ut exiguâ terrâ, cognatione debili, & domo parvâ derelictâ, promiſſiones Dei poſſideret. Dicit enim ei, *Exi de terrâ* Gen. 12. 1.
tuâ, & de cognatione tuâ, & de domo patris tui, & vade in terram quam

δείξω, καὶ ποιήσω σε εἰς ἔθνος μέγα, καὶ εὐλογήσω σε, καὶ μεγαλυνῶ τὸ ὄνομά σου, καὶ ἔσῃ εὐλογημένος. καὶ εὐλογήσω τοὺς εὐλογοῦντάς σε, καὶ καταράσομαι τοὺς καταρωμένους σε, καὶ εὐλογηθήσονται ἐν σοὶ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς. Καὶ πάλιν ἐν τῷ διαχωρισθῆναι αὐτὸν ἀπὸ Λὼτ, εἶπεν αὐτῷ ὁ Θεὸς, Ἀναβλέψας τοῖς ὀφθαλμοῖς σου, ἴδε ἀπὸ τοῦ τόπου οὗ νῦν σὺ εἶ πρὸς βορρᾶν, καὶ λίβα, καὶ ἀνατολὰς, καὶ θάλασσαν· ὅτι πᾶσαν τὴν γῆν ἣν σὺ ὁρᾷς, σοὶ δώσω αὐτὴν, καὶ τῷ σπέρματί σου, ἕως αἰῶνος· καὶ ποιήσω τὸ σπέρμα σου ὡς τὴν ἄμμον τῆς γῆς· εἰ δύναταί τις ἐξαριθμῆσαι τὴν ἄμμον τῆς γῆς, καὶ τὸ σπέρμα σου ἐξαριθμηθήσεται· Καὶ πάλιν λέγει· Ἐξήγαγεν ὁ Θεὸς τὸν Ἀβραὰμ, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἀνάβλεψον εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἀρίθμησον τοὺς ἀστέρας, εἰ δυνήσῃ ἐξαριθμῆσαι αὐτοὺς, οὕτως ἔσται τὸ σπέρμα σου· ἐπίστευσε δὲ Ἀβραὰμ τῷ Θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην.

Διὰ

tibi demonſtravero. Et faciam te in gentem magnam, & benedicam te, & magnificabo nomen tuum, & eris benedictus; & benedicam benedicentes te, & maledicam maledicentes te, & benedicentur in te omnes tribus terræ. Et rurſus cùm à *Lot* ſecederet, dixit ei Deus. *Reſpice oculis tuis, & vide à loco in quo nunc tu es, ad Aquilonem, & Africum, & orientem & mare: quia omnem terram quam tu vides tibi dabo eam, & ſemini tuo uſq; in ſeculum. Et faciam ſemen tuum ſicut arenam terræ, ſi poterit aliquis dinumerare arenam terræ, & ſemen tuum dinumerabitur.* Et rurſus dicit. *Eduxit Deus* Abraham *foras, & dixit ei, reſpice in cœlum & numera ſtellas, ſi potes dinumerare eas, ſic erit ſemen tuum: Et credidit* Abraham *Deo, & deputatum eſt ei ad juſtitiam.* Propter fidem & hoſpitalitem datus eſt ei filius in ſenectute, & per

Gen. 13. 14.

Gen. 15. 5.

Διὰ πίστιν καὶ φιλοξενίαν ἐδόθη αὐτῷ υἱὸς ἐν γήρᾳ, καὶ δι' ὑπακοῆς προσήνεγκεν αὐτὸν θυσίαν τῷ Θεῷ πρὸς ἓν τῶν ὀρέων ὧν ἔδειξεν αὐτῷ. Διὰ φιλοξενίαν καὶ εὐσέβειαν Λὼτ ἐσώθη ἐκ Σοδόμων, τῆς περιχώρου πάσης *κειθείσης διὰ πυρὸς καὶ θείου· πρόδηλον ποιήσας ὁ δεσπότης ὅτι τοὺς ἐλπίζοντας ἐπ' αὐτὸν οὐκ ἐγκαταλείπει, τοὺς δὲ ἑτεροκλινεῖς ὑπάρχοντας εἰς κόλασιν καὶ αἰκισμὸν τίθησι· συνεξελθούσης *παρ' αὐτῷ τῆς γυναικὸς ἑτερογνώμονος ὑπαρχούσης καὶ οὐκ ἐν ὁμονοίᾳ, εἰς τοῦτο σημεῖον ἐτέθη, ὥστε γενέσθαι αὐτὴν στήλην ἁλὸς ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης· εἰς τὸ γνωστὸν εἶναι πᾶσιν, ὅτι οἱ δίψυχοι καὶ οἱ διστάζοντες περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως, εἰς κεῖμα καὶ εἰς σημείωσιν πάσαις ταῖς γενεαῖς γίνονται. Διὰ πίστιν καὶ φιλοξενίαν ἐσώθη Ῥαὰβ ἡ πόρνη· ἐκπεμφθέντων γὰρ ὑπὸ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ κατασκόπων εἰς τὴν Ἱεριχῶ ἔγνω ὁ βασιλεὺς τῆς γῆς ὅτι ἥκασι κατασκοπεῦσαι τὴν χώραν αὐτοῦ, καὶ ἐξέ-

* ἴσ. κατακαυθείσης.

* ἴσ. γάρ.

obedientiam obtulit eum in ſacrificium Deo in uno montium quem ei oſtenderat. Propter hoſpitalitatem & pietatem *Lot*, è *Sodoma* ſalvus evaſit, cùm regio tota in circuitu igne & ſulphure conflagararet. Deo palàm faciente quòd eos non derelinquat, qui in eo ſpem & præſidium collocant; contrà verò qui à mandatis ejus declinant, ſuppliciis & tormentis puniat, uxor enim ejus quæ unà cum eo urbe egreſſa eſt, cum ab eo diſſentiret, nec in concordia perſiſteret, in ſignum propterea poſita eſt, & ſalis ſtatua in hodiernum diem facta eſt, ut omnibus innoteſceret, quòd animo dubii, & de potentiâ divinâ hæſitantes, in judicium & ſignum omnibus generationibus proponantur. Propter fidem & hoſpitalitatem, *Raab* meretrix incolumis ſervata eſt, miſſis enim à *Joſua* filio *Nun* ad urbem *Jericho*

ἐξέπεμψεν ἄνδρας τοὺς συλληψομένους αὐτούς, ὅπως συλληφθέντες θανατωθῶσιν. Ἡ οὖν φιλόξενος Ῥαὰβ εἰσδεξαμένη αὐτούς, ἔκρυψεν εἰς τὸ ὑπερῷον ὑπὸ τὴν λινοκαλάμην· ἐπισταθέντων δὲ τῶν παρὰ τοῦ βασιλέως, καὶ λεγόντων, ἄνδρες πρός σε ἦλθον οἱ κατάσκοποι τῆς γῆς ἡμῶν, ἐξάγαγε αὐτούς, ὁ γὰρ βασιλεὺς οὕτως κελεύει· Ἡ δὲ ἀπεκρίθη, εἰσῆλθον οἱ δύο ἄνδρες οὓς ζητεῖτε πρός με, ἀλλὰ ταχέως ἀπῆλθον, καὶ πορεύονται· ὁδὸν ὑποδεικνύουσα αὐτοῖς ἐναντίαν. Καὶ εἶπεν πρὸς τοὺς ἄνδρας, γινώσκουσα γινώσκω ἐγώ, ὅτι κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν παραδίδωσιν ὑμῖν τὴν πόλιν ταύτην, ὁ γὰρ φόβος καὶ ὁ τρόμος ὑμῶν ἐπέπεσεν τοῖς κατοικοῦσιν αὐτήν· ὡς ἐὰν οὖν γένηται λαβεῖν αὐτὴν ὑμᾶς, διασώσατέ με, καὶ τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου. Καὶ εἶπαν αὐτῇ, ἔσται οὕτως, ὡς ἐλάλησας ἡμῖν· ὡς ἐὰν οὖν γνῷς παραγινομένους ἡμᾶς, συνάξεις πάντας τοὺς σοὺς ὑπὸ τὸ στέγος σου, καὶ διασωθήσονται· ὅσοι γὰρ ἐὰν εὑρεθῶσιν

ſpeculatoribus, reſcivit terræ Rex quod regionem eorum exploraturi venerant, & viros emiſit, qui eos ut morti traderentur, apprehenderent. *Raab* autem hoſpitalis ſuſcipiens eos in ſolario domus ſub lini ſtipula occultavit eos. Cùm autem nuntii Regis ex improviſo ſuperveniſſent, & dixiſſent, viri ad te ingreſſi ſunt, regionis noſtræ exploratores, educ eos, ſic enim imperat Rex. Illa autem reſpondit, ingreſſi ſunt duo viri ad me quos quæritis, ſed confeſtim abierunt & vadunt; viam oſtendens eis contrariã. Et dixit ad viros, ſciens ſcio, quòd Dominus Deus veſter urbem hanc vobis tradit, timor enim & pavor veſtri inceſſit incolas ejus; quare cùm capere illam vobis contigerit, incolumem me ſervate & domum patris mei. Et dixerunt ei, eveniet tibi ut loquuta es, quare cùm nos appropinquantes cognoveris, cognatos tuos omnes ſub tecto tuo congregabis, & ſalvabuntur;

ρεθῶσιν ἔξω τῆς οἰκίας, ἀπολοῦνται· Καὶ προσέθεντο αὐτῇ δοῦναι σημεῖον, ὅπως κρεμάσῃ ἐκ τοῦ οἴκου αὐτῆς κόκκινον, πρόδηλον ποιοῦντες, ὅτι διὰ τοῦ αἵματος τοῦ κυρίου λύτρωσις ἔσται πᾶσι τοῖς πιστεύουσιν καὶ ἐλπίζουσιν ἐπὶ τὸν Θεόν. Ὁρᾶτε ἀγαπητοὶ, οὐ μόνον πίστις ἀλλὰ προφητεία ἐν τῇ γυναικὶ γέγονεν· ταπεινοφρονήσωμεν οὖν, ἀδελφοὶ, ἀποθέμενοι πᾶσαν ἀλαζονείαν, καὶ τῦφον, καὶ ἀφροσύνην, καὶ ὀργάς· καὶ ποιήσωμεν τὸ γεγραμμένον· λέγει γὰρ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, Μὴ καυχάσθω ὁ σοφὸς ἐν τῇ σοφίᾳ αὐτοῦ, μηδὲ ὁ ἰσχυρὸς ἐν τῇ ἰσχύϊ αὐτοῦ, μηδὲ ὁ πλούσιος ἐν τῷ πλούτῳ αὐτοῦ· ἀλλ' ὁ καυχώμενος, ἐν κυρίῳ καυχάσθω, τοῦ ἐκζητεῖν αὐτὸν, καὶ ποιεῖν κρῖμα καὶ δικαιοσύνην· μάλιστα μεμνημένοι τῶν λόγων τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, οὓς ἐλάλησε διδάσκων ἐπιείκειαν καὶ μακροθυμίαν, οὕτως γὰρ εἶπεν, Ἐλεεῖτε ἵνα ἐλεηθῆτε, ἀφίετε ἵνα ἀφεθῇ ὑμῖν, ὡς ποιεῖτε, οὕτω ποιηθήσεται ὑμῖν, ὡς δίδοτε οὕτω δοθήσεται

quotquot verò extra domũ tuam inveniuntur, peribunt: & ut signum daret addiderunt, ut funiculum sc. coccineum de domus pariete demitteret, notũ facientes, quòd omnibus, qui credũt & sperant in Deũ, per sanguinem Christi redemptio futura sit. Videtis, dilecti, non solum fides, sed divinandi facultas etiã in muliere fuit. Humiles ergo mente simus, Fratres, fastum omnem, superbiam, amentiam & iras deponentes, & quod scriptum est, faciamus. Dicit enim Spiritus Sanctus, *Non glorietur sapiens in sapientia sua, & non glorietur fortis in fortitudine sua, & non glorietur dives in divitiis suis; sed qui gloriatur in Domino glorietur, quærendo illum, & judiciũ & justitiã faciendo*: memoria præcipuè recolẽtes sermones Domini Jesu, quos, æquitatem & longanimitatẽ docens, loquutus est: sic enim dixit, *Misere mini ut misericordiã consequamini, demittite ut vobis demittatur, prout facitis ita vobis fiet,*

Jer. 9. 23.

Luc. 6. 36.

θήσεται ὑμῖν, ὡς κρίνετε οὕτω κριθήσεται ὑμῖν, ὡς χρηστεύεσθε οὕτως χρηστευθήσεται ὑμῖν· ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε ἐν αὐτῷ μετρηθήσεται ὑμῖν. Ταύτῃ τῇ ἐντολῇ καὶ τοῖς παραγγέλμασι στηρίξωμεν ἑαυτοὺς τὸ πορεύεσθαι ὑπηκόους ἀεὶ τοῖς ἁγιοπρεπέσι λόγοις αὐτοῦ *ταπεινοφρονοῦντες· φησὶν γὰρ ὁ ἅγιος λόγος, Ἐπὶ τίνα ἐπιβλέψω ἀλλ' ἢ ἐπὶ τὸν πραῢν καὶ ἡσύχιον καὶ τρέμοντά μου τὰ λόγια; Δίκαιον οὖν καὶ ὅσιον, ἄνδρες ἀδελφοί, ὑπηκόους ἡμᾶς μᾶλλον γενέσθαι τῷ Θεῷ, ἢ τοῖς ἐν ἀλαζονείᾳ καὶ ἀκαταστασίᾳ μυσαροῦ ζήλου ἀρχηγοῖς ἐξακολουθεῖν. βλάβην γὰρ οὐ τυχοῦσαν, μᾶλλον δὲ κίνδυνον ὑποίσομεν μέγαν, ἐὰν ῥιψοκινδύνως ἐπιδῶμεν ἑαυτοὺς τοῖς θελήμασι τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες ἐξακοντίζουσιν εἰς ἔριν καὶ στάσεις, εἰς τὸ ἀπαλλοτριῶσαι ἡμᾶς τοῦ καλῶς ἔχοντος. Χρηστευσώμεθα *αὐτοῖς κατὰ τὴν εὐσπλαγχνίαν καὶ γλυκύτητα τοῦ ποιήσαντος ἡμᾶς· γέγραπται γὰρ, Χρηστοὶ ἔσονται οἰκήτορες γῆς, ἄκακοι δὲ ὑπο-

λει-

ἴσ. ταπεινοφρονοῦντας.

ἴσ. ἀλλήλοις.

fiet, sicut datis ita vobis retribuetur, sicut judicatis, ita judicabimini, sicut benigni estis, ite benignitatem experiemini, quâ mensurâ metimini, eâdem vobis mensurabitur. Hoc præcepto & his mandatis stabiliamus nos ipsos, ut in obedientia sanctorum eloquiorũ ejus, cum omni humilitate, sẽper ambulemus. Dicit enim verbum sanctum. *Super quem respiciã, nisi super humilẽ & quietũ, & trementem sermones meos?* Es. 66. 2. Justũ igitur & piũ est, Viri fratres, Deo potius obedientes nos esse, quàm in superbia & turbulentia, detestandæ æmulationis duces & authores, sequi; si enim omni periculi timore abjecto voluntatibus hominum nos tradiderimus, qui ad contentionẽ & seditiones acuunt & exstimulant, ut ab eo quod rectũ & bonũ est alienos nos reddant, non leve damnũ, immo potius grave periculũ subibimus. Benigni erga nos invicẽ simus, secundũ misericordiã, & dulcedinẽ Creatoris nostri: scriptum enim est,

λειφθήσονται ἐπ' αὐτῆς· οἱ δὲ παρανομοῦντες ἐξολοθρευθήσονται ἀπ' αὐτῆς· καὶ πάλιν λέγει, Εἶδον ἀσεβῆ ὑπερυψούμενον, καὶ αἰρόμενον ὡς τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου, καὶ παρῆλθον, καὶ ἰδοὺ οὐκ ἦν, καὶ ἐξεζήτησα τὸν τόπον αὐτοῦ, καὶ οὐχ εὗρον· φύλασσε ἀκακίαν, καὶ ἴδε εὐθύτητα, ὅτι ἐστὶν ἐγκατάλειμμα ἀνθρώπῳ εἰρηνικῷ. Τοίνυν κολληθῶμεν τοῖς μετ' εὐσεβείας εἰρηνεύουσιν, καὶ μὴ τοῖς μεθ' ὑποκρίσεως βουλομένοις εἰρήνην· λέγει γάρ που, Οὗτος ὁ λαὸς τοῖς χείλεσί με τιμᾷ, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόῤῥω ἄπεστιν ἀπ' ἐμοῦ. καὶ πάλιν, Τῷ στόματι αὐτῶν εὐλόγουν, τῇ δὲ καρδίᾳ κατηρῶντο. καὶ πάλιν λέγει, Ἠγάπησαν αὐτὸν τῷ στόματι αὐτῶν, καὶ τῇ γλώσσῃ αὐτῶν ἐψεύσαντο αὐτὸν, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν οὐκ εὐθεῖα μετ' αὐτοῦ, οὐδὲ ἐπιστώθησαν ἐν τῇ διαθήκῃ αὐτοῦ. * Ἀλλὰ γενηθήτω τὰ χείλη τὰ δόλια *γλῶσσαν μεγαλοῤῥήμονα, τοὺς εἰπόντας, τὴν γλῶσσαν ἡμῶν μεγαλυνῶμεν, τὰ χείλη ἡμῶν παρ' ἡμῖν ἐστιν,

ἴσ. ἄλαλα.
ἴσ. καὶ ἐξολοθρεύσαι κύριος πάντα τὰ χείλη τὰ δόλια, καὶ

τίς

Benigni incolæ erunt terræ, innocentes relinquentur in ea; impii verò & legum violatores disperibunt ab ea. Et rursus dicit, *Vidi impium superexaltatum & elevatum sicut cedros Libani: & transivi, & ecce non erat, & quæsivi eum, & non est inventus locus ejus. Custodi innocentiam, & vide æquitatem, quoniam sunt reliquiæ homini pacifico.* Jungamur itaq; amoris glutino eis qui cum pietate tranquillè vivunt, non autem eis qui fictâ simulatione pacem colunt: dicit enim alicubi, *Populus hic labiis me honorat, cor autē eorum longè abest à me.* Et rursus, *Ore suo benedicebāt, & corde suo maledicebant.* Et rursus dicit, *Dilexerunt eū in ore suo, & linguâ suâ mentiti sunt ei. Cor autē eorū non rectum cum eo, nec fideles habiti sunt in testamento ejus. Labia fraudulenta obmutescant, & disperdat Dominus universa labia dolosa, & linguam magniloquam; qui dixerunt, linguam nostram magnificabimus, labia nostra à nobis sunt, quis noster*

Psal. 37. 9. & Prov. 2. 20.

Psal. 37. 35.

Es. 29. 13.

Psal. 62. 4.

Psal. 78. 36.

Psal. 12. 3.

τίς ἡμῶν κύριός ἐστιν, ἀπὸ τῆς ταλαιπωρίας τῶν πτωχῶν, καὶ ἀπὸ τοῦ στεναγμοῦ τῶν πενήτων νῦν ἀναστήσομαι, λέγει κύριος, θήσομαι ἐν σωτηρίᾳ, παῤῥησιάσομαι ἐν αὐτῷ. Ταπεινοφρονούντων γάρ ἐστιν ὁ Χριστὸς, οὐκ ἐπαιρομένων ἐπὶ τὸ ποίμνιον αὐτοῦ. τὸ σκῆπτρον τῆς μεγαλωσύνης τοῦ Θεοῦ, ὁ κύριος ἡμῶν Χριστὸς Ἰησοῦς, οὐκ ἦλθεν ἐν κόμπῳ ἀλαζονείας, οὐδὲ ὑπερηφανίας, καίπερ δυνάμενος· ἀλλὰ ταπεινοφρονῶν, καθὼς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον περὶ αὐτοῦ ἐλάλησεν· φησὶ γὰρ, Κύριε τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν; καὶ ὁ βραχίων κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη; ἀνηγγείλαμεν ἐναντίον αὐτοῦ ὡς παιδίον, ὡς ῥίζα ἐν γῇ διψώσῃ· ὅτι οὐκ ἔστιν εἶδος αὐτῷ, οὐδὲ δόξα· καὶ εἴδομεν αὐτὸν καὶ οὐκ εἶχεν εἶδος, οὐδὲ κάλλος, ἀλλὰ τὸ εἶδος

Ἰσ. τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἄτιμον, ἐκλεῖπον παρὰ *τὸ εἶδος τῶν ἀνθρώπων· ἄνθρωπος ἐν πληγῇ ὢν καὶ πόνῳ, καὶ εἰδὼς φέρειν μαλακίαν, ὅτι ἀπέστραπται τὸ πρόσωπον αὐτοῦ· ἠτιμάσθη καὶ οὐκ ἐλογίσθη. Οὗτος τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν φέρει, καὶ περὶ ἡμῶν ὀ-

δυνᾶται,

noster Dominus est? propter miseriam inopum, & gemitum pauperum, nunc exurgam, dicit Dominus: ponam in salutari, fiducialiter agam in eo. Christus enim eorum est, qui humiliter se gerunt, non qui cum fastu & arrogantiâ supra ejus gregem efferuntur. Sceptrum magnificentiæ Dei, Dominus noster Jesus Christus, non venit in jactantia superbiæ & arrogantiæ, quamvis potuerit; sed in humilitate, prout Spiritus Sanctus de eo loquutus est, dicit enim, *Domine* Esa. 53. 1.
quis credidit auditui nostro? & brachium Domini cui revelatum est? Annunciavimus quasi parvulum in cõspectu ejus; sicut radix in terra sitienti: non enim est species ei neq; gloria, & vidimus eũ, & non habebat speciẽ, neq; decorẽ; sed species ejus inhonorata, & deficiens præ filiis hominũ. Homo in plaga positus, & labore, & sciens ferre infirmitatem; quia aversa est facies ejus, despecta, & non reputata. Iste peccata nostra portat, & pro

nobis

δυνᾶται, καὶ ἡμεῖς ἐλογισάμεθα αὐτὸν εἶναι ἐν πόνῳ, καὶ ἐν πληγῇ καὶ ἐν κακώσει· αὐτὸς δὲ ἐτραυματίσθη διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ μεμαλάκισται διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν. Παιδεία εἰρήνης ἡμῶν ἐπ' αὐτὸν, τῷ μώλωπι αὐτοῦ ἡμεῖς ἰάθημεν· πάντες ὡς πρόβατα ἐπλανήθημεν· ἄνθρωπος τῇ ὁδῷ αὐτοῦ ἐπλανήθη, καὶ κύριος παρέδωκεν αὐτὸν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν. Καὶ αὐτὸς διὰ τὸ κεκακῶσθαι οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα· ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείραντος ἄφωνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ. Ἐν τῇ ταπεινώσει ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη. Τὴν γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγήσεται; ὅτι αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ, ἀπὸ τῶν ἀνομιῶν τοῦ λαοῦ μου ἥκει εἰς θάνατον· καὶ δώσω τοὺς πονηροὺς ἀντὶ τῆς ταφῆς αὐτοῦ καὶ τοὺς πλουσίους ἀντὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ὅτι ἀνομίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ· καὶ κύριος βούλεται καθαρίσαι αὐτὸν τῆς πληγῆς· ἐὰν δῶτε περὶ ἁμαρτίας, ἡ ψυχὴ ὑμῶν ὄψεται σπέρμα μακρόβιον. Καὶ κύ-

nobis dolet; & nos reputavimus eum esse in labore, & in plaga, & in afflictione. Ipse autem vulneratus est propter peccata nostra, & infirmatus est propter iniquitates nostras. Disciplina pacis nostræ super eum, livore ejus nos sanati sumus. Omnes quasi oves erravimus, homo in via sua erravit; & Dominus tradidit eum propter iniquitates nostras, & ipse propter afflictionem non aperit os suum. Sicut ovis ad victimam ductus est, & sicut agnus coram tondente mutus, sic non aperit os. In humilitate judicium ejus sublatum est; generationem ejus quis enarrabit? Quia tollitur de terra vita ejus, ab iniquitatibus populi mei ductus est ad mortem. Et dabo impios pro sepultura ejus, & divites pro morte illius: quia iniquitatem non fecit; neque dolum in ore suo; & Dominus vult mundare eum à plaga. Si dederitis pro peccato, anima vestra videbit semen longævum. Et vult Dominus auferre de dolore animam

ριος βούλεται ἀφελεῖν ἀπὸ τοῦ πόνου τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, δεῖξαι αὐτῷ φῶς· καὶ πλάσαι τῇ συνέσει· δικαιῶσαι δίκαιον εὖ δουλεύοντα πολλοῖς· καὶ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν αὐτὸς ἀνοίσει· διὰ τοῦτο αὐτὸς κληρονομήσει πολλοὺς καὶ τῶν ἰσχυρῶν μεριεῖ σκῦλα· ἀνθ' ὧν παρεδόθη εἰς θάνατον ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, καὶ τοῖς ἀνόμοις ἐλογίσθη· καὶ αὐτὸς ἁμαρτίας πολλῶν ἀνήνεγκε, καὶ διὰ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν παρεδόθη. Καὶ πάλιν αὐτός φησιν, Ἐγὼ δέ εἰμι σκώληξ, καὶ οὐκ ἄνθρωπος· ὄνειδος ἀνθρώπων, καὶ ἐξουθένημα λαοῦ. πάντες οἱ θεωροῦντές με, ἐξεμυκτήρισάν με, ἐλάλησαν ἐν χείλεσιν, ἐκίνησαν κεφαλήν. Ἤλπισεν ἐπὶ κύριον, ῥυσάσθω αὐτόν, σωσάτω αὐτόν, ὅτι θέλει αὐτόν. Ὁρᾶτε, ἄνδρες ἀγαπητοί, τίς ὁ ὑπογραμμὸς ὁ δεδομένος ἡμῖν· εἰ γὰρ ὁ κύριος οὕτως ἐταπεινοφρόνησε, τί ποιήσωμεν ἡμεῖς οἱ ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς χάριτος αὐτοῦ * ἐλθόντος; μιμηταὶ γενώμεθα κἀκείνων, οἵτινες ἐν δέρμασιν αἰγείοις, καὶ μηλωταῖς περιεπάτησαν, κηρύσσοντες τὴν ἔλευσιν τοῦ χριστοῦ· λέγομεν

* ἴσ. ἐλθόντες.

mam ejus, oſtendere ei lucem, & formare intelligentiam, juſtificare juſtum bene ſervientem multis: & peccata eorum ipſe portabit. Propterea ipſe poſſidebit multos, & fortium dividet ſpolia, pro eo quod tradita eſt ad mortem anima ejus, & in iniquis reputatus eſt: & ipſe peccata multorum tulit, & propter iniquitates eorum traditus eſt, & rurſus idem dicit, *Ego autem ſum* Pſal. 22. 6.
vermis & non homo, opprobium hominum, & abjectio plebis. Omnes videntes me, deriſerunt me, loquuti ſunt labiis, moverunt caput. Speravit in Domino, eripiat eum, ſalvum faciat eum, quoniam vult eum. Videtis, Viri dilecti, quale nobis exemplar ſit propoſitum; ſi enim Dominus ita ſe humiliavit, quid faciemus nos, qui ſub jugum ejus gratiæ per ipſum venimus? Imitatores ſimus eorum qui in caprinis & ovinis pellibus adventum Chriſti prædicantes circumierunt, *Eliam* dicimus,

&

μὲν δὲ Ἠλίαν καὶ Ἐλισαῖον, ἔτι δὲ καὶ
Ἰεζεκιὴλ τοὺς προφήτας, πρὸς τούτοις
καὶ τοὺς μεμαρτυρημένους· ἐμαρτυρήθη
μεγάλως Ἀβραάμ, καὶ φίλος προση-
γορεύθη τοῦ Θεοῦ, καὶ λέγει ἀτενίζων
εἰς τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ ταπεινοφρονῶν,
Ἐγὼ δέ εἰμι γῆ καὶ σποδός. Ἔτι δὲ καὶ
περὶ Ἰὼβ οὕτω γέγραπται, Ἰὼβ ἦν δί-
καιος, καὶ ἄμεμπτος, ἀληθινός, θεο-
σεβής, ἀπεχόμενος ἀπὸ παντὸς κακοῦ·
ἀλλ' αὐτὸς ἑαυτοῦ κατηγορῶν λέγει, οὐδεὶς
καθαρὸς ἀπὸ ῥύπου οὐδὲ εἰ μιᾶς ἡμέρας
ἡ ζωὴ αὐτοῦ. Μωϋσῆς πιστὸς ἐν ὅλῳ τῷ οἴ-
κῳ αὐτοῦ ἐκλήθη, καὶ διὰ τῆς προστασίας
αὐτοῦ ἔκρινεν ὁ Θεὸς ῥύσαι τὸν Ἰσραὴλ
ἀπὸ τῶν μαστίγων καὶ τῶν αἰκισμάτων αὐ-
τῶν, ἀλλὰ κἀκεῖνος δοξασθεὶς μεγάλως
οὐκ ἐμεγαλορρημόνησεν· ἀλλ' εἶπεν ἐκ τῆς
βάτου χρηματισμοῦ αὐτῷ διδομένου. Τίς
εἰμι ἐγώ, ὅτι με πέμπεις; ἐγὼ δέ
εἰμι ἰσχνόφωνος καὶ βραδύγλωσσος. καὶ
πάλιν λέγει, Ἐγὼ δέ εἰμι ἀτμὶς ἀπὸ
χύτρας. Τί δὲ εἴπωμεν ἐπὶ τῷ μεμαρτυ-
ρημένῳ Δαβίδ, πρὸς ὃν εἶπεν ὁ Θεός,
Εὗρον

& *Elizæum*, & *Ezechielem* prophetas, & cum his, eos qui præclarum testimonium consequuti sunt. *Abraham* elogio insigni ornatus fuit, & amicus Dei vocatus fuit, qui gloriam Dei defixis oculis aspiciens in humilitate dixit. *Ego autem sum terra & cinis.* Gen. 18.27. Præterea & de *Jobo* sic scriptum est, *Job erat justus, sine crimine, verax, colens Deum, abstinens ab omni mala re*: Job. 1. 1. sed ille seipsum accusans dicit, *Nemo mundus à sorde, etsi vita ejus unius diei fuerit.* Job. 14. 4. *Moses* fidelis in tota ejus domo vocatus est, & per ejus præfecturam voluit Dominus à plagis & suppliciis liberare populum *Israeliticum*; verùm ille honore magno affectus, non est grandia loquutus, sed cum ex rubo oraculum divinum ei datum fuisset, *Quis sũ ego dixit, ut me mittas? gracili voce, & tarda lingua ego sum.* Et rursus dicit, *Ego sum ollæ vapor.* Quid autẽ de *Davide*, qui egregiũ testimoniũ obtinuit, dicemus; de

quo

Εὗρον ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου, Δαβὶδ τὸν τοῦ Ἰεσσαὶ, ἐν ἐλαίῳ αἰωνίῳ ἔχρισα αὐτόν. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς λέγει πρὸς τὸν Θεόν. Ἐλέησόν με ὁ Θεὸς κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου, καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν σου, ἐξάλειψον τὸ ἀνόμημά μου· ἐπὶ πλεῖον πλῦνόν με ἀπὸ τῆς ἀνομίας μου, καὶ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας μου καθάρισόν με. ὅτι τὴν ἀνομίαν μου ἐγὼ γινώσκω, καὶ ἡ ἁμαρτία μου ἐνώπιόν μου ἐστὶν διὰ παντός· σοὶ μόνῳ ἥμαρτον, καὶ τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν σου ἐποίησα· ὅπως ἂν δικαιωθῇς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ νικήσῃς ἐν τῷ κρίνεσθαί σε. Ἰδοὺ γὰρ ἐν ἀνομίαις συνελήφθην, καὶ ἐν ἁμαρτίαις ἐκίσσησέ με ἡ μήτηρ μου· ἰδοὺ γὰρ ἀλήθειαν ἠγάπησας, τὰ ἄδηλα καὶ τὰ κρύφια τῆς σοφίας σου ἐδήλωσάς μοι· ῥαντιεῖς με ὑσσώπῳ, καὶ καθαρισθήσομαι· πλυνεῖς με, καὶ ὑπὲρ χιόνα λευκανθήσομαι· ἀκουτιεῖς με ἀγαλλίασιν καὶ εὐφροσύνην· ἀγαλλιάσονται ὀστᾶ τεταπεινωμένα· ἀπόστρεψον τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν μου, καὶ πάσας τὰς ἀνομίας

quo loquutus est Deus, *Inveni hominem secundùm cor meum*, Davidem Iesse *filium*, *in oleo sempiterno unxi eum*. Ipse vero dicit ad Deum. *Miserere mei Deus secundùm magnam misericordiam tuam, & secundùm multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam. Amplius lava me ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me: quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum coram me est semper. Tibi soli peccavi, & malum coram te feci, ut justificeris in sermonibus tuis, & vincas cum judicaris. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea. Ecce enim veritatem dilexisti, incerta & occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi. Asperges me hyssopo, & mundabor, lavabis me, & super nivem dealbabor. Auditui meo dabis gaudium & lætitiam, exultabunt ossa humiliata. Averte faciem tuam à peccatis meis, & omnes iniquitates meas dele.*

Psal. 89. 21.
Act. 13. 22.
Psal. 51.

μίας μου ἐξάλειψον· καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοὶ ὁ Θεὸς, καὶ πνεῦμα εὐθὺ ἐγκαίνισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου· μὴ ἀποῤῥίψῃς με ἀπὸ προσώπου σου, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιόν σου μὴ ἀντανέλῃς ἀπ' ἐμοῦ· ἀπόδος μοι τὴν ἀγαλλίασιν τοῦ σωτηρίου σου· καὶ πνεύματι ἡγεμονικῷ στήριξόν με. διδάξω ἀνόμους τὰς ὁδούς σου, καὶ ἀσεβεῖς ἐπιστρέψουσιν ἐπὶ σέ· ῥῦσαί με ἐξ αἱμάτων ὁ Θεὸς, ὁ Θεὸς τῆς σωτηρίας μου. ἀγαλλιάσεται ἡ γλῶσσά μου τὴν δικαιοσύνην σου κύριε, τὸ στόμα μου ἀνοίξεις, καὶ τὰ χείλη μου ἀναγγελεῖ τὴν αἴνεσίν σου. ὅτι εἰ ἠθέλησας θυσίαν ἔδωκα ἄν. ὁλοκαυτώματα οὐκ εὐδοκήσεις. Θυσία τῷ Θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον· καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουθενώσει. Τῶν τοσούτων οὖν καὶ τοιούτων οὕτως μεμαρτυρημένων τὸ ταπεινόφρον καὶ τὸ ὑποδεὲς διὰ τῆς ὑπακοῆς, οὐ μόνον ἡμᾶς ἀλλὰ καὶ τὰς πρὸ ἡμῶν γενεὰς, βελτίους ἐποίησεν, τούς τε καταδεξαμένους τὰ λόγια αὐτοῦ ἐν φόβῳ καὶ ἀληθείᾳ.

dele. Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innova in visceribus meis. Ne projicias me à facie tua, & spiritum tuum sanctum ne auferas à me. Redde mihi lætitiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me. Docebo iniquos vias tuas, & impii ad te convertentur. Libera me de sanguinibus Deus, Deus salutis meæ, exultabit lingua mea justitiam tuam. Domine labia mea aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam. Quoniam si voluisses sacrificium, dedissem utique, holocaustis non delectaris. Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum, & humiliatum Deus non despiciet. Talium igitur & tantorum, qui tam clarum elogium consequuti sunt, humilitas & per obedientiam subjectio; non tantum nos, sed & ante nos generationes meliores reddidit, & qui in timore & veritate ejus eloquia susceperunt: quare multorum magnorum,

θεία. Πολλῶν οὖν καὶ μεγάλων καὶ ἐνδό-
ἴσ. παραδειγμάτων. ξων μετειληφότες * πράξεων, ἐπανα-
δράμωμεν ἐπὶ τὸν ἐξ ἀρχῆς παραδεδο-
μένον ἡμῖν τῆς εἰρήνης σκοπόν· καὶ ἀτε-
νίσωμεν εἰς τὸν πατέρα καὶ κτίστην τοῦ σύμ-
παντος κόσμου, καὶ ταῖς μεγαλοπρεπέσι
καὶ ὑπερβαλλούσαις αὐτοῦ δωρεαῖς τῆς εἰρή-
νης, εὐεργεσίαις τε κολληθῶμεν· ἴδω-
μεν αὐτὸν κατὰ διάνοιαν, καὶ ἐμβλέψω-
μεν τοῖς ὄμμασι τῆς ψυχῆς εἰς τὸ μα-
κρόθυμον αὐτοῦ βούλημα· νοήσωμεν πῶς
ἀόργητος ὑπάρχει πρὸς πᾶσαν τὴν
κτίσιν αὐτοῦ. Οἱ οὐρανοὶ τῇ διοικήσει
ἴσ. μὴ αὐτοῦ * σαλευόμενοι ἐν εἰρήνῃ ὑποτάσ-
σονται αὐτῷ· ἡμέρα τε καὶ νὺξ τὸν τε-
ταγμένον ὑπ' αὐτοῦ δρόμον διανύουσιν,
ἴσ. ἀλλήλαις ἐμποδίζουσαι. μηδὲν ἀλλήλοις * ἐμποδίζοντα. Ἥλιός
τε καὶ σελήνη, ἀστέρων τε χοροί, κατὰ τὴν δια-
ταγὴν αὐτοῦ ἐν ὁμονοίᾳ δίχα πάσης πα-
ρεκβάσεως, ἐξελίσσουσιν τοὺς ἐπιτεταγ-
μένους αὐτοῖς ὁρισμούς. Γῆ κυοφοροῦσα,
κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ τοῖς ἰδίοις καιροῖς
τὴν παμπλήθη ἀνθρώποις τε καὶ θηρσί, καὶ

πᾶσ'

rum, & illuſtrium exemplarium participes facti, ad pacis ſcopum nobis ab initio traditum feramur, ac totius mundi parentem & creatorem diligenter intueamur, paciſque ejus magnificis & ſuperexcellentibus donis & benefactis firmiter adhæreamus; cogitatione contemplemur eum, & mentis oculis longanimam ejus voluntatem intueamur, & quemadmodum clementem ſe præbeat erga omnem creaturam ſuam, conſideremus. Cœli per ejus gubernationem inconcuſſi, in pace illi ſubjiciuntur, dies etiam & nox, nullo ſibi invicem impedimento, conſtitutum ab eo curſum abſolvunt. Sol & luna, & ſyderum chori, ſecundùm ejus mandatum ſine ullo errore, in concordia ſtatutos ſibi terminos explicant & evolvunt. Gravida & fertilis terra, ſuo tempore, ſecundùm ejus voluntatem, hominibus, feris, & omnibus quæ in ea ſunt animantibus, alimẽ-

ἐλλει ἐξοφλῶ, μὴ διιχοστατοῦσα μηδὲ ἀλ-
λοιοῦσά τι τῶν δεδογματισμένων ὑπ' αὐ-
τοῦ. Ἀβύσσων τε ἀνεξιχνίαστα, καὶ νερτέ-
ἴσ. κύματα. ρων ἀνεκδιήγητα * κρίματα τοῖς αὐ-
τοῖς συνέχεται προστάγμασιν. Τὸ κύτος
τῆς ἀπείρου θαλάσσης κατὰ τὴν δημιουργίαν
αὐτοῦ συσταθὲν εἰς τὰς συναγωγάς, οὐ παρ-
εκβαίνει τὰ περιτεθειμένα αὐτῇ κλεῖθρα,
ἀλλὰ καθὼς διέταξεν αὐτῇ, οὕτως ποιεῖ.
εἶπεν γάρ, Ἕως ὧδε ἥξεις, καὶ τὰ κύματά
σου ἐν σοὶ συντριβήσεται· ὠκεανὸς ἀνθρώ-
ἴσ. ἀπέρατος. ποις * ἀπέραντος, καὶ οἱ μετ' αὐτὸν κόσ-
μοι ταῖς αὐταῖς * ταγαῖς τοῦ δεσπότου διευ-
ἴσ. ἐπιταγαῖς, vel, διαταγαῖς. θύνονται. Καιροὶ ἐαρινοὶ, καὶ θερινοὶ, καὶ
μετοπωρινοὶ, καὶ χειμερινοὶ ἐν εἰρήνῃ με-
ταπαραδιδόασιν ἀλλήλοις. Ἀνέμων σταθ-
μοὶ κατὰ τὸν ἴδιον καιρὸν τὴν λειτουργίαν
αὐτῶν ἀπροσκόπως ἐπιτελοῦσιν· ἀέναοί
τε πηγαὶ πρὸς ἀπόλαυσιν καὶ ὑγείαν
δημιουργηθεῖσαι, δίχα ἐλλείψεως παρέ-
χονται τοὺς πρὸς ζωὴν ἀνθρώποις μαζούς·
τά τε ἐλάχιστα τῶν ζώων τὰς συνελεύσεις
αὐτῶν ἐν ὁμονοίᾳ καὶ εἰρήνῃ ποιοῦν-

tum in abundantia profert, non hæsitans, neq; mutans quicquam eorũ, quæ ab eo decreta sunt. Abyssorum investigabiles, & profundi inenarrabiles fluctus, eisdem mandatis continentur. Immensi maris undæ in cumulos coacervatæ, claustra & repagula quibus vallantur, non transgrediuntur, sed prout eis præcepit, ita faciunt. Dixit enim, *Huc usq; venies, & in te ipso comminuentur fluctus tui.* Job. 38. 11. Oceanus hominibus impermeabilis, & qui trans ipsum sunt mundi, eisdem Domini mandatis gubernantur. Vernæ, æstivæ, autumnales & hyemales tempestates, in pace aliæ aliis succedunt. Ventorum stationes peculiari suo tempore, munus suum sine offendiculo obeunt. Fontes etiam perennes, ad usum & sanitatem facti, ubera sine defectu, ad vitam hominum sustentandam, præbent; & animalia minima in pace & concordiâ congressus suos gregatim faciunt. Hæc

ται. Ταῦτα πάντα ὁ μέγας δημιουργὸς καὶ δεσπότης τῶν ἁπάντων ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ προσέταξεν εἶναι, εὐεργετῶν τὰ πάντα, ὑπερεκπερισσῶς δὲ ἡμᾶς τοὺς προσπεφευγότας τοῖς οἰκτιρμοῖς αὐτοῦ, διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ μεγαλωσύνη εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων μήν.

Ὁρᾶτε, ἀγαπητοί, μὴ αἱ εὐεργεσίαι αὐτοῦ αἱ πολλαὶ γένωνται εἰς κρίμα πᾶσιν ἡμῖν, ἐὰν μὴ ἀξίως αὐτοῦ πολιτευόμενοι τὰ καλὰ καὶ εὐάρεστα ἐνώπιον αὐτοῦ ποιῶμεν μεθ' ὁμονοίας. λέγει γάρ που, Πνεῦμα Κυρίου λύχνος ἐρευνῶν τὰ ταμιεῖα τῆς γαστρός. Ἴδωμεν πῶς ἐγγύς ἐστιν, καὶ ὅτι οὐδὲν λέληθεν αὐτὸν τῶν ἐννοιῶν ἡμῶν, οὐδὲ τῶν διαλογισμῶν ὧν ποιούμεθα· δίκαιον οὖν ἐστιν μὴ λειποτακτεῖν ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ θελήματος αὐτοῦ· μᾶλλον ἀνθρώποις ἄφροσι καὶ ἀνοήτοις, καὶ ἐπαιρομένοις καὶ ἐγκαυχωμένοις ἐν ἀλαζονείᾳ τοῦ λόγου αὐτῶν, *προσκόψωμεν ἢ τῷ Θεῷ. τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, οὗ τὸ αἷμα ὑπὲρ

ἴσ. προσκρούσωμεν.

ἡμῶν

omnia magnus opifex, & omnium Dominus, in pace & concordiâ fieri jussit, benefaciens omnibus, nobis verò superabundanter, qui per Dominum Jesum Christum, ad miserationes ejus confugimus; cui gloria omnis, & magnificentia, in secula seculorum. Amen.

Videte, dilecti, ne benefacta ejus quæ nũero sũt multa, nobis omnibus in condemnationem cedant, si minus dignam eo vitam instituentes, bona & accepta in conspectu ejus cum concordia fecerimus: dicit enim alicubi, *Spiritus Domini lucerna scrutans secreta ventris.* Consideremus quã prope nobis sit Dominus, & quod cogitationum nostrarũ & colloquiorum quæ habemus, nihil ipsum lateat; æquum est igitur ut non simus desertores & transfugæ à voluntate ejus. Homines stultos & insipientes, & in sermonis sui superbia elatos ac gloriosos, potius quam Deum, offendamus. Dominũ Jesum Christum,

Prov. 20. 27.

ἡμῶν ἐδόθη ἐντραπῶμεν, τοὺς προηγουμένους ἡμῶν αἰδεσθῶμεν, τοὺς πρεσβυτέρους ἡμῶν τιμήσωμεν, τοὺς νέους παιδεύσωμεν τὴν παιδείαν τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ. τὰς γυναῖκας ἡμῶν ἐπὶ τὸ ἀγαθὸν διορθωσώμεθα· τὸ ἀξιαγάπητον τῆς ἁγνείας ἦθος ἐνδειξάσθωσαν, τὸ ἀκέραιον τῆς πραΰτητος αὐτῶν βούλημα ἀποδειξάτωσαν, τὸ ἐπιεικὲς τῆς γλώσσης αὐτῶν διὰ τῆς * φωνῆς φανερὸν ποιησάτωσαν, τὴν ἀγάπην αὐτῶν μὴ κατὰ προσκλίσεις, ἀλλὰ πᾶσι τοῖς φοβουμένοις τὸν Θεὸν ὁσίως, ἴσην παρεχέτωσαν. τὰ τέκνα * ὑμῶν τῆς ἐν Χριστῷ παιδείας μεταλαμβανέτωσαν, μαθέτωσαν τί ταπεινοφροσύνη παρὰ Θεῷ ἰσχύει, τί ἀγάπη ἁγνὴ παρὰ τῷ Θεῷ δύναται· πῶς ὁ φόβος αὐτοῦ καλὸς καὶ μέγας καὶ σώζων πάντας τοὺς ἐν αὐτῷ ὁσίως ἀναστρεφομένους ἐν καθαρᾷ * διανοίᾳ· ἐραυνητὴς γάρ ἐστιν ἐννοιῶν καὶ ἐνθυμήσεων· οὗ ἡ πνοὴ αὐτοῦ ἐν ἡμῖν ἐστιν, καὶ ὅταν θέλῃ ἀνελεῖ αὐτήν. Ταῦτα δὲ πάντα βεβαιοῖ ἡ ἐν Χριστῷ πίστις, καὶ γὰρ αὐτὸς δια

Cl. Al. σιγῆς.

Cl. Al. ἡμῶν.

Cl. Al. καρδίᾳ.

ſtum, cujus ſanguis pro nobis datus eſt, veneremur; qui nobis præſunt revereamur, ſeniores inter nos honoremus, juvenes in diſciplina timoris Dei erudiamus: uxores noſtras ad id quod bonum eſt emendemus; amabiles caſtitatis mores oſtendant, purā & ſincerā manſuetudinis ſuæ voluntatē demonſtrent, linguæ ſuæ moderationem ſilentio manifeſtam faciant, charitatem ſuam, ſine perſonarum acceptione omnibus Deum ſanctè timentibus, æqualiter exhibeant: filii noſtri diſciplinæ Chriſti participes ſint, diſcant quantum humilitas apud Deū valeat, quid caſta charitas apud Deum poſſit, quemadmodum timor ejus bonus eſt & magnus, ſervans omnes qui in pura cogitatione in ipſo ſanctè verſantur. Eſt enim cogitationum & conſiliorum mentis ſcrutator, cujus ſpiritus eſt in nobis, & cum vult aufert eum. Hæc autem omnia, fides quæ eſt in Chriſto, confirmat, ſic enim ille per

διὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου οὕτως προσκαλεῖται ἡμᾶς. Δεῦτε τέκνα, ἀκούσατέ μου, φόβον κυρίου διδάξω ὑμᾶς. Τίς ἐστιν ἄνθρωπος ὁ θέλων ζωὴν, ἀγαπῶν ἡμέρας ἰδεῖν ἀγαθάς; παῦσον τὴν γλῶσσάν σου ἀπὸ κακοῦ, καὶ χείλη τοῦ μὴ λαλῆσαι δόλον· ἔκκλινον ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποίησον ἀγαθόν· ζήτησον εἰρήνην, καὶ δίωξον αὐτήν· ὀφθαλμοὶ κυρίου ἐπὶ δικαίους, καὶ ὦτα αὐτοῦ πρὸς δέησιν αὐτῶν· πρόσωπον δὲ κυρίου ἐπὶ ποιοῦντας κακὰ, τοῦ ἐξολοθρεῦσαι ἐκ γῆς τὸ μνημόσυνον αὐτῶν· ἐκέκραξεν ὁ δίκαιος, καὶ ὁ κύριος εἰσήκουσεν αὐτοῦ, καὶ ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων ἐρρύσατο αὐτόν· πολλαὶ αἱ μάστιγες τοῦ ἁμαρτωλοῦ, τοὺς δὲ ἐλπίζοντας ἐπὶ κύριον ἔλεος κυκλώσει. Ὁ οἰκτίρμων κατὰ πάντα καὶ εὐεργετικὸς πατὴρ ἔχει σπλάγχνα ἐπὶ φοβουμένους αὐτὸν, ἠπίως τε καὶ προσηνῶς τὰς χάριτας αὐτοῦ ἀποδιδοῖ τοῖς προσερχομένοις αὐτῷ ἁπλῇ διανοίᾳ. Διὸ μὴ διψυχῶμεν, μηδὲ * ἰνδαλλέσθω ἡ ψυχὴ ἡμῶν ἐπὶ ταῖς ὑπερβαλ-

ἴσ. ἐνδοιάζω.

Spiritum Sanctum nos compellat. *Adeste filii, audite me, timorem Domini docebo vos. Quis est homo qui vult vitam, diligens dies videre bonos? prohibe linguam tuam à malo, & labia tua ne loquantur dolum. Diverte à malo, & fac bonum, inquire pacem, & persequere eam. Oculi Domini super justos, & aures ejus in preces eorum: vultus autẽ Domini super facientes mala, ut perdat de terra memoriam eorum. Clamavit justus, & Dominus exaudivit eum, & ex omnibus tribulationibus ejus liberavit eum.* Psal. 34. 11. *Multa flagella peccatoris, sperantem autem in Domino, misericordia circundabit.* Psal. 32. 10. Misericors in omnibus, & benignus Pater, viscera erga timentes eum habet, & venientibus ad ipsum cogitatione purâ & simplici, gratias suas benignè & suaviter largitur: quare animo duplici ne simus, neque super eximiis & honorificis donis ejus efferatur anima nostra: longè à nobis absit

βαλλούσαις καὶ ἐνδόξοις δωρεαῖς αὐτοῦ·
πόῤῥω γενέσθω ἀφ' ἡμῶν ἡ γραφὴ αὕτη,
ἴσ. λέγεται ὅπου * λέγει. Ταλαίπωροί εἰσιν οἱ δί-
ψυχοι, οἱ διστάζοντες τὴν ψυχὴν, οἱ
λέγοντες, ταῦτα ἠκούσαμεν καὶ ἀπὸ τῶν πα-
τέρων ἡμῶν, καὶ ἰδοὺ γεγηράκαμεν καὶ οὐδὲν
ἡμῖν τούτων συμβέβηκεν. Ὦ ἀνόητοι,
συμβάλλετε ἑαυτοὺς ξύλῳ, λάβετε ἄμ-
πελον· πρῶτον μὲν φυλλοῤῥοεῖ, εἶτα βλα-
στὸς γίνεται, εἶτα φύλλον, εἶτα ἄνθος, καὶ μετὰ
ταῦτα ὄμφαξ, εἶτα σταφυλὴ παρεστηκυῖα.
ὁρᾶτε ὅτι ἐν καιρῷ ὀλίγῳ εἰς πέπειρον
καταντᾷ ὁ καρπὸς τοῦ ξύλου· ἐπ' ἀλη-
θείας ταχὺ καὶ ἐξαίφνης τελειωθήσεται
τὸ βούλημα αὐτοῦ, συνεπιμαρτυρούσης καὶ τῆς
γραφῆς· ὅτι ταχὺ ἥξει ὁ κύριος εἰς τὸν
ναὸν αὐτοῦ, καὶ ὁ ἅγιος ὃν ὑμεῖς προσδο-
κᾶτε. Κατανοήσωμεν, ἀγαπητοὶ, πῶς ὁ
δεσπότης ἐπιδείκνυται διηνεκῶς ἡμῖν
τὴν μέλλουσαν ἀνάστασιν ἔσεσθαι, ἧς
τὴν ἀπαρχὴν ἐποιήσατο τὸν κύρι-
ον Ἰησοῦν Χριστὸν, ἐκ νεκρῶν ἀνα-
στήσας. *Ἴδωμεν, ἀγαπητοὶ, τὴν κα-
τὰ

ſcriptura illa, ubi dicitur: *Miſeri & infelices ſunt, qui animo duplici ſunt & inconſtanti, dicentes, Hæc à parentibus noſtris audivimus, & ecce jam conſenuimus, nihil tamen horum nobis accidit.* O fatui, comparate vos arbori, vitim ſumite, primum quidem frondeſcit, germen poſtea pullulat, folium deinde & flos, poſthæc uva acerba, tandem demum uva matura: videtis quod in exiguo tempore fructus arboris ad maturitatem perducitur. In veritate brevì & ſubitò voluntas ejus perficietur, Scriptura etiam teſtimonium perhibente, *quòd ſtatim venturus ſit Dominus in templum ejus, & ſanctus quem vos exſpectatis.* Conſideremus, dilecti, quemadmodum Dominus futuram reſurrectionem nobis perpetuo oſtendat, cujus primitias Dominum Ieſum Chriſtum fecit, eum à mortuis ſuſcitans. Intueamur, dilecti, reſurrectionem quæ omni tempore

Jac. 1. 8.

2 Pet. 3, 4.

Mal. 3. 1.

τὰ καιρὸν γινομένην ἀνάστασιν· ἡμέρα καὶ νὺξ ἀνάστασιν ἡμῖν δηλοῦσιν, κοιμᾶται ἡ νὺξ, ἀνίσταται ἡμέρα, ἡ ἡμέρα ἄπεισιν, νὺξ ἐπέρχεται. Ἴδωμεν τοὺς καρπούς· ὁ σπόρος πᾶσι δῆλόν τινα τρόπον γίνεται. Ἐξῆλθεν ὁ σπείρων καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν γῆν, καὶ βληθέντων σπερμάτων, ἅτινα πέπτωκεν εἰς τὴν γῆν ξηρὰ καὶ γυμνὰ, διαλύει χρόνος· εἶτ' ἐκ τῆς διαλύσεως ἡ μεγάλη δύναμις τῆς προνοίας τοῦ δεσπότου ἀνίστησιν αὐτὰ, καὶ ἐκ τοῦ ἑνὸς πλείονα αὔξει, καὶ ἐκφέρει καρπόν. Ἴδωμεν τὸ παράδοξον σημεῖον, τὸ γινόμενον ἐν τοῖς ἀνατολικοῖς τόποις, τουτέστιν τοῖς περὶ τὴν Ἀραβίαν· ὄρνεον γάρ ἐστιν ὃ προσονομάζεται Φοῖνιξ, τοῦτο μονογενὲς ὑπάρχον ζῇ ἔτη πεντακόσια· γινόμενόν τε ἤδη πρὸς ἀπόλυσιν τοῦ ἀποθανεῖν αὐτὸ, σηκὸν ἑαυτῷ ποιεῖ ἐκ λιβάνου, καὶ σμύρνης, καὶ τῶν λοιπῶν ἀρωμάτων, εἰς ὃν πληρωθέντος τοῦ χρόνου εἰσέρχεται, καὶ τελευτᾷ· σηπομένης δὲ τῆς σαρκὸς σκώληξ τις γεννᾶται, ὃς ἐκ τῆς ἰκμάδος

pore ſit, dies & nox reſurrectionem nobis oſtendunt, nox cubat, exurgit dies; abit dies, nox ingruit & inſequitur. Intueamur fructus terræ, ſeminatio quomodo fiat omnibus obvium eſt; *Egreſſus eſt ſeminator*, & ſemen in terram jecit, & jactis ſeminibus, quæ nuda & arida in terram ceciderunt, tempore diſſolvuntur, & poſt diſſolutionem magna divinæ providentiæ poteſtate reſuſcitantur, ex uno plura fiunt, & fructum producunt. Contemplemur ſignum mirabile quod in partibus orientis, ſcilicet, in *Arabia* fit. Avis eſt quæ Phœnix vocatur, hæc ſui generis ſola & ſolitaria exiſtens annos quingentos vivit, & cùm morti vicinam ſe ſentit, è thure, myrrha & reliquis aromatibus, loculum ſibi ſtruit, quem completo annorum ſpatio ingreditur, & vitam deponit: ex carne verò ejus putrefacta vermis quidam naſcitur, qui animalis defuncti humore nu-

tritus

τοῦ τετελευτηκότος ζῴου ἀνατρεφόμενος,
πτεροφυεῖ. εἶτα γενναῖος γενόμενος αἴ-
ρει τὸν σηκὸν ἐκεῖνον, ὅπου τὰ ὀστᾶ τοῦ προγε-
γονότος ἐστὶ, καὶ ταῦτα βαστάζων, δια-
νύει ἀπὸ τῆς Ἀραβικῆς χώρας ἕως τῆς
Αἰγύπτου, εἰς τὴν λεγομένην Ἡλιούπολιν·
καὶ ἡμέρας βλεπόντων πάντων ἐπιπτὰς,
ἐπὶ τὸν τοῦ ἡλίου βωμὸν τίθησιν αὐτὰ, καὶ οὕ-
τως εἰς τοὐπίσω ἀφορμᾷ. Οἱ οὖν ἱερεῖς
ἐπισκέπτονται τὰς ἀναγραφὰς τῶν χρό-
νων, καὶ εὑρίσκουσιν αὐτὸν πεντακοσιοστοῦ
ἔτους πεπληρωμένου ἐληλυθέναι. Μέγα καὶ
θαυμαστὸν οὖν νομίζομεν εἶναι, εἰ ὁ δημιουρ-
γὸς τῶν ἁπάντων ἀνάστασιν ποιήσεται, τῶν
ὁσίως αὐτῷ δουλευσάντων ἐν πεποιθήσει
πίστεως ἀγαθῆς, ὅπου καὶ δι᾽ ὀρνέου δείκ-
νυσιν ἡμῖν τὸ μεγαλεῖον τῆς ἐπαγγελίας
αὐτοῦ; λέγει γάρ που, Καὶ ἐξαναστή-
σεις με, καὶ ἐξομολογήσομαί σοι·
καὶ, ἐκοιμήθην καὶ ὕπνωσα, ἐξη-
γέρθην ὅτι σὺ μετ᾽ ἐμοῦ εἶ. Καὶ πάλιν
Ἰὼβ λέγει, Καὶ ἀναστήσεις τὴν σάρ-
κα μου ταύτην, τὴν ἀναντλήσασαν ταῦ-

τα

tritus plumeſcit, & auctis poſtea viribus loculum tollit in quo oſſa parentis recondita ſunt, quæ humeris geſtans ex *Arabica* regione in Ægyptum, & urbem quæ *Heliopolis* dicitur pervolat, ac ſpectantibus omnibus diurno tempore advolans, ſuper altare Solis illa collocat, atq; ita unde venerat, regreditur. Sacerdotes annorum rationem in libris deſcriptam diligenter computant, & impleto anno quingenteſimo, rediiſſe illam comperiunt. An magnum igitur & admirandũ arbitrabimur, ſi rerum omnium opifex, reſurgere eos faciat, qui in bonæ fidei confidentia, religioſè illi inſervierunt, cùm per volucrem, promiſſionis ſuæ magnificentiam abundè nobis patefaciat? dicit enim alicubi, *Suſcitabis me, & confitebor tibi.* Et, *Dormivi & ſoporatus ſum, ſurrexi quia tu mecum es.* Et rurſus Job dicit, *Et carnem hanc meam reſuſcitabis, qua omnia hæc paſſa eſt.* Hæc igitur

Pſal. 3. 5.
Job. 19.

τὰ πάντα. Ταύτῃ οὖν τῇ ἐλπίδι προσδεδέσθωσαν αἱ ψυχαὶ ἡμῶν τῷ πιστῷ ἐν ταῖς ἐπαγγελίαις, καὶ τῷ δικαίῳ ἐν τοῖς κρίμασιν· ὁ παραγγείλας μὴ ψεύδεσθαι, πολλῷ μᾶλλον αὐτὸς οὐ ψεύσεται· οὐδὲν γὰρ ἀδύνατον παρὰ τῷ Θεῷ, εἰ μὴ τὸ ψεύσασθαι. Ἀναζωπυρησάτω οὖν ἡ πίστις αὐτοῦ ἐν ἡμῖν, καὶ νοήσωμεν ὅτι πάντα ἐγγὺς αὐτῷ ἐστιν, ἐν λόγῳ τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ συνεστήσατο τὰ πάντα, καὶ ἐν λόγῳ δύναται αὐτὰ καταστρέψαι. Τίς ἐρεῖ αὐτῷ τί ἐποίησας; ἢ τίς ἀντιστήσεται τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ; ὅτε θέλει, καὶ ὡς θέλει, ἐποίησεν πάντα, καὶ οὐδὲν μὴ *παρέλθῃ τῶν δεδογματισμένων ὑπ' αὐτοῦ. Πάντα ἐνώπιον αὐτοῦ εἰσι, καὶ οὐδὲν λέληθεν τὴν βουλὴν αὐτοῦ. Ἐι οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ, ποίησιν δὲ χειρῶν αὐτοῦ ἀναγγέλλει τὸ στερέωμα· ἡ ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ ἐρεύγεται ῥῆμα, καὶ νὺξ νυκτὶ ἀναγγέλλει γνῶσιν· καὶ οὐκ εἰσὶ λόγοι, οὐδὲ λαλιαὶ, ὧν οὐχὶ ἀκούονται αἱ φωναὶ αὐτῶν. Πάντων οὖν βλεπομένων καὶ ἀκουομένων,

*ἴσ. παρῆλθε.

tur ſpe mentes noſtræ & cogitationes fixæ, firmiter adhæreant ei, qui fidelis eſt in promiſſionibus, & juſtus in judiciis ; qui mentiri vetuit, multò minus ipſe mentietur : nihil enim Deo impoſſibile, præterquam mentiri. Exſuſcitetur in nobis fides ejus, & quod omnia ipſi propinqua ſint conſideremus ; in verbo magnificentiæ ſuæ conſtituit omnia, & in verbo poteſt omnia funditus evertere. *Quis dicet ei, quid feciſti ? vel, quis fortitudinis ejus robori reſiſtet ?* Quando, & quemadmodum voluit, omnia ab ipſo ſunt facta, neque quicquam ab eo ſemel decretum, infectum præteriit, Omnia coram ipſo ſunt, nihilque conſilium ejus latuit. *Si cœli enarrant gloriam Dei, opera autem manuum ejus annuntiat firmamentum. Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat ſcientiam. Non ſunt loquelæ, neq; ſermones, quorũ non audiantur voces eorũ,* Cùm omnia igitur ejus oculis

Sap. Sal. 11. 22. & 12. 12.

Pſal. 19.

&

νων, φοβηθῶμεν αὐτὸν, καὶ ἀπολείπωμεν
φαύλων ἔργων μιαρὰς ἐπιθυμίας, ἵνα τῷ
ἴσ. σκεπασθῶμεν. — ἐλέῳ αὐτοῦ *σκεπάσωμεν ἀπὸ τῶν μελλόντων
κειμάτων *Ποῦ γάρ τις ἡμῶν δύναται φεύ-
ἴσ. Ποῖ. — γειν ἀπὸ τῆς κραταιᾶς χειρὸς αὐτοῦ; ποῖος
δὲ κόσμος δέξεταί τινα τῶν αὐτομολούντων
ἴσ. λόγιον. — ἀπ' αὐτοῦ; Λέγει γάρ που τὸ *γραφεῖον.
ἴσ. ἀφίξομαι. — Ποῦ *ἀφήξω, καὶ ποῦ κρυβήσομαι ἀπὸ τοῦ
προσώπου σου; ἐὰν ἀναβῶ εἰς τὸν οὐρανὸν,
σὺ εἶ ἐκεῖ, ἐὰν ἀπέλθω εἰς τὰ ἔσχατα τῆς
γῆς, ἐκεῖ ἡ δεξιά σου, ἐὰν καταστρώσω
εἰς τὰς ἀβύσσους, ἐκεῖ τὸ πνεῦμά σου.
Ποῖ οὖν τις ἀπέλθῃ, ἢ ποῦ ἀποδράσῃ, ἀπὸ
τοῦ τὰ πάντα ἐμπεριέχοντος; προσέλθω-
μεν οὖν αὐτῷ ἐν ὁσιότητι ψυχῆς, ἁγνὰς
καὶ ἀμιάντους χεῖρας αἴροντες πρὸς αὐ-
τὸν, ἀγαπῶντες τὸν ἐπιεικῆ καὶ εὔσπλαγ-
ἴσ. ἡμᾶς. — χνον πατέρα ἡμῶν, ὃς *ἐκλογῆς μέρος
ἐποίησεν ἑαυτῷ. Οὕτω γὰρ γέγραπται,
Ὅτε διεμέριζεν ὁ ὕψιστος ἔθνη, ὡς
ἴσ. διέσπειρεν. — * δὲ ἔσπειρεν υἱοὺς Ἀδὰμ, ἔστησεν ὅρια
ἴσ. Θεοῦ — ἐθνῶν κατ' ἀριθμὸν ἀγγέλων·* ἐγενήθη
μερὶς κυρίου λαὸς αὐτοῦ Ἰακὼβ, σχοίνισ-

μα

& auribus pateant, metuamus eum, & impuras concupiſcentias pravorum operum deſeramus, ut à futuro judicio, ejus miſericordiâ, tegamur. Quónam enim quis noſtrûm à potente ejus manu fugere poteſt? Quis mundus ab eo deſciſcentem & transfugam, recipiet? Dicit enim alicubi ſcriptura, *Quò fugiam, & ubi à facie tua occultabor? ſi aſcendero in cœlum tu illic es; ſi ad terrra extrema abiero, dextra tua illic; ſi ſtratum poſuero in abyſſo, illic eſt ſpiritus tuus.* Quo igitur abibit quiſpiam, vel quo aufugiet, ab eo qui omnia complectitur? quare caſtas & puras manus elevantes, & benignum & miſericordem patrem noſtrũ diligentes, in ſanctitate cordis accedamus ad ipſum, qui nos ſibi ipſi electionis ſortem fecit. Sic enim ſcriptũ eſt, *Quando dividebat altiſſimus gentes, quando diſſeminavit filios* Adam, *conſtituit terminos gentium, ſecundũ numerũ Angelorũ Dei. Et factus eſt pars Domini* Jacob, *funiculus*

Pſal. 139. 6.

Deut. 32. 8. & 9.

μα κληρονομίας αὐτοῦ Ἰσραήλ. Καὶ ἐν ἑ-
τέρῳ τόπῳ λέγει. Ἰδοὺ Κύριος λαμβάνει ἑ-
αυτῷ ἔθνος ἐκ μέσου ἐθνῶν, ὥσπερ λαμ-
βάνει ἄνθρωπος τὴν ἀπαρχὴν αὐτοῦ τῆς
ἅλω, καὶ ἐξελεύσεται ἐκ τοῦ ἔθνους ἐκείνου,
ἅγια ἁγίων.. ἁγίου οὖν μερὶς ὑπάρχον-
τες, ποιήσωμεν τὰ τοῦ ἁγιασμοῦ πάντα,
ἴσ. ἀνάγ-νους. φεύγοντες καταλαλιάς, μιαράς τε καὶ *ἁγ-
νοὺς συμπλοκάς, μέθας τε, καὶ νεωτερισ-
μοὺς, καὶ βδελυκτὰς ἐπιθυμίας, μυσαρὰν
μοιχείαν, βδελυκτὴν ὑπερηφανίαν. Θεὸς
γάρ, φησιν, ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, τα-
πεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν. Κολληθῶμεν οὖν
ἐκείνοις, οἷς ἡ χάρις ἀπὸ τοῦ Θεοῦ δέδο-
ται, ἐνδυσώμεθα τὴν ὁμόνοιαν ταπεινο-
ἴσ. καὶ. φρονοῦντες, *ἐγκρατευόμενοι, ἀπὸ παν-
τὸς ψιθυρισμοῦ καὶ καταλαλιᾶς πόῤῥω
ἑαυτοὺς ποιοῦντες, ἔργοις δικαιούμενοι, καὶ
μὴ λόγοις. λέγει γὰρ, Ὁ τὰ πολλὰ λέγων,
καὶ ἀντακούσεται, ἢ ὁ εὔλαλος οἴεται εἶναι
δίκαιος; εὐλογημένος γεννητὸς γυναι-
κὸς ὀλιγόβιος. μὴ πολὺς ἐν ῥήμασι γίνου.
Ὁ ἔπαινος ἡμῶν ἔστω ἐν Θεῷ, καὶ μὴ
ἐξ

niculus hæreditatis ejus Iſrael. Et in alio loco dicit, *Ecce Dominus tollit ſibi gentem è medio gentium, prout homo primitias areæ ſuæ accipit, & ex gente illa Sancta Sanctorum egredientur*, Cum igitur portiones ſancti ſimus, obtrectationes devitantes, ſceleſtos & inceſtos complexus, ebrietates, inſolentias, concupiſcentias abominandas, adulterium impurum, & deteſtabilem ſuperbiam, faciamus omnia quæ ſanctimoniam decent. *Deus enim*, inquit, *ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam*. Adglutinemur igitur eis quibus gratia à Deo conceſſa eſt, concordiam cum animi modeſtia induamus, continentiæ dono inſtructi, ſuſurrationem omnem & obtrectationem procul devitemus, operibus non autem verbis juſtificemur. Dicit enim, *Qui multa dicit, & viciſſim audiet, aut etiam eloquens putat ſe eſſe juſtum? Benedictus natus mulieris, brevis vitæ: ne multus ſis in verbis*. Sit laus noſtra à Deo, & non

Deut. 4. 34.
Num. 18. 27.
Prov. 3. 34.
Job. 11. 2. 3.
Job. 14. 1.
Eccl. 5. 2.

ἐξ αὐτῶν· αὐτεπαινετοὺς γὰρ μισεῖ ὁ Θεός. ἡ μαρτυρία τῆς ἀγαθῆς πράξεως ἡμῶν διδόσθω ὑπ' ἄλλων, καθὼς ἐδόθη τοῖς πατράσιν ἡμῶν τοῖς δικαίοις. θράσος καὶ αὐθάδεια καὶ τόλμα, τοῖς κατηραμένοις ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. ἐπιείκεια καὶ ταπεινοφροσύνη, καὶ πραΰτης παρὰ τοῖς εὐλογημένοις ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· Κολληθῶμεν οὖν τῇ εὐλογίᾳ αὐτοῦ, καὶ ἴδωμεν τίνες αἱ ὁδοὶ τῆς εὐλογίας, ἀνατυλίξωμεν τὰ ἀπ' ἀρχῆς γενόμενα. Τίνος χάριν εὐλογήθη ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἀβραάμ; οὐχὶ δικαιοσύνην καὶ ἀλήθειαν διὰ πίστεως ποιήσας; Ἰσαὰκ μετὰ πεποιθήσεως γινώσκων τὸ μέλλον, ἡδέως ἐγένετο θυσία. Ἰακὼβ μετὰ ταπεινοφροσύνης ἐξεχώρησεν τῆς γῆς αὐτοῦ φεύγων ἀδελφὸν, καὶ ἐπορεύθη πρὸς Λαβὰν, καὶ ἐδούλευσεν· καὶ ἐδόθη αὐτῷ τὸ δωδεκάσκηπτρον τοῦ Ἰσραήλ. Ἐάν τις καθ' ἓν ἕκαστον εἰλικρινῶς κατανοήσῃ, ἐπιγνώσεται τὰ μεγαλεῖα τῶν ὑπ' αὐτοῦ δεδομένων δωρεῶν· ἐξ αὐτοῦ γὰρ ἱερεῖς καὶ λευῖται, πάντες οἱ λειτουργοῦντες τῷ

à nobis ipsis. Deus enim suarũ laudum præcones odio habet; testimonium bonarum nostrarum actionum ab aliis nobis exhibeatur, sicut patribus nostris qui justi erant exhibitum est. Temeritas, arrogantia, & audacia, maledictis à Deo; moderatio verò, humilitas, & mansuetudo, illis qui à Deo benedicti sunt. Ejus igitur benedictioni firmiter adhæreamus, & quænã sint benedictionis viæ, videamus; revolvamus diligenter quæ ab initio facta sunt. Cujus gratia *Abraham* pater noster benedictus fuit? nonne quia justitiã & veritatẽ per fidem, operatus est. *Isaac* cum cõfidentia futurũ dignoscens, placidè factus est sacrificium. *Iacob* in humilitate à fratre fugiens, terrã suam deseruit, & profectus est ad *Laban*, illiq; inservivit, & datæ sunt ei duodecim tribus *Israel*. Si quis particulatim singula verè & accurate consideraverit, donorũ, quæ per eum concessa sunt, magnificentiam intelliget. Ab illo enim sacerdotes omnes & Levitæ, qui altari Domini inserviunt, ab illo

Do-

θυσιαστηρίῳ τοῦ Θεοῦ. ἐξ αὐτοῦ ὁ κύριος Ἰησοῦς τὸ κατὰ σάρκα, ἐξ αὐτοῦ βασιλεῖς, καὶ ἄρχοντες, καὶ ἡγούμενοι, κατὰ τὸν Ἰούδαν· τὰ δὲ λοιπὰ σκῆπτρα αὐτοῦ οὐκ ἐν μικρᾷ δόξῃ ὑπάρχουσιν, ὡς ἐπαγγειλαμένου τοῦ Θεοῦ, ὅτι Ἔσαι τὸ σπέρμα σου ὡς οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ. Πάντες οὖν ἐδοξάσθησαν καὶ ἐμεγαλύνθησαν, οὐ δι' αὐτῶν, ἢ τῶν ἔργων αὐτῶν, ἢ τῆς δικαιοπραγίας ἧς κατειργάσαντο, ἀλλὰ διὰ τοῦ θελήματος αὐτοῦ. Καὶ ἡμεῖς οὖν διὰ θελήματος αὐτοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ κληθέντες, οὐ δι' ἑαυτῶν δικαιούμεθα, οὐδὲ διὰ τῆς ἡμετέρας σοφίας, ἢ συνέσεως, ἢ εὐσεβείας, ἢ ἔργων ὧν κατειργασάμεθα ἐν ὁσιότητι καρδίας· ἀλλὰ διὰ τῆς πίστεως, δι' ἧς πάντας τοὺς ἀπ' αἰῶνος ὁ παντοκράτωρ Θεὸς ἐδικαίωσεν· ᾧ ἔστω δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Τί οὖν * ποιήσωμεν, ἀδελφοί; * ἀργάσωμεν ἀπὸ τῆς ἀγαθοποιΐας, καὶ * ἐγκαταλείπωμεν τὴν ἀγάπην; μηθαμῶς τοῦτο ἐάσαι ὁ δεσπότης ἐφ' ἡμῖν γε γενηθῆναι, ἀλλὰ σπεύσωμεν μετὰ ἐκτενεί-

ἴσ. ποιήσομεν & ἀργήσομεν ἴσ. ἐγκαταλείψομεν.

ας

Dominus Jeſus ſecundum carnem, ab illo Reges, Principes, & gubernatores ex familia & ſanguine Judæ, originem traxerunt. Nec reliquæ ejus tribus in parvo honore ſunt, promittente ſcilicet Domino; *Erit ſemen tuum tanquam ſtellæ cœli.* Omnes igitur glorificati & magnificati ſunt, non per ſeipſos, aut eorum opera, aut juſtas actiones quas patrarunt, ſed per voluntatem ejus. Sic & nos ex voluntate ejus in Chriſto Jeſu vocati, non per nos ipſos juſtificamur, neq; per ſapientiam noſtram, intelligentiam, pietatem, vel opera, quæ in puritate cordis & ſanctimonia operati ſumus; ſed per fidem, per quã omnipotens Deus, omnes ab initio juſtificavit. Cui ſit gloria in ſecula ſeculorum, Amen. Gen. 27. 17.

Quid igitur faciemus Fratres, ceſſabimus à bonis operibus, & charitatem derelinquemus? nequaquam hoc à nobis fieri patiatur Dominus, ſed cum diligentia & animi alacri-

 tate,

αις καὶ προθυμίας, πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐπιτελεῖν. Αὐτὸς γὰρ ὁ δημιουργὸς, καὶ δεσπότης τῶν ἁπάντων, ἐπὶ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ ἀγαλλιᾶται. τῷ γὰρ παμμεγεθεστάτῳ αὐτοῦ κράτει οὐρανοὺς ἐστήριξεν, καὶ τῇ ἀκαταλήπτῳ αὐτοῦ σοφίᾳ ἐκόσμησεν αὐτούς· γῆν τε διεμέρισεν ἀπὸ τοῦ περιέχοντος αὐτὴν ὕδατος, καὶ ἥδρασεν ὡς πύργον ἀσφαλῆ, τὸν τοῦ ἰδίου βουλήματος θεμέλιον· τά τε ἐν αὐτῇ ζῶα φοιτῶντα, τῇ ἑαυτοῦ προστάξει ἐκέλευσεν εἶναι· θάλασσάν τε καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ζῶα προδημιουργήσας, ἐνέκλεισεν τῇ ἑαυτοῦ δυνάμει· ἐπὶ πᾶσι τὸ ἐξοχώτατον, καὶ παμμεγεθὲς κατὰ διάνοιαν ἄνθρωπον, ταῖς ἱεραῖς καὶ ἀμώμοις χερσὶν ἔπλασεν, τῆς ἑαυτοῦ εἰκόνος χαρακτῆρα· οὕτω γάρ φησιν ὁ Θεός. Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν ἡμετέραν· καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐπόιησεν αὐτούς. Ταῦτα οὖν πάντα τελειώσας, ἐπήνεσεν αὐτὰ, καὶ εὐλόγησεν καὶ εἶπεν, Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε. *Ἴδωμεν ὅτι τὸ ἐν* ἔργοις ἀγαθοῖς πάντες ἐκοσμή-

θησ

Ἴσ. εἴδομεν.
Ἴσ. τοῖς.

tate, omne opus bonum peragere festinemus. Ipse enim opifex & Dominus omnium, in operibus suis lætatur & exultat. Cœlos enim supremâ sua & maxima potentia stabilivit, illosque incomprehensibili sua sapientia ornavit; terram etiam, ab aqua quæ illam ambit, separavit, & tanquam stabilem turrim firmavit, propriæ voluntatis fundamentum; & animalia quæ in illa palantur jussu suo præcepit esse. Mare etiam, & quæ in illo animalia prius condidit, potentia sua inclusit. Præ omnibus animal excellentissimum, & intellectus dignitate celsissimum, hominem, imaginis suæ characterem, sacris & inculpatis manibus formavit. Sic enim dicit Deus, *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram, & creavit Deus hominem, masculũ & fœminam creavit eos*. Hæc omnia cum perfecisset, laudavit ea, & benedixit, dixitque, *Crescite & multiplicamini*. Videmus justos omnes

Gen. 1. 26.

Gen. 1. 28

θησαν οἱ δίκαιοι· καὶ αὐτὸς οὖν ὁ κύριος ἔργοις ἑαυτὸν κοσμήσας, ἐχάρη. Ἔχοντες οὖν τοῦτον τὸν ὑπογραμμὸν, ἀόκνως προσέλθωμεν τῷ θελήματι αὐτοῦ, ἐξ ὅλης ἰσχύος ἡμῶν ἐργασώμεθα ἔργον δικαιοσύνης. Ὁ ἀγαθὸς ἐργάτης μετὰ παῤῥησίας λαμβάνει τὸν ἄρτον τοῦ ἔργου αὐτοῦ, ὁ νωθρὸς καὶ παρειμένος, οὐκ ἀντοφθαλμεῖ τῷ ἐργοπαρέκτῃ αὐτοῦ· δέον οὖν ἐστὶν προθύμους ἡμᾶς εἶναι εἰς ἀγαθοποιΐαν· ἐξ αὐτοῦ γάρ ἐστι τὰ πάντα. προλέγει γὰρ ἡμῖν, Ἰδοὺ ὁ Κύριος, καὶ ὁ μισθὸς αὐτοῦ πρὸ προσώπου αὐτοῦ, ἀποδοῦναι ἑκάστῳ κατὰ τὸ ἔργον αὐτοῦ. Προτρέπεται οὖν ἡμᾶς ἐξ ὅλης τῆς καρδίας ἐπ' * αὐτῷ, μὴ ἀργοὺς μήτε παρειμένους εἶναι ἐπὶ πᾶν ἔργον ἀγαθόν. τὸ καύχημα ἡμῶν καὶ ἡ παῤῥησία ἔστω ἐν αὐτῷ. ὑποτασσώμεθα τῷ θελήματι αὐτοῦ· κατανοήσωμεν τὸ πᾶν πλῆθος τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ, πῶς τῷ θελήματι αὐτοῦ λειτουργοῦσιν παρεστῶτες· λέγει γὰρ ἡ γραφὴ, Μύριαι μυριάδες παρειστήκεισαν αὐτῷ, καὶ χίλιαι χιλιάδες ἐλειτούρ-

ἴσ. αὐτό.

γουν

bonis operibus ornatos fuisse, ipse etiam Dominus operibus seipsum ornans, gavisus est. Habentes itaq; hoc exemplar, ad voluntatem ejus impigrè accedamus, & omnibus nostris viribus opus justitiæ operemur. Bonus operarius cum fiducia panem operis sui accipit, segnis vero & remissus, operum distributorẽ non audet intueri; ad benefaciendum igitur alacres & promptos nos esse oportet, ex illo enim omnia
sunt. Prædicit enim nobis, *Ecce* Es. 40. 10.
Dominus, & merces ejus coram & 62. 11.
ipso, ut reddat unicuiq; secundùm opus suum. Ad hoc nos hortatur ex toto corde, ne segnes & desides simus ad omne opus bonũ. Gloriatio nostra & loquendi libertas in eo sit; voluntati ejus subjiciamur, & multitudinẽ universam Angelorũ ejus diligenter consideremus, quemadmodum adstantes voluntatem ejus exequantur. Dicit enim scriptura,
Mille millia adstabant ei, & dena Dan. 7. 10.
millia denum millium ministrabant ei.

 Et

γουν αὐτῷ· καὶ ἐκέκραγον, ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος, Κύριος σαβαώθ, πλήρης πᾶσα κτίσις τῆς δόξης αὐτοῦ. Καὶ ἡμεῖς οὖν ἐν ὁμονοίᾳ ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναχθέντες τῇ συνειδήσει, ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος βοήσωμεν πρὸς αὐτὸν ἐκτενῶς, εἰς τὸ μετόχους ἡμᾶς γενέσθαι τῶν μεγάλων καὶ ἐνδόξων ἐπαγγελιῶν αὐτοῦ· λέγει γὰρ, Ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδεν, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσεν, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ὅσα ἑτοίμασεν τοῖς ὑπομένουσιν αὐτόν. Ὡς μακάρια καὶ θαυμαστὰ τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ, ἀγαπητοί! ζωὴ ἐν ἀθανασίᾳ, λαμπρότης ἐν δικαιοσύνῃ, ἀλήθεια ἐν παῤῥησίᾳ, πίστις ἐν πεποιθήσει, ἐγκράτεια ἐν ἁγιασμῷ, καὶ ταῦτα ὑπέπιπτεν πάντα ὑπὸ τὴν διάνοιαν ἡμῶν. Τίνα οὖν ἄρα ἐστὶν τὰ ἑτοιμαζόμενα τοῖς ὑπομένουσιν, ὁ δημιουργὸς καὶ πατὴρ τῶν αἰώνων ὁ πανάγιος, αὐτὸς γινώσκει τὴν ποσότητα καὶ τὴν καλλονὴν αὐτῶν· ἡμεῖς οὖν ἀγωνισώμεθα εὑρεθῆναι ἐν τῷ ἀριθμῷ τῶν ὑπομενόντων αὐτὸν ὅπως μεταλάβωμεν τῶν ἐπηγγελμένων δωρεῶν.

πῶς

Et clamabant, Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Sabaoth, plena est omnis creatura gloria ejus. ergo & nos in concordia & conſcientia in unũ congregati, ut magnarum & glorioſarum promiſſionum ejus participes fiamus, tanquam uno ore impenſè & ardenter ad eum clamemus. Dicit enim, *Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit exſpectantibus eum.* Quam beata, dilecti, & mirabilia ſunt dona Dei! vita in immortalitate, ſplendor in juſtitia, veritas in libertate, fides in fiducia, temperantia in ſanctitate, & hæc omnia ſub intellectum noſtrum cadunt: quænam igitur ſunt quæ præſtolantibus eum præparantur? ſanctus opifex & ſeculorum pater, quantitatem & pulchritudinem eorum novit: nos igitur, ut promiſſorum donorum participes fiamus, in numero exſpectantium eum reperiri, ſeriò contendamus. Quomodo autem

Eſa. 6. 3.

Eſ. 64. 4. & 1 Cor. 2. 9.

πῶς δὲ ἔσται τοῦτο, ἀγαπητοί; ἐὰν ἐστηριγ-
(ἴσ. διὰ) μένη ἡ διάνοια ἡμῶν * πίστεως πρὸς τὸν
Θεόν, ἐὰν ἐκζητῶμεν τὰ εὐάρεστα καὶ
εὐπρόσδεκτα αὐτῷ, ἐὰν ἐπιτελέσωμεν
τὰ ἀνήκοντα τῇ ἀμώμῳ βουλήσει αὐ-
τοῦ, καὶ ἀκολουθήσωμεν τῇ ὁδῷ τῆς ἀλη-
θείας, ἀποῤῥίψαντες ἀφ' ἑαυτῶν πᾶσαν
ἀδικίαν καὶ ἀνομίαν, πλεονεξίαν, ἔρεις,
κακοηθείας τε, καὶ δόλους, ψιθυρισμούς τε καὶ
καταλαλιάς, θεοστυγίαν, ὑπερηφανίαν τε
(σ. φιλοπ-μίαν.) καὶ ἀλαζονείαν, κενοδοξίαν τε καὶ * φι-
λοξενίαν. Ταῦτα γὰρ οἱ πράσσοντες στυγη-
τοὶ τῷ Θεῷ ὑπάρχουσιν· οὐ μόνον δὲ οἱ
πράσσοντες αὐτά, ἀλλὰ καὶ οἱ συνευδο-
κοῦντες αὐτοῖς· λέγει γὰρ ἡ γραφή, Τῷ
δὲ ἁμαρτωλῷ εἶπεν ὁ Θεός, Ἵνα τί σὺ διη-
γῇ τὰ δικαιώματά μου, καὶ ἀναλαμβά-
νεις τὴν διαθήκην μου ἐπὶ στόματός σου;
σὺ δὲ ἐμίσησας παιδείαν, καὶ ἐξέβαλες
τοὺς λόγους μου εἰς τὰ ὀπίσω· εἰ ἐθεώρεις
κλέπτην συνέτρεχες, καὶ μετὰ μοιχῶν τὴν
μερίδα σου ἐτίθεις· τὸ στόμα σου ἐπλε-
όνασε κακίαν, καὶ ἡ γλῶσσά σου περι-

ἐπλεκεν

hoc fiet, dilecti? si fide in Deum cogitationes nostræ stabilitæ fuerint, si grata illi & accepta diligenter quæsiverimus, si quæ ad inculpatam ejus voluntatem spectant, fecerimus, & viam veritatis sequuti fuerimus; abjicientes à nobis omnẽ injustitiã, iniquitatem, cupiditatẽ, contentiones, malitias, fraudes, susurrationes, obtrectationes, odium Dei, superbiam, fastum, vanam gloriam, & ambitionem: qui enim hæc faciunt Deo odio sunt, neque illi solùm qui hæc faciunt, sed qui eis consentiunt: dicit enim Scriptura, *Peccatori autem dixit Deus, quare tu enarras justitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum. Tu verò odisti disciplinam, & projecisti sermones meos retrorsum. Si videbas furem, currebas cum eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas. Os tuum abundavit malitiâ, & lingua tua concinnabat dolos. Sedens adversus fratrem tuum loquebaris,* Psal. 50. 16.

ἔπλεκεν δολιότητας· καθήμενος κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου κατελάλεις, καὶ κατὰ τοῦ υἱοῦ τῆς μητρός σου ἐτίθεις σκάνδαλον· ταῦτα ἐποίησας καὶ ἐσίγησα, ὑπέλαβες ἀνομίαν, ὅτι ἔσομαί σοι ὅμοιος· ἐλέγξω σε, καὶ παραστήσω σε κατὰ πρόσωπόν σου· σύνετε δὴ ταῦτα οἱ ἐπιλανθανόμενοι τοῦ Θεοῦ, μήποτε ἁρπάσῃ ὡς λέων, καὶ μὴ ᾖ ὁ ῥυόμενος· θυσία αἰνέσεως δοξάσει με, καὶ ἐκεῖ ὁδὸς ἣν δείξω αὐτῷ τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ.

ἴσ. εὑρίσκομεν.

Αὕτη ἡ ὁδός, ἀγαπητοί, ἐν ᾗ * εὕρομεν τὸ σωτήριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, τὸν ἀρχιερέα τῶν προσφορῶν ἡμῶν, τὸν προστάτην καὶ βοηθὸν τῆς ἀσθενείας ἡμῶν. Διὰ τούτου * ἀτενίσωμεν εἰς τὰ ὕψη τῶν οὐρανῶν, διὰ τούτου, ἐνοπτρισώμεθα τὴν ἄμωμον καὶ ὑπερτάτην ὄψιν αὐτοῦ· διὰ τούτου ἠνεῴχθησαν ἡμῶν οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς καρδίας, διὰ τούτου ἡ ἀσύνετος καὶ ἐσκοτισμένη διάνοια ἡμῶν, * ἀναθάλλει εἰς τὸ θαυμαστὸν αὐτοῦ φῶς· διὰ τούτου ἠθέλησεν ὁ δεσπότης τῆς ἀθανάτου γνώσεως ἡμᾶς γεύσασθαι· ὃς ὢν ἀπαύγασμα

ἴσ. ἀτενίζομεν & ἐνοπτριζόμεθα.

ἴσ. ἀναθεωρεῖ.

τῆς

baris, & adversus filium matris tuæ ponebas scandalum: hæc fecisti & tacui, existimasti iniquitatem, quod ero tui similis, arguam te, & statuam te contra faciem tuam. Intelligite jam hæc qui obliviscimini Deum, ne quando rapiat tanquam leo, & non sit qui eripiat. Sacrificium laudis honorificabit me, & illic iter quo ostendam illi salutem Dei. Hæc est via, dilecti, in qua salutare nostrum Jesum Christum, oblationum nostrarum summum sacerdotem, infirmitatis nostræ patronum & defensorem invenimus: per hunc in cœlum sublime aspicimus, per hunc vultum ejus immaculatum, & excelsum tanquam in speculo intuemur, per hunc oculi cordis nostri aperti sunt, per hunc intellectus noster insipiens & obtenebratus admirabilem ejus lucem attentè contemplatur, per hunc voluit nos Dominus immortalem cognitionem gustare, qui magnificentiæ ejus splendor

τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ, τοσούτῳ μείζων ἐστὶν ἀγγέλων, ὅσῳ διαφορώτερον ὄνομα κεκληρονόμηκεν· γέγραπται γὰρ οὕτως, Ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα· ἐπὶ δὲ τῷ υἱῷ αὐτοῦ, οὕτως εἶπεν ὁ δεσπότης, Υἱός μου εἶ σύ, ἐγώ σήμερον γεγέννηκά σε, αἴτησαι παρ' ἐμοῦ, καὶ δώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου, καὶ τὴν κατάσχεσιν τὰ πέρατα τῆς γῆς· καὶ πάλιν λέγει, πρὸς αὐτόν, Κάθου ἐκ δεξιῶν μου ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. τίνες οὖν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ; οἱ φαῦλοι καὶ ἀντιτασσόμενοι τῷ Θεοῦ τῷ θελήματι, τὸ θέλημα ἴδιον. Στρατευσώμεθα οὖν, ἄνδρες ἀδελφοὶ, μετὰ πάσης ἐκτενείας ἐν τοῖς ἀμώμοις προστάγμασιν αὐτοῦ· κατανοήσωμεν τοὺς στρατευομένους τοῖς ἡγουμένοις ἡμῶν, πῶς ἐυτάκτως, πῶς * ἐκτικῶς, πῶς ὑποτεταγμένως ἐπιτελοῦσι τὰ διατασσόμενα. οὐ πάντες εἰσὶν ἔπαρχοι, οὐδὲ χιλίαρχοι, οὐδὲ ἑκατόνταρχοι, οὐδὲ πεντηκόνταρχοι, οὐδὲ

ἴσ. εὐείκτως.

dor & radius exiſtens, tanto major eſt Angelis, quanto præſtantius nomen ſortitus eſt: ſcriptum enim eſt, *Qui facit Angelos ſuos ſpiritus, & miniſtros ſuos ignis flammam.* De filio autem ſuo, ſic dixit Dominus, *Filius meus es tu, ego hodie genui te, poſtula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ.* Et rurſus dicit ad eum, *Sede à dextris meis donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum.* Quinam autem ſunt inimici ejus? homines perverſi & qui divinæ voluntati ſuam voluntatem opponunt. Militemus igitur, viri fratres, cum omni aſſiduitate in inculpatis ejus præceptis, conſideremus milites qui ducibus noſtris in bello parent, quemadmodum ordinatè, prompte, & cum omni ſubjectione imperata exequantur; non omnes ſunt Prætores neque chiliarchæ, neque centuriones, neque quinquagenarii, & ſic deinceps; unuſquiſque verò

Heb. 1. 3, 4.
Pſal. 104. 4.
Pſal. 2. 7.
Pſal. 110. 1.

οὐδὲ τὸ καθεξῆς· ἀλλ' ἕκαστος ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι τὰ ἐπιτασσόμενα ὑπὸ τοῦ βασιλέως, καὶ τῶν ἡγουμένων, ἐπιτελεῖ. Οἱ μεγάλοι δίχα τῶν μικρῶν οὐ δύνανται εἶναι, οὐδὲ οἱ μικροὶ δίχα τῶν μεγάλων· σύγκρασίς τις ἐστὶν ἐν πᾶσι, καὶ ἐν τούτοις χρῆσις. Λάβωμεν τὸ σῶμα ἡμῶν, ἡ κεφαλὴ δίχα τῶν ποδῶν οὐδέν ἐστιν, οὕτως οὐδὲ οἱ πόδες δίχα τῆς κεφαλῆς· τὰ δὲ ἐλάχιστα μέλη τοῦ σώματος ἡμῶν, ἀναγκαῖα καὶ εὔχρηστά εἰσιν ὅλῳ τῷ σώματι· ἀλλὰ πάντα συμπνεῖ, καὶ ὑποταγῇ μιᾷ χρῆται εἰς τὸ σώζεσθαι ὅλον. Σωζέσθω οὖν ἡμῶν ὅλον τὸ σῶμα ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, καὶ ὑποτασσέσθω ἕκαστος τῷ πλησίον αὐτοῦ, καθὼς καὶ ἐτέθη ἐν τῷ χαρίσματι αὐτοῦ· ὁ ἰσχυρὸς μὴ * τημελείτω τὸν ἀσθενῆ, ὁ δὲ ἀσθενὴς ἐντρεπέτω τὸν ἰσχυρόν, ὁ πλούσιος ἐπιχορηγείτω τῷ πτωχῷ, ὁ δὲ πτωχὸς εὐχαριστείτω τῷ Θεῷ, ὅτι ἔδωκεν αὐτῷ δι' οὗ ἀναπληρωθῇ αὐτοῦ τὸ ὑστέρημα· ὁ σοφὸς ἐνδεικνύσθω τὴν σοφίαν αὐτοῦ, μὴ ἐν λόγοις ἀλλ' ἐν ἔρ-

ἴσ. ἀτημελείτω.

γοις.

verò in ſuo ordine & ſtatione quæ à Rege & Tribunis imperantur, peragit: magni ſine parvis, & parvi ſine magnis conſiſtere nequeunt, mixtura quædam eſt in omnibus, & in his uſus. Exemplo nobis ſit corpus noſtrum, caput ſine pedibus nihil eſt, prout neque pedes ſine capite; minima autem corporis noſtri membra univerſo corpori neceſſaria & utilia ſunt, & cuncta ad conſervationem totius conſpirant, & unâ eâdemque ſubjectione utuntur. Servetur itaque corpus noſtrum in Chriſto Ieſu, & unuſquiſque proximo ſuo ſubjiciatur juxta ordinem in quo per gratiam ejus, poſitus eſt. Fortis ne negligat imbecillem, imbecillis fortem revereatur, dives pauperi largiatur, pauper Deum laudet quod ei alium largitus ſit, per quem ejus penuria & indigentia ſuppleri poteſt. Sapiens non in verbis, ſed in bonis operibus

γοις ἀγαθοῖς· ὁ ταπεινοφρονῶν μὴ ἑαυ-
τῷ μαρτυρείτω, ἀλλ' ἐάτω * ὑπ' ἑτέρου
ἑαυτὸν μαρτυρεῖσθαι· ὁ ἁγνὸς ἐν τῇ σαρ-
κὶ * καὶ μὴ ἀλαζονευέσθω, γινώσκων ὅτι ἕ-
τερός ἐστιν ὁ ἐπιχορηγῶν αὐτῷ τὴν ἐγ-
κράτειαν. Ἀναλογισώμεθα οὖν ἀδελφοὶ
ἐκ ποίας ὕλης ἐγεννήθημεν, ποῖοι καὶ τί-
νες εἰσήλθομεν εἰς τὸν κόσμον, ὡς ἐκ τοῦ
τάφου καὶ σκότους· ὁ ποιήσας ἡμᾶς καὶ δη-
μιουργήσας, εἰσήγαγεν εἰς τὸν κόσμον αὐτοῦ
προετοιμάσας τὰς εὐεργεσίας αὐτοῦ
πρὶν ἡμᾶς γεννηθῆναι. Ταῦτα οὖν πάν-
τα ἐξ αὐτοῦ ἔχοντες, ὀφείλομεν κατὰ πάν-
τα εὐχαριστεῖν αὐτῷ· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς
αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Ἄφρονες
καὶ ἀσύνετοι, καὶ μωροὶ, καὶ ἀπαίδευτοι
χλευάζουσιν ἡμᾶς καὶ μυκτηρίζουσιν, ἑ-
αυτοὺς βουλόμενοι ἐπαίρεσθαι ταῖς διανοίαις
αὐτῶν· τί γὰρ δύναται θνητός; ἢ τίς ἰσχὺς
γηγενοῦς; γέγραπται γάρ. Οὐκ ἦν
μορφὴ πρὸ ὀφθαλμῶν μου· ἀλλ' ἢ αὔ-
ραν καὶ φωνὴν ἤκουον. τί γάρ; μὴ καθαρὸς
ἔσται βροτὸς ἔναντι κυρίου; ἢ ἀπὸ τῶν ἔρ-
γων

Margin notes: ἴσ. ὑφ'. — del. καὶ ex Cl. Alex.

tibus sapientiam suam manifestet, humilis non sibi testimonium ferat, sed alteri permittat, de eo testimonium præbere. Qui carne castus est, ne insolescat, cùm sciat alium esse qui continentiæ donum ipsi tribuat. Consideremus igitur, Fratres, ex qua materia facti simus, qui & quales mundum tanquam ex sepulchro & tenebris ingressi simus: qui nos fecit & condidit, præparatis prius benefactis suis antequam nasceremur, in mundum suum introduxit. Hæc igitur omnia cùm ab eo habeamus, in omnibus gratias ipsi agere debemus, cui est gloria in secula seculorum, Amen. Homines imprudentes, desipientes, fatui & illiterati, dum cogitationibus suis inflantur, nos ludibrio habent, & naso suspendunt. *Quid enim potest mortalis, aut quale robur ex terra geniti?* scriptũ enĩ est, Job. 4. 16. *Non erat figura ante oculos meos, sed aurã & vocem audiebã: quid enim? nunquid homo corã Domino mundus erit,*

γων αὐτοῦ, ἄμεμπτος ἀνήρ; εἰ κατὰ παίδων αὐτοῦ οὐ πιστεύει, κατὰ δὲ ἀγγέλων αὐτοῦ σκολιόν τι ἐπινόησεν· οὐρανὸς δὲ οὐ καθαρὸς ἐνώπιον αὐτοῦ· ἔα δὲ, οἱ κατοικοῦντες οἰκίας πηλίνας, ἐξ ὧν καὶ αὐτοὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πηλοῦ ἐσμεν. ἔπαισεν αὐτοὺς σητὸς τρόπον, καὶ ἀπὸ πρωΐθεν ἕως ἑσπέρας οὐκ ἔτι εἰσίν· παρὰ τὸ μὴ δύνασθαι αὐτοὺς ἑαυτοῖς βοηθῆσαι ἀπώλοντο· ἐνεφύσησεν αὐτοῖς καὶ ἐτελεύτησαν, παρὰ τὸ μὴ ἔχειν αὐτοὺς σοφίαν· ἐπικάλεσαι δὲ εἴ τις σοι ὑπακούσεται, ἢ εἴ τινα ἁγίων ἀγγέλων ὄψει. καὶ γὰρ ἄφρονα ἀναιρεῖ ὀργή· πεπλανημένον δὲ θανατοῖ ζῆλος· ἐγὼ δὲ ἑώρακα ἄφρονας ῥίζας βάλλοντας, ἀλλὰ εὐθέως ἐβρώθη αὐτῶν ἡ δίαιτα· πόρρω γένοιντο οἱ υἱοὶ αὐτῶν ἀπὸ σωτηρίας· κολαβρισθείησαν ἐπὶ θύραις ἡσσόνων, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἐξαιρούμενος· ἃ γὰρ ἐκείνοις ἡτοίμασαι, δίκαιοι ἔδονται· αὐτοὶ δὲ ἐκ κακῶν οὐκ ἐξαίρετοι ἔσονται. Προδήλων οὖν ἡμῖν ὄντων τούτων, καὶ ἐγκεκυφότες εἰς τὰ βάθη τῆς θείας γνώσεως, πάντα

τάξει

erit, vel de operibus suis inculpabilis vir? Si contra servos suos non credit, & adversus Angelos suos pravum quid advertit: & cœlum non est mundum ante eum: multo minus habitantes domus luteas, ex quibus & ipsi de eodem luto sumus. Percussit illos tanquam tinea, & à mane usque ad vesperam ultra non sunt, eo quod non possunt sibi ipsis subvenire, perierunt: insufflavit eis, & interierunt, quia non habebant sapientiam. Invoca autem, si quis tibi respondeat, vel si quem sanctorum Angelorum aspicias; etenim stultum perimit ira, errantem autem occidit zelus. Ego Job. 5. 1. *autem vidi stultos radicem mittentes, sed statim absumpta est illorũ habitatio: longè fiant filii eorum à salute, & conterantur super jannas minorũ, & non erit qui eripiat: quæ enim illi congregaverunt justi comedent, ipsi verò de malis non liberabuntur.* Cùm igitur hæc nobis sint manifesta, etiam in profundũ divinæ cognitionis introspicientes, debemus omnia

rite

τάξει ποιεῖν ὀφείλομεν, ὅσα ὁ δεσπότης ἐπιτελεῖν ἐκέλευσεν· κατὰ καιροὺς τεταγμένους τάς τε προσφορὰς καὶ λειτουργίας ἐπιτελεῖσθαι, καὶ οὐκ εἰκῆ ἢ ἀτάκτως ἐκέλευσεν γίνεσθαι, ἀλλ' ὡρισμένοις καιροῖς καὶ ὥραις· ποῦ τε καὶ διὰ τίνων ἐπιτελεῖσθαι θέλει, αὐτὸς ὥρισεν τῇ ὑπερτάτῃ αὐτοῦ βουλήσει· ἵν' ὁσίως πάντα γινόμενα ἐν εὐδοκήσει, εὐπρόσδεκτα εἴη τῷ θελήματι αὐτοῦ. Οἱ οὖν τοῖς προστεταγμένοις καιροῖς ποιοῦντες τὰς προσφορὰς αὐτῶν, εὐπρόσδεκτοί τε καὶ μακάριοι· τοῖς γὰρ νομίμοις τοῦ δεσπότου ἀκολουθοῦντες οὐ διαμαρτάνουσιν. τῷ γὰρ ἀρχιερεῖ ἴδιαι λειτουργίαι δεδομέναι εἰσί· καὶ τοῖς ἱερεῦσιν ἴδιος ὁ τόπος προστέτακται, καὶ λευίταις ἴδιαι διακονίαι ἐπίκεινται· ὁ λαϊκὸς ἄνθρωπος τοῖς λαϊκοῖς προστάγμασι δέδεται. Ἕκαστος ὑμῶν, ἀδελφοί, ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι εὐχαριστείτω Θεῷ, ἐν ἀγαθῇ συνειδήσει ὑπάρχων, μὴ παρεκβαίνων τὸν ὡρισμένον τῆς λειτουργίας αὐτοῦ κανόνα ἐν σεμνότητι. Οὐ πανταχοῦ, ἀδελφοὶ προσ-

rite & ordine facere, quæ Dominus peragere nos jussit, præstitutis etiam temporibus oblationes & officia sacra perficere: neque temerè vel inordinatè voluit ista fieri, sed statutis temporibus & horis, ubi etiam & à quibus peragi vult, ipse excelsissima sua voluntate definivit, ut religiosè omnia secundùm ejus beneplacitum adimpleta, grata & accepta ipsius voluntati essent. Qui igitur præfinitis temporibus oblationes suas faciunt, accepti & beati sunt, Domini enim mandata sequentes, non aberrant. Summo quippe sacerdoti sua munera tributa sunt, sacerdotibus locus proprius assignatus est, & Levitis sua ministeria incumbunt. Laicus præceptis laicis constringitur. Unusquisque vestrûm, Fratres, in suo ordine & statione manens, Deo in bona conscientia gratias agat, & cum decore intra præscriptum ministerii sui canonẽ, se contineat. Non in omni loco,

προσφέρονται θυσίαι ἐνδελεχισμοῦ, ἢ * εὐχῶν, ἢ περὶ ἁμαρτίας καὶ * πλημμελίας, ἀλλ' ἐν Ἱερουσαλὴμ μόνῃ, κἀκεῖ δὲ οὐκ ἐν παντὶ τόπῳ προσφέρεται, ἀλλ' ἔμπροσθεν τοῦ ναοῦ πρὸς τὸ θυσιαστήριον, μωμοσκοπηθὲν τὸ προσφερόμενον διὰ τοῦ ἀρχιερέως καὶ τῶν προειρημένων λειτουργῶν. οἱ οὖν παρὰ τὸ καθῆκον τῆς βουλήσεως αὐτοῦ ποιοῦντές τι, θάνατον τὸ πρόστιμον ἔχουσιν. Ὁρᾶτε, ἀδελφοὶ, ὅσῳ πλείονος κατηξιώθημεν γνώσεως, τοσούτῳ μᾶλλον ὑποκείμεθα κινδύνῳ. οἱ ἀπόστολοι ἡμῖν εὐηγγελίσθησαν ἀπὸ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἐξεπέμφθη. ὁ Χριστὸς οὖν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ οἱ ἀπόστολοι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ. ἐγένοντο οὖν ἀμφότερα εὐτάκτως ἐκ θελήματος Θεοῦ. Παραγγελίας οὖν λαβόντες, καὶ πληροφορηθέντες διὰ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ πιστωθέντες τῷ λόγῳ τοῦ Θεοῦ, μετὰ πληροφορίας πνεύματος ἁγίου, ἐξῆλθον εὐαγγελιζόμενοι τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ μέλ-

ἴσ. εὐχαριστηριῶν, ἴσ. πλημμελείας.

λειν

Fratres, offeruntur ſacrificia perpetua & diurna, vel pro gratiarum actione, vel pro peccatis & delictis, ſed Hieroſolymis tantùm; neque illic in quovis loco fit oblatio, ſed in atrio templi ad altare, diligenter prius inſpecto ſacrificio, à ſummo ſacerdote, & prædictis miniſtris. Qui igitur, præter id quod voluntati ejus conſentaneum eſt, aliquid admittunt, mortis ſupplicio puniuntur. Videtis, Fratres, quo majore cognitione digni ſumus habiti, eò graviori periculo obnoxii ſumus. Apoſtoli nobis à Chriſto evangelizaverunt, Jeſus Chriſtus à Deo, miſſus enim eſt Chriſtus à Deo; & Apoſtoli à Chriſto: & factũ eſt utrumq; decenter ex voluntate ejus. Mandata quippe accipientes, & per reſurrectionẽ Domini noſtri Jeſu Chriſti, plena certitudine imbuti, Deique verbo cõfirmati, cum certa S. Sancti fiducia, egreſſi ſunt, annunciantes regni Dei adventũ. Per regiones igitur

λειν ἔρχεσθαι. Κατὰ χώρας οὖν καὶ πόλεις
κηρύσσοντες, καθίστανον τὰς ἀπαρχὰς
αὐτῶν, δοκιμάσαντες τῷ πνεύματι, εἰς
ἐπισκόπους καὶ διακόνους τῶν μελλόντων
πιστεύειν. καὶ τοῦτο οὐ καινῶς, ἐκ γὰρ δὴ
πολλῶν χρόνων ἐγέγραπτο περὶ ἐπισκό-
πων καὶ διακόνων· οὕτως γάρ που λέγει ἡ
γραφή, Καταστήσω τοὺς ἐπισκόπους αὐτῶν
ἐν δικαιοσύνῃ, καὶ τοὺς διακόνους αὐτῶν ἐν
πίστει. Καὶ τί θαυμαστὸν, εἰ οἱ ἐν Χρι-
ἴσ. πιστευθέντες. στῷ * πιστεύοντες παρὰ Θεοῦ ἔργον τοιοῦ-
το, κατέστησαν τοὺς προειρημένους; ὅπου καὶ
ὁ μακάριος πιστὸς θεράπων ἐν ὅλῳ τῷ
οἴκῳ Μωϋσῆς, τὰ διατεταγμένα αὐτῷ
πάντα ἐσημειώσατο ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις,
ᾧ καὶ ἐπηκολούθησαν οἱ λοιποὶ προφῆ-
ται, συνεπιμαρτυροῦντες τοῖς ὑπ' αὐτοῦ
νενομοθετημένοις. Ἐκεῖνος γὰρ ζήλου ἐμ-
πεσόντος περὶ τῆς ἱερωσύνης, καὶ στασιαζου-
σῶν τῶν φυλῶν, ὁποία αὐτῶν εἴη τῷ ἐνδό-
ξῳ ὀνόματι κεκοσμημένη, ἐκέλευσεν τοὺς
δώδεκα φυλάρχους προσενεγκεῖν αὐτῷ
ῥάβδους, ἐπιγεγραμμένας ἑκάστης φυλῆς
κατ'

tur & urbes verbum prædicantes, primitias eorum, ſpiritu probantes, Epiſcopos & Diaconos eorum qui credituri erant, conſtituerunt. Neque hoc quidem novum inſtitutum fuit, multis enim retrò ſeculis de Epiſcopis, & Diaconis ſcriptum eſt; ſic enim alicubi dicit ſcriptura. *Conſtituã Epiſcopos eorum in juſtitia, & diaconos eorum in fide.* Eſ. 60. 17. Et quid mirum, ſi quibus in Chriſto à Deo hoc munus commiſſum fuit, prædictos conſtituerint: cùm etiam beatus Moyſes fidelis ſervus in univerſa domo, omnia quæ ipſi mandata erant, in ſacris libris notaverit, quem cæteri prophetæ uno conſenſu ſequuti ſunt, teſtimonium eis præbentes, quæ ab ipſo legibus ſancita ſunt. Ille enim cùm æmulatio pro ſacerdotio incidiſſet, & tribus inter ſe diſſentirent, quænam illarum glorioſo illo nomine & titulo ornanda eſſet; juſſit duodecim tribuum principes afferre ſibi virgas, quæ uniuſcujuſq;

κατ' ὄνομα. καὶ λαβὼν αὐτὰς ἔδησεν, καὶ ἐσφράγισεν τοῖς δακτυλίοις τῶν φυλάρχων, καὶ ἀπέθετο αὐτὰς εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, ἐπὶ τὴν τράπεζαν τοῦ Θεοῦ· καὶ κλείσας τὴν σκηνὴν, ἐσφράγισεν τὰς κλεῖδας, ὡσαύτως καὶ τὰς ῥάβδους· καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ἄνδρες ἀδελφοὶ, ἧς ἂν φυλῆς ἡ ῥάβδος βλαστήσῃ, ταύτην ἐκλέλεκται ὁ Θεὸς, εἰς τὸ ἱερατεύειν καὶ λειτουργεῖν αὐτῷ. πρωΐας δὲ γενομένης, συνεκάλεσεν πάντα τὸν Ἰσραὴλ, τὰς ἑξακοσίας χιλιάδας τῶν ἀνδρῶν, καὶ ἐπεδείξατο τοῖς φυλάρχοις τὰς σφραγίδας, καὶ ἤνοιξεν τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, καὶ προσήνεγκεν ῥάβδους· καὶ εὑρέθη ἡ ῥάβδος Ἀαρὼν οὐ μόνον βεβλαστηκυῖα, ἀλλὰ καὶ καρπὸν ἔχουσα. Τί δοκεῖτε, ἀγαπητοί; οὐ προέγνω Μωϋσῆς τοῦτο μέλλειν ἔσεσθαι; μάλιστα ᾔδει· ἀλλ' ἵνα μὴ ἀκαταστασία γένηται ἐν τῷ Ἰσραὴλ, οὕτως ἐποίησεν, εἰς τὸ δοξασθῆναι τὸ ὄνομα τοῦ ἀληθινοῦ καὶ μόνου Θεοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Καὶ οἱ ἀπόστολοι ἡμῶν ἔγνωσαν διὰ τοῦ Κυρίου ἡ-

ἡμῶν

tribus nomen inſcriptum haberent, quas cùm accepiſſet in faſciculum ligavit, & annulis principum tribuum ſignavit, & in tabernaculo teſtimonii ac menſa Domini depoſuit eas, clauſoque tabernaculo, claves ſimiliter & virgas ſignavit, & dixit eis. Viri fratres, cujus tribus virga germinaverit, hanc elegit Dominus, quæ ipſi ſacra faciat & miniſtret. Mane autem facto congregavit univerſum populum *Iſrael*, ſexcenta millia virorum, & tribuū principibus ſigilla oſtendit, tabernaculum teſtimonii aperuit, & virgas protulit; & inventa eſt virga *Aaronis* non tantū germinaſſe, ſed & fructum ferens. Quid, dilecti, vobis videtur, an non hoc futurum præſciverat *Moyſes*? maximè noverat, verùm ne ſeditio & confuſio in populo *Iſrael* oriretur, ita fieri excogitavit, ſcil. ut nomen veri & ſolius Dei glorificaretur, cui ſit gloria in ſecula ſeculorum, Amen. Et Apoſtoli noſtri,

μετὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι ἔρις ἔσται ἐπὶ τοῦ ὀνόματος τῆς ἐπισκοπῆς· διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν πρόγνωσιν εἰληφότες τελείαν, κατέστησαν τοὺς προειρημένους, καὶ μεταξὺ * ἐπινομὴν δεδώκασιν, ὅπως ἐὰν κοιμηθῶσιν, διαδέξωνται ἕτεροι δεδοκιμασμένοι ἄνδρες, τὴν λειτουργίαν αὐτῶν. Τοὺς οὖν κατασταθέντας ὑπ' ἐκείνων, ἢ μεταξὺ ὑφ' ἑτέρων ἐλλογίμων ἀνδρῶν, συνευδοκησάσης τῆς ἐκκλησίας πάσης, καὶ λειτουργήσαντας ἀμέμπτως τῷ ποιμνίῳ τοῦ Χριστοῦ μετὰ ταπεινοφροσύνης, ἡσύχως καὶ ἀβαναύσως, μεμαρτυρημένους τε πολλοῖς χρόνοις ὑπὸ πάντων, τούτους οὐ δικαίως νομίζομεν ἀποβάλλεσθαι τῆς λειτουργίας· ἁμαρτία γὰρ οὐ μικρὰ ἡμῖν ἔσται, ἐὰν τοὺς ἀμέμπτως καὶ ὁσίως προσενέγκοντας τὰ δῶρα τῆς ἐπισκοπῆς ἀποβάλλωμεν. Μακάριοι οἱ προοδοιπορήσαντες πρεσβύτεροι, οἵτινες ἔγκαρπον καὶ τελείαν ἔσχον τὴν ἀνάλυσιν· οὐ γὰρ εὐλαβοῦνται μή τις αὐτοὺς μεταστήσῃ ἀπὸ τοῦ ἱδρυμένου αὐτοῖς τόπου. Ὁρῶμεν γὰρ ὅτι ἐνίους ὑμεῖς

*ἴσ. ἀπονομήν·

μετηγάγε-

per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum cognoverunt, contentionem de nomine Epiſcopatus orituram: atque ob hanc cauſam perfectâ præſcientiâ præditi, conſtituerunt prædictos, ac deinceps ordinationẽ dederunt, ut in defunctorum locum alii viri probati ſuccedere, & illorum munia exequi poſſent. Conſtitutos itaq; ab illis, vel deinceps ab aliis viris celebribus, cũ conſenſu univerſæ eccleſiæ, quiq; inculpatè ovili Chriſti deſervierunt cum humilitate, quietè & abſq; omni ſorde & turpitudine, & longo tempore ab omnibus teſtimoniũ præclarũ reportarunt, hos non ſine injuria munere vel officio exui debere exiſtimamus. Non enim leviter peccabimus, ſi eos, qui ſanctè & ſine reprehenſione offerunt munera, epiſcopatu ejicimus. Beati ſunt presbyteri, qui viam ſunt emenſi, & diem obierunt, quique perfectam & fructuoſam diſſolutionem conſequuti ſunt, non enim verentur, ne quis eos de loco in quo conſtituti ſunt dejiciat, & in

τῶν καλῶς πολιτευομένους, ἐκ τῆς ἀμέμπτως
αὐτοῖς τετιμημένης λειτουργίας. φιλόνει-
κοί ἐστε, ἀδελφοὶ, καὶ ζηλωταὶ περὶ μὴ
ἀνηκόντων εἰς σωτηρίαν. Ἐγκύπτετε εἰς
τὰς γραφὰς, τὰς ἀληθεῖς ῥήσεις πνεύ-
ἴσ. ἐπίστασθε ματος τοῦ ἁγίου. * ἐπίτασθε ὅτι οὐδὲν ἄ-
δικον οὐδὲ παραπεποιημένον γέγραπται ἐν
αὐταῖς· οὐ γὰρ εὑρήσετε δικαίους ἀποβε-
βλημένους ἀπὸ ὁσίων ἀνδρῶν· ἐδιώχθησαν
δίκαιοι, ἀλλ' ὑπὸ ἀνόμων· ἐφυλάχθησαν,
ἴσ. ἀλλ'. ἀλλ' ὑπὸ ἀνοσίων· ἐλιθάσθησαν *ὑπὸ πα-
ἴσ. ἀλλ'. ρανόμων· ἀπεκτάνθησαν *ὑπὸ τῶν μια-
ρῶν, καὶ ἄδικον ζῆλον παρειληφότων·
ταῦτα πάσχοντες εὐκλεῶς ἤνεγκαν. Τί
γὰρ εἴπωμεν, ἀδελφοὶ; Δανιὴλ ὑπὸ τῶν
φοβουμένων τὸν Θεὸν ἐβλήθη εἰς λάκκον
λεόντων; Ανανίας καὶ Αζαρίας καὶ Μι-
σαὴλ, ὑπὸ τῶν θρησκευόντων τὴν μεγα-
λοπρεπῆ καὶ ἔνδοξον θρησκείαν τοῦ ὑ-
ψίστου κατείρχθησαν εἰς κάμινον πυρός;
μηδαμῶς τοῦτο γένοιτο. Τίνες οὖν οἱ ταῦ-
τα δράσαντες; οἱ στυγητοὶ καὶ πάσης κα-
ἴσ. ἐξέκαυσαν. κίας πλήρεις, εἰς τοσοῦτο *ἐξήρισαν θυμοῦ,
ὥστε

alium transferat. Videmus enim vos nonnullos à munere transduxisse, quo præclarè fungebantur, & quo ritè & sine ulla reprehensione cohonestati sũt. Cõtentiosi estis, Fratres, rerum, quæ ad salutem minime pertinent, accensi zelo. Scripturas diligenter inspicite, quæ S. sancti vera sunt oracula, in illis nihil injustum neq; fictum aut simulatum contineri, discite; non enim à viris sanctis invenietis justos rejectos. Persequutionem passi sunt justi, sed ab impiis; in carcerem conjecti, sed à profanis; lapidibus obruti, sed ab iniquis & legũ violatoribus; exstincti sunt, sed à scelestis & injusta invidia contra eos stimulatis: quæ omnia cum paterentur, gloriosè & magnanimiter tulerunt. Quid enim Fratres, dicemus? *Daniel* in speluncam leonũ, ab eis qui Deum timebant, conjectus est? *Ananias, Azarias* & *Misael* inclusi sunt in ardẽtis ignis camino, ab eis qui magnificũ & gloriosũ altissimi cultũ profitentur? absit hoc unquã eveniat, Quinam igitur sunt, qui hæc patrarunt? Abominandi & omni malitia

ὥστε τοὺς ἐν ὁσίᾳ καὶ ἀμώμῳ προθέσει δουλεύοντας τῷ Θεῷ εἰς *αἰκίαν περιβαλεῖν· μὴ εἰδότες ὅτι ὁ ὕψιστος ὑπέρμαχος καὶ ὑπερασπιστής ἐστιν τῶν ἐν καθαρᾷ συνειδήσει λατρευόντων τῷ ἐναρέτῳ ὀνόματι αὐτοῦ· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Οἱ δὲ ὑπομένοντες ἐν πεποιθήσει, δόξαν καὶ τιμὴν ἐκληρονόμησαν· ἐπήρθησάν τε καὶ *ἔπαφροι ἐγένοντο ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ μνημοσύνῳ αὐτῶν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Τοιούτοις οὖν ὑποδείγμασι κολληθῆναι καὶ ἡμᾶς δεῖ, ἀδελφοί, γέγραπται γάρ. Κολλᾶσθε τοῖς ἁγίοις, ὅτι οἱ κολλώμενοι αὐτοῖς ἁγιασθήσονται. καὶ πάλιν ἐν ἑτέρῳ τόπῳ λέγει, Μετὰ ἀνδρὸς ἀθῴου ἀθῷος ἔσῃ, καὶ μετὰ στρεβλοῦ διαστρέψεις. Κολληθῶμεν οὖν τοῖς ἀθῴοις καὶ δικαίοις· εἰσὶν δὲ οὗτοι ἐκλεκτοὶ τοῦ Θεοῦ. Ἵνα τί ἔρεις, καὶ θυμοὶ, καὶ διχοστασίαι, καὶ σχίσματα, πόλεμός τε ἐν *ὑμῖν; ἢ οὐχὶ ἕνα Θεὸν ἔχομεν, καὶ ἕνα Χριστόν; καὶ ἓν πνεῦμα τῆς χάριτος τὸ ἐκχυθὲν ἐφ' ἡμᾶς, καὶ μία κλῆσις ἐν Χριστῷ·

ἴσ. κάμινον ἐμβαλεῖν

ἴσ. ἐλαφειζόμενοι.

ἴσ. ἡμῖν.

pleni, tanto furore accensi sunt, út servientes Deo in sancta & inculpata voluntate in caminum conjecerint: ignorantes Altissimum protectorem & defensorẽ eorum esse, qui in pura conscientia, nomen ejus virtute plenum colunt, cui sit gloria in secula seculorum, Amen. Illi verò in fiduciâ patienter tolerantes, gloriæ & honoris hæredes facti sunt, & à Deo in memoria ipsorũ exaltati & elevati, in secula seculorũ. Amen. Talibus igitur exemplis & nos adhærere oportet, Fratres, scriptum enim est, *Sanctis vos adjungite, quia qui illis adhærent sanctificabuntur.* Et rursus in alio loco. *Cum viro innocente innocens eris. Et cum perverso perverteris.* Quare innocentibus & justis jungamus nos, sunt enim à Deo electi. Cur inter nos sunt contentiones, iræ, simultates, schismata & bellum? Nonne unum Deum, & unũ Christũ habemus? nonne unus est Spiritus gratiæ, qui super nos ef-

Psal. 15. 29.

Psal. 18. 26.

χριστοῦ· ἵνα τί διέλκομεν καὶ διασπῶμεν τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ, καὶ στασιάζομεν πρὸς τὸ σῶμα τὸ ἴδιον, καὶ εἰς τοσαύτην ἀπόνοιαν ἐρχόμεθα, ὥστε ἐπιλαθέσθαι ἡμᾶς ὅτι μέλη ἐσμὲν ἀλλήλων; Μνήσθητε τῶν λόγων Ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν, εἶπε γάρ. Οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ *καλὸν ἦν αὐτῷ * εἰ οὐκ ἐγεννήθη, ἢ ἕνα τῶν ἐκλεκτῶν μου σκανδαλίσαι· κρεῖττον ἦν αὐτῷ περιτεθῆναι μύλον, καὶ καταποντισθῆναι εἰς τὴν θάλασσαν, ἢ ἕνα τῶν μικρῶν μου σκανδαλίσαι. Τὸ σχίσμα ὑμῶν πολλοὺς διέστρεψεν, πολλοὺς εἰς ἀθυμίαν ἔβαλεν, πολλοὺς εἰς δισταγμόν, τοὺς πάντας ἡμᾶς εἰς λύπην· καὶ ἐπίμονος ὑμῶν ἐστιν ἡ στάσις. Ἀναλάβετε τὴν ἐπιστολὴν τοῦ μακαρίου Παύλου τοῦ Ἀποστόλου· τί πρῶτον ὑμῖν ἐν ἀρχῇ τοῦ εὐαγγελίου ἔγραψεν; ἐπ' ἀληθείας πνευματικῶς ἐπέστειλεν ὑμῖν, περὶ αὐτοῦ τε, καὶ Κηφᾶ, καὶ Ἀπόλλω, διὰ τὸ καὶ τότε προσκλίσεις ὑμᾶς πεποιῆσθαι· ἀλλ' ἡ πρόσκλισις ἐκείνη, ἧττον ἁ-

Ἴσ. δι' οὗ τὰ σκάνδαλα ἔρχεται. Ἴσ. μᾶλλον.

μαρτίαν

fusus est, & una vocatio in Christo? cur Christi membra divellimus & discerpimus, & contra propriũ corpus seditionem movemus, eoque vesaniæ devenimus, ut aliorum nos membra esse, oblivioni tradamus. Recordamini verborũ Domini nostri Jesu Christi, dixit enim; *Væ illi* Luc. 17.
per quẽ veniũt scandala, melius foret ei non natum fuisse, quam ut unum ex electis meis scandalizaret: præstaret molã asinariã de collo appensã habere, & in mare demergi, quàm ut unũ ex pusillis meis scandalizaret. Schisma vestrũ multos pervertit, multos animũ despondere, multos dubitare fecit, nos omnes mœrore affecit, & seditio vestra durat nec adhuc cessat. Epistolã beati Pauli Apostoli in manus sumite, quid primum vobis statim in initio Evangelii sui scripserit perpẽdite, certè divinitus inspiratus, de seipso, de *Cepha* & *Apollo*, per Epistolã vos monuit, etiam tum inter vos factiones & partium studia fuisse; verùm in illa animorũ

μαρτυρίαν ὑμῖν προσήνεγκεν. προσεκλίθητε γὰρ Ἀποστόλοις μεμαρτυρημένοις, καὶ ἀνδρὶ δεδοκιμασμένῳ παρ' αὐτοῖς. Νυνὶ δὲ κατανοήσατε τίνες ὑμᾶς διέστρεψαν, καὶ τὸ σεμνὸν τῆς περιβοήτου φιλαδελφίας ὑμῶν ἐμείωσαν. Αἰσχρὰ, ἀγαπητοὶ, καὶ λίαν αἰσχρὰ, καὶ ἀνάξια τῆς ἐν Χριστῷ ἀγωγῆς, * ἀκούεσθαι, [ἴσ. ἀκούεται.] τὴν βεβαιοτάτην, καὶ ἀρχαίαν Κορινθίων ἐκκλησίαν, δι' ἓν ἢ δύο πρόσωπα, στασιάζειν πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους· καὶ αὕτη ἡ ἀκοὴ οὐ μόνον εἰς ἡμᾶς ἐχώρησεν, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἑτεροκλινεῖς ὑπάρχοντας ἀφ' ἡμῶν· ὥστε καὶ βλασφημίας ἐπιφέρεσθαι τῷ ὀνόματι κυρίου, διὰ τὴν ὑμετέραν ἀφροσύνην, ἑαυτοῖς *δὲ [ἴσ. τε.] κίνδυνον ἐπεξεργάζεσθαι. Ἐξάρωμεν οὖν τοῦτο ἐν τάχει, καὶ προσπέσωμεν τῷ δεσπότῃ, καὶ κλαύσωμεν ἱκετεύοντες αὐτὸν, ὅπως ἵλεως γενόμενος ἐπικαταλλαγῇ ἡμῖν, καὶ ἐπὶ τὴν σεμνὴν τῆς φιλαδελφίας ἁγνὴν ἀγωγὴν ἀποκαταστήσῃ ἡμᾶς. Πύλη γὰρ δικαιοσύνης ἀνεογῦα εἰς ζωὴν αὕτη, καθὼς γέγραπται.

Ἀνοίξατέ

inclinatione minus à vobis peccatũ eſt, in Apoſtolos enim præclaro teſtimonio celebres, & virum ab illis probatũ, animis & affectu propendebatis. Nunc verò qui ſint, qui vos perverterint, & inclyti amoris veſtri fraterni decus imminuerint, vobiſcũ perpendite. Turpia, Fratres, turpia valdè, & Chriſtiana converſatione indigna, famâ percrebreſcũt, antiquã ſcil. & in fide firmiſſimam Corinthiorũ Eccleſiã, unius aut duorũ cauſſa, contra Presbyteros ſeditionẽ movere: & hic quidẽ rumor, non tantum ad nos, ſed ad eos etiam qui à nobis, & à fide animo ſunt alieniore, manavit; ita ut propter veſtram amentiã, blaſphemiæ nomini Domini inferantur, & vobis ipſis periculũ creetur. Tollamus igitur hoc è medio quam celerrimè, pedibus Domini advolvamur, & flentes ſuppliciter imploremus eum, ut propitius factus, nobis reconciliari velit, noſque priſtinæ, caſtæ, & decoræ fraterni amoris converſationi reddat & reſtituat. Hæc enim porta juſtitiæ eſt ad vitam aperta, ſicut ſcri-

Ἀνοίξατέ μοι πύλας δικαιοσύνης, εἰσελθὼν ἐν αὐταῖς ἐξομολογήσομαι τῷ κυρίῳ· αὕτη ἡ πύλη τοῦ κυρίου, δίκαιοι εἰσελεύσονται ἐν αὐτῇ. Πολλῶν οὖν πυλῶν ἀνεωγυιῶν, ἡ ἐν δικαιοσύνῃ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐν Χριστῷ, ἐν ᾗ μακάριοι πάντες οἱ εἰσελθόντες, καὶ κατευθύνοντες τὴν πορείαν αὐτῶν, ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ, ἀταράχως πάντα ἐπιτελοῦντες. Ἤτω τὶς πιστὸς, ἤτω δυνατὸς γνῶσιν ἐξειπεῖν, ἤτω σοφὸς ἐν * δικαίᾳ κρίσει λόγων, ἤτω * ἁγνὸς ἐν ἔργοις· τοσούτῳ μᾶλλον ταπεινοφρονεῖν ὀφείλει, ὅσῳ δοκεῖ μᾶλλον μείζων εἶναι· καὶ ζητεῖν τὸ κοινωφελὲς πᾶσιν, καὶ μὴ τὸ ἑαυτοῦ. Ὁ ἔχων ἀγάπην ἐν Χριστῷ τηρησάτω τὰ τοῦ Χριστοῦ παραγγέλματα· τὸν δεσμὸν τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ τίς δύναται ἐξηγήσασθαι; τὸ μεγαλεῖον τῆς καλλονῆς αὐτοῦ, τίς ἀρκεῖ, ὡς ἔδει, εἰπεῖν; τὸ ὕψος εἰς ὃ ἀνάγει ἡ ἀγάπη, ἀνεκδιήγητόν ἐστιν. Ἀγάπη κολλᾷ ἡμᾶς τῷ Θεῷ, ἀγάπη καλύπτει πλῆθος ἁμαρτιῶν· ἡ ἀγά-

Cl. Al. διακρίσει.
Cl. Al. γοργός.

ſcriptum eſt. *Aperite mihi portas* Pſal. 118.
juſtitiæ, ingreſſus in eas confitebor Do- 19.
mino ; hæc porta Domini, juſti intra-
bunt in eam. Cùm igitur multæ portæ apertæ ſint, quæ in juſtitia eſt, eadem & in Chriſto eſt, in quam beati omnes qui intrarunt, & iter ſuum in ſanctitate & juſtitiâ direxerunt, ſine moleſtia omnia & in pace peragentes. Sit aliquis fidelis, ſit potens in explicanda cognitione, ſit ſapiens in ſermonum juſta dijudicatione, ſit caſtus in operibus, quanto major eſſe videtur, tanto humilior eſſe debet, & quod omnibus utilitatem afferat, non ſuum quærere. Qui charitatem in Chriſto habet, ſervet Chriſti mandata: dilectionis Dei vinculum quis verbis exprimere poteſt? quis pulchritudinis ejus magnalia, prout par eſt, enarrare valet? altitudo ad quam evehit charitas inenarrabilis eſt. Charitas nos
Deo agglutinat, charitas peccato- 1 Pet. 4. 8
rum multitudinem tegit, charitas 1 Cor. 1-

omnia

τῃ πάντα ἀνέχεται, πάντα μακροθυμεῖ. οὐδὲν βάναυσον ἐν ἀγάπῃ, οὐδὲν ὑπερήφανον· ἀγάπη σχίσμα οὐκ ἔχει, ἀγάπη οὐ στασιάζει· ἀγάπη πάντα ποιεῖ ἐν ὁμονοίᾳ· ἐν ἀγάπῃ ἐτελειώθησαν πάντες οἱ ἐκλεκτοὶ τοῦ Θεοῦ, δίχα ἀγάπης οὐδὲν εὐάρεστόν ἐστιν τῷ Θεῷ. Ἐν ἀγάπῃ προσελάβετο ἡμᾶς ὁ δεσπότης, διὰ τὴν ἀγάπην ἣν ἔσχεν πρὸς ἡμᾶς, τὸ αἷμα αὐτοῦ ἔδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν ὁ Χριστὸς ὁ Κύριος ἡμῶν, ἐν θελήματι Θεοῦ, καὶ τὴν σάρκα ὑπὲρ τῆς σαρκὸς ἡμῶν, καὶ τὴν ψυχὴν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν. Ὁρᾶτε ἀγαπητοὶ, πῶς μέγα καὶ θαυμαστόν ἐστιν ἡ ἀγάπη, καὶ τῆς τελειότητος αὐτῆς οὐκ ἔστιν ἐξήγησις· τίς ἱκανὸς ἐν αὐτῇ εὑρεθῆναι εἰ μὴ οὓς ἂν καταξιώσῃ ὁ Θεός; Δεώμεθα οὖν καὶ αἰτώμεθα εἶναι ἀξίους * αὐτοῦ, ἵνα ἐν ἀγάπῃ ζῶμεν, δίχα προσκλίσεως ἀνθρωπίνης, ἄμωμοι. Αἱ γενεαὶ πᾶσαι ἕως τῆς δε ἡμέρας παρῆλθον, ἀλλ' οἱ ἐν ἀγάπῃ τελειωθέντες, κατὰ τὴν τοῦ *Χριστοῦ χάριν ἔχουσιν χῶραν εὐσεβῶν· οἳ φανερω-

ἴσ. αὐτῆς.

Cl. Al. Θεοῦ.

omnia ſuſtinet, omnia patientur tolerat, nihil illiberale & ſordidũ in charitate, nihil ſuperbum, charitas non agnoſcit ſchiſma, charitas ſeditionem non movet, charitas omnia in concordia facit, in charitate omnes Dei electi perfecti ſunt facti, ſine charitate nihil Deo acceptum eſt, in dilectione nos Dominus ſibi aſſumpſit, propter dilectionẽ quam erga nos habuit, Dominus noſter Ieſus Chriſtus voluntate divina, ſanguinem ſuum pro nobis dedit,& carnem ſuam pro carne noſtra, & animam pro animabus noſtris. Videtis, Fratres, quòd magna & admiranda ſit charitas, & perfectionem ejus nulla narratio æquare poſſit: quis eſt idoneus ut in ipſa inveniatur, præter eos quos Deus dignos eſſe judicaverit? oremus igitur & precibus petamus, ut digni eâ habeamur, & inculpati, ſine ſtudio & propenſione aliqua humana, in charitate vitam tranſigamus. Generationes omnes uſque in hodiernum diem prætererierunt, qui verò per Dei gratiam in charitate ſunt conſummati, locum piorũ obtinent,

φανερωθήσονται ἐν τῇ ἐπισκοπῇ τῆς βασιλείας τοῦ Χριστοῦ. γέγραπται γάρ, Εἰσέλθετε εἰς τὰ ταμιεῖα μικρὸν ὅσον ὅσον, ἕως οὗ παρέλθῃ ἡ ὀργὴ καὶ θυμός μου, καὶ μνησθήσομαι ἡμέρας ἀγαθῆς, καὶ ἀναστήσω ὑμᾶς ἐκ τῶν σηκῶν ὑμῶν. Μακάριοί ἐσμεν, ἀγαπητοί, εἰ προστάγματα τοῦ Θεοῦ ἐποιοῦμεν ἐν ὁμονοίᾳ ἀγάπης, εἰς τὸ ἀφεθῆναι ἡμῖν δι᾽ ἀγάπης τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν· γέγραπται γάρ, Μακάριοι ὧν ἀφέθησαν αἱ ἀνομίαι, καὶ ὧν ἐπεκαλύφθησαν αἱ ἁμαρτίαι· μακάριος ἀνὴρ ᾧ οὐ μὴ λογίσηται κύριος ἁμαρτίαν, οὐδέ ἐστιν ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ δόλος. Οὗτος ὁ μακαρισμὸς ἐγένετο ἐπὶ τοὺς ἐκλελεγμένους ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, Ἀμήν. * Ὅσοι οὖν παρέβημεν διά τινος τῶν τοῦ ἀντικειμένου, ἀξιώσωμεν συγγνώμην· καὶ ἐκεῖνοι δὲ οἵτινες ἀρχηγοὶ τῆς στάσεως καὶ διχοστασίας ἐγενήθησαν, ὀφείλουσιν τὸ κοινὸν τῆς ἐλπίδος σκοπεῖν. Οἱ γὰρ μετὰ φόβου καὶ ἀγάπης πολιτευόμενοι,

ἑαυτοὺς

ἴσ. ex Cl. Al. Ὅτι οὖν ἄκοντες παρέβημεν διά τινας τῶν τοῦ ἀντικειμένου παρεμπτώσεων, ἀξιώσωμεν συγγνώμην.

tinent, & in viſitatione regni Chriſti manifeſtabuntur. Scriptum enim eſt, *Ingredere in cubicula tua, paululum quantulumcunque donec ira mea & furor pertranſeat: & recordabor diei boni, & ſuſcitabo vos è ſepulchris veſtris.* Beati ſumus, dilecti, ſi præcepta Domini in charitatis concordia impleverimus, ut per charitatem peccata noſtra nobis remittantur, ſcriptum enim eſt. *Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata. Beatus vir, cui non imputabit Dominus peccatũ, neq; eſt in ore ejus dolus.* Hæc beatitudo contigit eis, qui per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrũ à Deo ſunt electi, cui ſit gloria in ſecula ſeculorum. Amen. Quotquot igitur inviti per aliquas adverſarii ſuggeſtiones deliquimus, veniam & indulgentiam imploremus; illos verò qui ſeditionis & diſſenſionis principes & authores exſtiterunt, commune bonum ſpei attendere oportet: qui enim in timore & charitate

Eſ. 26. 20.

Pſal. 32.

ἴσ. αἰκίαις — ἑαυτοὺς θέλουσιν μᾶλλον * οἰκίαις περιπίπτειν, ἢ τοὺς πλησίον· μᾶλλον δὲ ἑαυτῶν κατάγνωσιν φέρουσιν, ἢ τῆς παραδεδομένης ἡμῖν καλῆς καὶ δικαίας ὁμοφωνίας. Καλὸν γὰρ ἀνθρώπῳ ἐξομολογεῖσθαι περὶ τῶν παραπτωμάτων, ἢ σκληρῦναι τὴν καρδίαν αὐτοῦ, καθὼς ἐσκληρύνθη ἡ καρδία τῶν στασιαζόντων πρὸς τὸν θεράποντα τοῦ Θεοῦ Μωϋσῆν· ὧν τὸ κρίμα πρόδηλον ἐγενήθη, κατέβησαν γὰρ εἰς ᾅδου ζῶντες, καὶ θάνατος κατέπιεν αὐτούς. Φαραὼ καὶ ἡ στρατία αὐτοῦ καὶ πάντες οἱ ἡγούμενοι Αἰγύπτου, τά τε ἅρματα καὶ οἱ ἱππόται αὐτῶν,

ἴσ. οὐ — * οἱ δι' ἄλλην τινὰ αἰτίαν ἐβυθίσθησαν εἰς θάλασσαν ἐρυθρὰν, καὶ ἀπώλοντο, ἀλλὰ διὰ τὸ σκληρυνθῆναι αὐτῶν τὰς ἀσυνέτους καρδίας, μετὰ τὸ γενέσθαι τηλικαῦτα τέρατα ἐν γῇ Αἰγύπτου, διὰ θεράποντος τοῦ Θεοῦ Μωϋσέως. Ἀπροσδεὴς, ἀδελφοί, ὁ δεσπότης ὑπάρχει τῶν ἁπάντων,

ἴσ. τοῦ. — οὐδὲ οὐδενὸς χρήζει, εἰ μὴ * τὸ ἐξομολογεῖσθαι αὐτῷ· φησὶ γὰρ ὁ

ἐκλεκτὸς

ritate vitam degunt, ſeipſos potius quàm proximos in cruciatus incidere volunt, & ſeipſos potius quàm pulchram & juſtam traditam nobis conſenſionem, vituperant aut condemnant. Melius enim eſt, ut homo peccata ſua confiteatur, quàm indurare cor ſuum, prout induratum eſt eorum cor, qui contra *Moyſem* famulum Domini ſeditionē concitarunt; quorum condemnatio manifeſta fuit, deſcenderunt enim in infernū vivi, & mors eos abſorpſit. *Pharao* una cum ejus exercitu, & omnes præfecti *Ægypti*, currus etiā & equites eorum, non aliam ob cauſam rubri maris profundo immerſi ſunt, & perierunt, quàm quod ſtulta eorū corda, poſt tot ſigna & miracula oſtenſa per famulū Domini in terra *Ægypti*, indurata fuerint. Nullius rei, Fratres, indigus eſt Dominus, nihil à quoquam deſiderat, præterquam ut ipſi confiteatur: dicit enim electus

ἐκλεκτὸς Δαβὶδ, Ἐξομολογήσομαι τῷ κυρίῳ καὶ ἀρέσει αὐτῷ ὑπὲρ μόσχον νέον κέρατα ἐκφέροντα καὶ ὁπλάς· ἰδέτωσαν πτωχοὶ καὶ εὐφρανθήτωσαν· καὶ πάλιν λέγει, Θῦσον τῷ Θεῷ θυσίαν αἰνέσεως, καὶ ἀπόδος τῷ ὑψίστῳ τὰς εὐχάς σου, καὶ ἐπικάλεσαί με ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς σου, καὶ ἐξελοῦμαί σε καὶ δοξάσεις με· θυσία γὰρ τῷ Θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον. Ἐπίστασθε γὰρ, καὶ καλῶς ἐπίστασθε, τὰς ἱερὰς γραφὰς, ἀγαπητοὶ, καὶ ἐγκεκύφατε εἰς τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ· εἰς ἀνάμνησιν οὖν ταῦτα λάβετε. Μωϋσέως γὰρ ἀναβαίνοντος εἰς τὸ ὄρος, καὶ ποιήσαντος τεσσαράκοντα ἡμέρας, καὶ τεσσαράκοντα νύκτας, ἐν νηστείᾳ καὶ ταπεινώσει· εἶπε πρὸς αὐτὸν Θεὸς, Ἀνάστηθι Μωϋσῆ, κατάβηθι τὸ τάχος ἐντεῦθεν, ὅτι ἠνόμησεν ὁ λαός σου, οὓς ἐξήγαγες ἐκ γῆς Αἰγύπτου· παρέβησαν ταχὺ ἐκ τῆς ὁδοῦ ἧς ἐνετείλω αὐτοῖς, ἐποίησαν ἑαυτοῖς χωνεύματα. Καὶ εἶπεν κύριος πρὸς αὐτὸν, λελάληκα πρός σε ἅπαξ καὶ δὶς λέγων ἑώρακα τὸν

λαὸν

ctus *David*, *Confitebor Domino & placebit ei super vitulum novellum, cornua producentem & ungulas; videant pauperes & lætentur.* Et rursus dicit, *Immola Deo sacrificium laudis, & redde altissimo vota tua. Et invoca me in die tribulationis tuæ, & eruam te, & glorificabis me. Sacrificium enim Deo, spiritus contribulatus.* Nostis autem, dilecti, & probè nostis sacras Scripturas, & penitius in divina eloquia introspexistis; illa igitur mente & memoriâ recolite. Cùm *Moyses* in montem ascendisset, & quadraginta dies, ac totidem noctes, in jejunio & humilitate transegisset, dixit ad eum Deus, *Surge, descende velociter hinc, quia iniquitatem fecit populus tuus, quos eduxisti de terra Ægypti; transgressi sunt citò de via quā mādasti eis, et fecerūt sibi fusilia. Et ait Dominus ad illum, Locutus sum ad te semel & bis dicens, Vidi populum hunc, & ecce populus dura cervice est, dimitte me exterminare*

Psal. 69.31.
Psal. 50.14.
Psal. 51.19.
Exod. 32. & Deut. 9.

λαὸν τοῦτον, καὶ ἰδοὺ λαὸς σκληροτράχηλος· ἔασόν με ἐξολοθρεῦσαι αὐτοὺς, καὶ ἐξαλείψω τὸ ὄνομα αὐτῶν ὑποκάτωθεν τοῦ οὐρανοῦ· καὶ ποιήσω σε εἰς ἔθνος μέγα καὶ θαυμαστὸν καὶ πολὺ μᾶλλον ἢ τοῦτο. Εἶπε δὲ Μωϋσῆς, μηδαμῶς κύριε, ἄφες τὴν ἁμαρτίαν τῷ λαῷ τούτῳ, ἢ καί με ἐξάλειψον ἐκ βίβλου ζώντων. Ὢ μεγάλης ἀγάπης, ὢ τελειότητος ἀνυπερβλήτου· παῤῥησιάζεται θεράπων πρὸς κύριον, αἰτεῖται ἄφεσιν τῷ πλήθει, ἢ καὶ ἑαυτὸν ἐξαλειφθῆναι μετ' αὐτῶν ἀξιοῖ. Τίς οὖν ἐν ὑμῖν γενναῖος; τίς εὔσπλαγχνος; τίς *πεπληροφορημένος ἀγάπης; εἰπάτω, Εἰ δι' ἐμὲ στάσις, καὶ ἔρις, καὶ σχίσματα, ἐκχωρῶ, ἄπειμι, οὗ ἐὰν βούλησθε, καὶ ποιῶ τὰ προστασσόμενα ὑπὸ τοῦ πλήθους. μόνον τὸ ποίμνιον τοῦ Χριστοῦ εἰρηνευέτω, μετὰ τῶν καθεσταμένων πρεσβυτέρων· τοῦτο ὁ ποιήσας ἑαυτῷ μέγα κλέος ἐν κυρίῳ περιποιήσεται, καὶ πᾶς τόπος δέξεται αὐτόν· τοῦ γὰρ κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς. Ταῦτα, οἱ πολιτευόμενοι τὴν ἀμεταμέλητον

* ἴσ. πεπληρωμένος.

μέλητον

nare eos, & delebo nomen eorum de sub cælo, & faciam te in gentem magnam & mirandam, & multam magis quam hanc. Dixit autem Moyſes, *nequiquam Domine, remitte huic populo peccatum, vel dele me de libro viventium.* O charitatem magnam! ô inſuperabilem perfectionem! famulus Dominum liberè alloquitur, pro plebe remiſſionem poſtulat, vel ſeipſum una cum eis deleri petit. Qui igitur inter vos generoſus eſt, qui miſericors, & charitate plenus, dicat: Si propter me ſeditio, contentio & ſchiſmata orta ſunt, emigrabo, abibo, quocunque volueritis, & quæ à plebe mandantur faciam, ſolùm Chriſti ovile cum conſtitutis ſupra ſe presbyteris, in pace degat. Qui hoc fecerit, magnam ſibi gloriá in Domino conciliabit, & omnis locus libenter eum ſuſcipiet. *Domini enim eſt terra & plenitudo ejus.* Psal. 24. Hæc faciunt, & porrò facient, qui vitam juxta normam Dei, cujus nunquam

ἐποίησαν, καὶ ποιήσουσιν. Ἵνα δὲ καὶ ὑποδείγματα ἐθνῶν ἐνέγκωμεν. πολλοὶ βασιλεῖς καὶ ἡγούμενοι, λοιμικοῦ τινος ἐνστάντος καιροῦ, χρησμοδοτηθέντες, παρέδωκαν ἑαυτοὺς εἰς θάνατον, ἵνα ῥύσωνται διὰ τοῦ ἑαυτῶν αἵματος τοὺς πολίτας. πολλοὶ ἐξεχώρησαν ἰδίων πόλεων, ἵνα μὴ στασιάζωσιν ἐπὶ πλεῖον. Ἐπιστάμεθα πολλοὺς ἐν ἡμῖν παραδεδωκότας ἑαυτοὺς εἰς δεσμά, ὅπως ἑτέρους λυτρώσονται. πολλοὶ ἑαυτοὺς παρέδωκαν εἰς δουλείαν, καὶ λαβόντες τὰς τιμὰς αὐτῶν, ἑτέρους ἐψώμισαν. Πολλαὶ γυναῖκες ἐνδυναμωθεῖσαι διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ἐπετελέσαντο πολλὰ ἀνδρεῖα. Ἰουδὶθ ἡ μακαρία, ἐν συγκλεισμῷ οὔσης τῆς πόλεως, ἠτήσατο παρὰ τῶν πρεσβυτέρων ἐαθῆναι αὐτὴν ἐξελθεῖν εἰς τὴν παρεμβολὴν τῶν ἀλλοφύλων· παραδοῦσα οὖν ἑαυτὴν τῷ κινδύνῳ ἐξῆλθεν δι' ἀγάπην τῆς πατρίδος, καὶ τοῦ λαοῦ τοῦ ὄντος ἐν συγκλεισμῷ, καὶ παρέδωκεν κύριος Ὀλοφέρνην ἐν χειρὶ θηλείας. Οὐχ ἧττον

pœniteat, inſtituunt. Placet verò exempla Gentium in medium proferre; multi Reges & gubernatores graſſante peſtifera lue, & ſtragem minante, oraculo accepto, morti ſeipſos tradiderunt, ut ſuo ſanguine cives liberarent: multi ne diutius inter cives ſeditio duraret, civitatibus ſuis valedixerũt. Multos etiam inter nos cognovimus, qui ut aliis libertatis authores eſſent, ſeipſos ad vincula damnarũt: multi in ſervitutem ſeipſos addixerunt, & laboris mercedem accipientes, alios cibarunt. Multæ mulieres gratiâ divinâ corroboratæ, multa præclara & virilia geſſerunt. Beata *Judith*, cum urbs circumſeſſa eſſet, rogavit Seniores ut ſibi liceret in alienigenarum caſtra exire; & periculo ſe objiciens, propter amorem patriæ, & populi qui arcta obſidione cingebatur, egreſſa eſt & tradidit Deus *Olophernem* in manus mulieris. Non minus, perfecta in fide *Eſther*, ut duodecim tri-

τὸν αὖ καὶ ἡ τελεία κατὰ πίστιν Ἐσθὴρ, κινδύνῳ ἑαυτὴν παρέβαλεν, ἵνα τὸ δωδεκάφυλον τοῦ Ἰσραὴλ μέλλον ἀπολέσθαι, ῥύσηται· διὰ γὰρ τῆς νηστείας, καὶ τῆς ταπεινώσεως αὐτῆς, ἠξίωσεν τὸν παντοποιητὴν δεσπότην, Θεὸν τῶν αἰώνων· ὃς ἰδὼν τὸ ταπεινὸν τῆς ψυχῆς αὐτῆς, ἐρρύσατο τὸν λαόν, ὧν χάριν ἐκινδύνευσεν. Καὶ ἡμεῖς οὖν ἐντύχωμεν περὶ τῶν ἔν τινι *παραπλώματι ὑπαρχόντων, ὅπως δοθῇ αὐτοῖς ἐπιείκεια καὶ ταπεινοφροσύνη, εἰς τὸ εἶξαι αὐτοὺς μὴ ἡμῖν, ἀλλὰ τῷ θελήματι τοῦ Θεοῦ. οὕτως γὰρ ἔσται αὐτοῖς ἔγκαρπος καὶ τελεία ἡ πρὸς τὸν Θεόν, καὶ τοὺς ἁγίους μετ' οἰκτιρμῶν μνεία. Ἀναλάβωμεν παιδείαν ἐφ' ᾗ οὐδεὶς *ἐφείλει ἀγανακτεῖν, ἀγαπητοί. ἡ νουθέτησις ἣν ποιούμεθα εἰς ἀλλήλους, καλή ἐστιν, καὶ ὑπεράγαν ὠφέλιμος· κολλᾷ γὰρ ἡμᾶς τῷ θελήματι τοῦ Θεοῦ. οὕτως γάρ φησιν ὁ ἅγιος λόγος. Παιδεύων ἐπαίδευσέν με ὁ κύριος, καὶ τῷ θανάτῳ οὐ παρέδωκέν με. ὃν γὰρ ἀγαπᾷ κύριος παιδεύει, μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν ὃν παραδέχεται. Παιδεύσει με γάρ, φησιν, δίκαιος

ἴσ. παραπτώματι.

ἴσ. ὀφείλει

bus *Israel* ab instanti exitio liberaret, periculis seipsam objecit: per jejunia enim & humiliationem, suppliciter oravit rerum omnium opificem Dominum, seculorum Deum; qui animi ejus humilitatem cernens, populum liberavit, cujus gratia periculum adierat. Oremus igitur & nos, pro eis qui in calamitatem aliquam inciderunt, ut moderatio & humilitas eis concedatur, quibus instructi, non nobis sed voluntati divinæ cedere possint. Sic enim apud Deum & sanctos uberem & perfectam cum misericordia recordationem, obtinebunt. Sectemur, dilecti, disciplinam, propter quam nemo irasci debet; admonitio quâ alii alios commonefacimus, bona est, & apprime utilis, voluntati enim divinæ nos agglutinat. Sic enim dicit sacer sermo, *Castigans castigavit me Dominus, & morti non tradidit me: Quem enim diligit Dominus arguit, flagellat autem omnem filium, quem susci-*

δίκαιος ἐν ἐλέει, καὶ ἐλέγξει με. ἔλαιον
δὲ ἁμαρτωλῶν μὴ λιπανάτω τὴν κεφαλήν
μου· καὶ πάλιν λέγει, Μακάριος ἄνθρωπος,
ὃν ἤλεγξεν ὁ κύριος, νουθέτημα δὲ παντο-
κράτορος μὴ ἀπαναίνου· αὐτὸς γὰρ ἀλγεῖν
ποιεῖ, καὶ πάλιν ἀποκαθίστησιν. ἔπαισεν,
καὶ αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἰάσαντο· ἑξάκις ἐξ
ἀναγκῶν ἐξελεῖταί σε, ἐν δὲ τῷ ἑβδόμῳ
οὐχ ἅψεταί σου κακόν. ἐν λιμῷ ῥύσεταί
σε ἐκ θανάτου. ἐν πολέμῳ δὲ ἐκ χειρὸς
σιδήρου λύσει σε· καὶ ἀπὸ μάστιγος γλώσ-
σης σε κρύψει. καὶ οὐ μὴ φοβηθήσῃ κακῶν
ἐπερχομένων· ἀδίκων καὶ ἀνόμων κατα-
γελάσῃ. ἀπὸ δὲ θηρίων ἀγρίων οὐ μὴ φο-
βηθῇς· θῆρες γὰρ ἄγριοι εἰρηνεύσουσί
σοι. εἶτα γνώσῃ ὅτι εἰρηνεύσει σου ὁ οἶ-
κος· ἡ δὲ δίαιτα τῆς σκηνῆς σου οὐ μὴ ἁ-
μάρτῃ· γνώσῃ δὲ ὅτι πολὺ τὸ σπέρμα
σου, τὰ δὲ τέκνα σου ὥσπερ τὸ παμβότα-
νον τοῦ ἀγροῦ, ἐλεύσῃ δὲ ἐν τάφῳ ὥσπερ
σῖτος ὥριμος, κατὰ καιρὸν θεριζόμενος,
ἢ ὥσπερ θημωνία ἅλωνος καθ' ὥραν
συγκομισθεῖσα· Βλέπετε, ἀγαπητοί,
ὅτι ὑπερασπισμὸς ἐστὶν τοῖς παιδευομέ-
νοις

piunt. Dicit enim, *Corripiet me justus in misericordia, & increpabit me, oleum autem peccatorum non impinguet caput meum.* Et rursus dicit, *Beatus homo quem arguit Dominus, monitionẽ vero Omnipotentis ne renuas, ipse enim dolere facit, & rursus restituit, percussit, & manus ejus sanaverunt. Sexies de necessitatibus te eruet, & in septimo non tanget te malum. In fame liberabit te à morte, in prælio verò de manu ferri solvet te. A flagello linguæ abscondet te, & non timebis à malis venientibus; injustos & iniquos deridebis, & feroces bestias non timebis. Bestiæ enim feræ pacatæ erunt tibi, deinde scies quod in pace erit domus tua, habitatio autẽ tabernaculi tui non deficiet. Scies autem quod multũ semen tuum, & liberi tui erunt, quasi omnis herba campi. Et venies in sepulchrum, tanquam frumentum maturum, quod in tempore messuerunt, vel sicut acervus areæ in tempore cõportatus.* Videtis, charissimi, protectione non carere, qui à Domino e-

Psal. 141.5.

Job. 5. 17.

τοις ὑπὸ τοῦ δεσπότου· καὶ γὰρ ἀγαθὸς ὢν παιδευτοὺς θέλει νουθετηθῆναι ἡμᾶς, διὰ τῆς ὁσίας παιδείας αὐτοῦ. Ὑμεῖς οὖν οἱ τὴν καταβολὴν τῆς στάσεως ποιήσαντες, ὑποτάγητε τοῖς πρεσβυτέροις, καὶ παιδεύθητε εἰς μετάνοιαν, κάμψαντες τὰ γόνατα τῆς καρδίας ὑμῶν, μάθετε ὑποτάσσεσθαι ἀποθέμενοι τὴν ἀλάζονα καὶ ὑπερήφανον τῆς γλώσσης ὑμῶν αὐθάδειαν· ἄμεινον γάρ ἐστιν ὑμῖν ἐν τῷ ποιμνίῳ τοῦ Χριστοῦ μικροὺς καὶ ἐλλογίμους εὑρεθῆναι, ἢ * καθ' ὑπεροχὴν δοκοῦντας ἐκριφῆναι * ἐκ τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ. Οὕτως γὰρ λέγει ἡ πανάρετος σοφία. Ἰδοὺ προήσομαι ὑμῖν ἐμῆς πνοῆς ῥῆσιν, διδάξω δὲ ὑμᾶς τὸν ἐμὸν λόγον· ἐπειδὴ ἐκάλουν, καὶ οὐχ ὑπηκούσατε, καὶ ἐξέτεινον λόγους καὶ οὐ προσείχετε, ἀλλ' ἀκύρους ἐποιεῖτε ἐμὰς βουλάς, τοῖς δὲ ἐμοῖς ἐλέγχοις ἠπειθήσατε· τοιγαροῦν κἀγὼ τῇ ὑμετέρᾳ ἀπωλείᾳ ἐπιγελάσομαι· καταχαροῦμαι δὲ ἡνίκα ἂν ἔρχηται ὑμῖν ὄλεθρος, καὶ ὡς ἂν ἀφίκηται ὑμῖν ἄφνω, θόρυ-

ἴσ. καθυπερέχειν.
ἴσ. ἔξω τῆς κιγκλίδος

βος

rudiuntur; cum enim bonus ſit inſtitutor, ſanctâ ſuâ eruditione commonefieri nos vult. Vos igitur qui prima fundamenta ſeditionis jeciſtis, in obedientia ſubditi eſtote presbyteris, & genua cordium veſtrorum flectentes, in pænitentia erudimini; deponentes gloriosam & ſuperbam linguæ veſtræ arrogantiam, diſcite aliis ſubjici: melius enim eſt in ovili Chriſti parvos & in æſtimatione bona reperiri, quàm ſibi videri aliis eminentiores, & extra ejus cancellos foras ejici. Sic enim dicit virtute omni prædita ſapientia, *Ecce proferam vobis mei* Prov. 1. 23. *ſpiritus dictionem, docebo autem vos meum ſermonem; quoniam vocabam, & non obediiſtis, & extendebam verba, & non attendiſtis. Sed irrita faciebatis mea conſilia, & meis increpationibus rebelles fuiſtis. Itáque & ego veſtra perditione ridebo. Gaudebo autem cùm venerit vobis interitus, & cùm advenerit vobis ſubitò tumultus; everſio autem ſimilis*

βος· ἢ δὲ καταστροφὴ ὁμοία καταιγίδι πα-
ρῇ, ἢ ὅταν ἔρχηται ὑμῖν θλῖψις καὶ πολιορ-
κία. Ἔσται γὰρ ὅταν ἐπικαλέσησθέ με,
ἐγὼ δὲ οὐκ εἰσακούσομαι ὑμῶν. ζητήσουσί
με κακοὶ, καὶ οὐχ εὑρήσουσιν. ἐμίσησαν γὰρ
σοφίαν, τὸν δὲ φόβον τοῦ κυρίου οὐ προείλαν-
το, οὐδὲ ἤθελον ἐμαῖς προσέχειν βου-
λαῖς· ἐμυκτήριζον δὲ ἐμοὺς ἐλέγχους.
Τοιγαροῦν ἔδονται τῆς ἑαυτῶν ὁδοῦ τοὺς
καρποὺς, καὶ τῆς ἑαυτῶν ἀσεβείας πλησθή-
σονται ***********************

. . . . . ητον ὁ παντεπόπτης Θεὸς, καὶ δε-
σπότης τῶν πνευμάτων καὶ κύριος πάσης
σαρκὸς. ὁ ἐκλεξάμενος τὸν κύριον Ἰησοῦν
Χριστὸν, καὶ ἡμᾶς δι' αὐτοῦ εἰς λαὸν περιού-
σιον, δῴη πάσῃ ψυχῇ ἐπικεκλημένῃ τὸ
μεγαλοπρεπὲς καὶ ἅγιον ὄνομα αὐτοῦ, πί-
στιν, φόβον, εἰρήνην, ὑπομονὴν, μακρο-
θυμίαν, ἐγκράτειαν, ἁγνείαν καὶ σωφρο-
σύνην, εἰς εὐαρέστησιν τῷ ὀνόματι
αὐτοῦ, διὰ τοῦ ἀρχιερέως, καὶ προστάτου

ἡμῶν

procellæ affuerit, & cùm venerit vobis tribulatio & oppressio. Erit enim cùm invocabitis me, ego autem non exaudiam vos, quærent me mali, & non invenient. Oderunt enim sapientiam, timorem autem Domini non assumpserunt, neq; volebant meis attendere consiliis, subsannabant autem meas redargutiones. Ergo comedent viæ suæ fructus, & sua ipsorum impietate saturabuntur. *******
****

Desiderantur hic quædam in græco.

inspector omnium Deus, & dominus spirituum & omnis carnis, qui elegit Dominum Iesum Christum, & nos per eum in populum peculiarem, det omni animæ, quæ sanctum & gloriosum nomen ejus invocaverit, fidem, timorem, pacem, patientiam, lenitatem, continentiam, sanctitatem & sapientiam, ut nomini ejus rectè placeat, per summum sacerdotem, & præsidem

ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, δι' οὗ αὐτῷ δόξα καὶ μεγαλωσύνη, κράτος, τιμή, καὶ νῦν καὶ εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Τοὺς δὲ ἀπεσταλμένους ἀφ' ἡμῶν Κλαύδιον, Ἔφηβον, καὶ Οὐαλέριον, Βίτωνα σὺν Φορτουνάτῳ, ἐν εἰρήνῃ μετὰ χαρᾶς ἐν τάχει ἀναπέμψατε πρὸς ἡμᾶς, ὅπως θᾶττον, τὴν εὐκταίαν καὶ ἐπιπόθητον ἡμῖν εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν, ἀπαγγέλλωσιν. εἰς τὸ τάχιον καὶ ἡμᾶς χαρῆναι περὶ τῆς εὐσταθείας ὑμῶν. Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' ὑμῶν, καὶ μετὰ πάντων πανταχῆ τῶν κεκλημένων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ· δι' οὗ αὐτῷ δόξα, τιμή, κράτος, καὶ μεγαλωσύνη, θρόνος αἰώνιος, ἀπὸ τῶν αἰώνων, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ſidem noſtrum Dominum Ieſum Chriſtum, per quem illi ſit gloria, majeſtas, poteſtas, honor, & nunc & in ſecula ſeculorum, Amen. Miſſos autem à nobis *Claudium*, *Ephebum*, & *Valerium*, *Bitonem* cùm *Fortunato* in pace cum gaudio brevi ad nos remittite, ut citius votis expetitæ, & deſiderandæ veſtræ pacis ac concordiæ nuntium afferant, & nos de ſtatu veſtro recte ordinato citius gaudeamus. Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti ſit vobiſcum, & cum univerſis ubique à Deo, & per eum vocatis; per quem illi ſit gloria, honor, poteſtas, majeſtas, & dominatio, ſempiterna, à ſeculis in ſecula ſeculorum. *Amen.*

Veterum Testimonia de hac ad Corinthios Epistolâ.

Iræneus lib. 3. cap. 3. *ex Euseb. hist. Eccles. l. 5. c. 6.*

Ἐπὶ τοῦ Κλήμεντος στάσεως οὐκ ὀλίγης τοῖς ἐν Κορίνθῳ γενομένης ἀδελφοῖς, ἐπέστειλεν ἡ ἐν Ῥώμῃ ἐκκλησία ἱκανωτάτην γραφὴν τοῖς Κορινθίοις, εἰς εἰρήνην συμβιβάζουσα αὐτοὺς, καὶ ἀνανεοῦσα τὴν πίστιν αὐτῶν, καὶ ἣν νεωστὶ ἀπὸ τῶν Ἀποστόλων παράδοσιν εἰλήφει.

Sub *Clemente*, dissentione non modicâ inter eos qui *Corinthi* essent fratres facta, scripsit quæ est *Romæ* Ecclesia potentissimas literas *Corinthiis*, ad pacē eos congregans, & reparans *fidem* eorū, & annuncians quam in recenti ab *Apostolis* receperant *traditionem*, annunciantem unum *Deum* Omnipotentem factorem Cœli & Terræ, *Plasmatorem* hominis, qui induxerit *Cataclysmum*, & advocaverit *Abraham*, qui eduxerit populum de terrâ *Ægypti*,

gypti, qui colloquutus ſit *Moſi*, qui *legem* diſpoſuerit, & *Prophetas* miſerit, qui ignem præparaverit *Diabolo* & *Angelis* ejus.

Clemens Alexandrinus
lib. 4. *Strom*.

Ναὶ μὴν ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ ὁ ἀπόστολος Κλήμης καὶ αὐτὸς ἡμῖν τύπον τινὰ τοῦ γνωστικοῦ ὑπογράφων λέγει. Τίς γὰρ παρεπιδημήσας πρὸς ὑμᾶς, τὴν πανάρετον καὶ βεβαίαν πίστιν ὑμῶν οὐκ ἐδοκίμασεν; τήν τε σώφρονα καὶ ἐπιεικῆ ἐν Χριστῷ εὐσέβειαν οὐκ ἐθαύμασεν; καὶ τὸ μεγαλοπρεπὲς τῆς φιλοξενίας ὑμῶν ἦθος οὐκ ἐκήρυξεν; καὶ τὴν τελείαν καὶ ἀσφαλῆ γνῶσιν οὐκ ἐμακάρισεν; ἀπροσωπολήπτως γὰρ πάντα ἐποιεῖτε, καὶ ἐν τοῖς νομίμοις τοῦ Θεοῦ ἐπορεύεσθε. Et infra. Ἀτενίσωμεν οὖν εἰς τοὺς τελείως λειτουργήσαντας αὐτοῦ τῇ μεγαλοπρεπεῖ δόξῃ. λάβωμεν Ἐνὼχ, ὃς ἐν ὑπακοῇ δίκαιος εὑρεθεὶς, μετετέθη, &c. quæ ſequuntur ex *Clementis* ad Corinthios Epiſtola, ſtrictim excerpta.

Idem

Idem lib. 4. Strom.

Αὐτίκα ὁ Κλήμης ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ, κατὰ λέξιν φησὶν τὰς διαφορὰς ἐκτιθέμενος τῶν κατὰ τὴν ἐκκλησίαν δοκίμων. Ἤτω τις πιστὸς, ἤτω δυνατός τις γνῶσιν ἐξειπεῖν· ἤτω σοφὸς ἐν διακρίσει λόγων· ἤτω γοργὸς ἐν ἔργοις· & quæ supra immediate præcedunt Αὕτη ἡ πύλη τοῦ κυρίου, δίκαιοι εἰσελεύσονται ἐν αὐτῇ· πολλῶν τοίνυν ἀνεῳγμένων πυλῶν ἐκ δικαιοσύνῃ, αὕτη ἦν ἐν Χριστῷ ἐν ᾗ μακάριοι πάντες οἱ εἰσελθόντες, καὶ κατευθύνοντες τὴν πορείαν αὐτῶν ἐν ὁσιότητι. priora lib.6.Strom. repetuntur. Ἤτω τοίνυν πιστὸς ὁ τοιοῦτος. &c.

Idem lib. 5. Strom.

Ἀλλὰ κἀν τῇ πρὸς Κορινθίους Ῥωμαίων ἐπιστολῇ, ὠκεανὸς ἀπέραντος ἀνθρώποις γέγραπται καὶ οἱ μετ' αὐτὸν κόσμοι.

Ori-

Origines περὶ ἀρχῶν lib. 2.

MEminit *sanè* Clemens, *Apostolorum discipulus, etiam eorũ quos* ἀντίχθονας *Græci nominant, atq; illius partis orbis terræ, ad quam neque nostrorum quisquam accedere potest, neq; ex illis qui ibi sunt quisquam transire ad nos, quos & ipsos mundos appellavit, cum ait.* Oceanus intransibilis est hominibus, & hi qui trans ipsum sunt mundi, qui his eisdem dominatoris Dei dispositionibus gubernantur. & quæ sequuntur paulò infra.

Eusebius Eccles. hist. l. 3. c. 15.

Δωδεκάτῳ δὲ ἔτει τῆς αὐτῆς ἡγεμονίας, τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας, Ἀνέγκλητον ἔτεσιν ἐπισκοπεύσαντα δεκαδύο διαδέχεται Κλήμης, ὃν συνεργὸν ἑαυτοῦ γενέσθαι Φιλιππησίοις ἐπιστέλλων ὁ ἀπόστολος διδάσκει λέγων· μετὰ καὶ Κλήμεντος καὶ τῶν λοιπῶν συνεργῶν μου ὧν τὰ ὀνόματα ἐν βίβλῳ ζωῆς. τούτου δὴ οὖν ὁμολογουμένη μία ἐπιστολὴ φέρεται μεγάλη τε καὶ θαυμασία, ἣν ὡς ἀπὸ τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας τῇ Κορινθίων διετυπώσατο, στάσεως τηνικάδε κατὰ τὴν Κόρινθον γενομένης· ταύτην δὲ καὶ ἐν πλείσταις ἐκκλησίαις ἐπὶ τοῦ κοινοῦ δεδημοσιευμένην πάλαι τε καὶ καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς ἔγνωμεν· καὶ ὅτι γε κατὰ τὸ δηλούμενον, τὰ τῆς Κορινθίων κεκίνητο στάσεως, ἀξιόχρεως μάρτυς ὁ Ἡγήσιππος.

Idem lib. 3. *cap.* 38.

Ὥσπερ οὖν ἀμέλει τοῦ Ἰγνατίου ἐν αἷς κατελέξαμεν ἐπιστολαῖς, καὶ τοῦ Κλήμεντος ἐν τῇ ἀνωμολογημένῃ παρὰ πᾶσιν, ἣν ἐκ προσώπου τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας, τῇ Κορινθίων διετυπώσατο, ἐν ᾗ τῆς πρὸς Ἑβραίους πολλὰ νοήματα παραθείς, ἤδη δὲ καὶ αὐτολεξεὶ ῥητοῖς τισιν ἐξ αὐτῆς χρησάμενος, σαφέστατα παρίστησιν ὅτι μὴ νέον ὑπάρχει τὸ σύγγραμμα.

Cyrillus Hierosol. *catechesi* 18.

Ἤδει θεὸς τὴν ἀπιστίαν τῶν ἀνθρώπων καὶ ὄρνεον εἰς τοῦτο κατειργάσατο, φοίνικα οὕτω καλούμενον, ὡς γράφει Κλήμης.

Epiphanius *lib. primo adversus* Carpocrasios.

Κλήμης λέγει ἐν μιᾷ τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ· Ἀναχωρῶ, ἄπειμι, * ἐνσταθήτω ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ, περὶ τούτου συμβουλεύων. Εὕρομεν γὰρ ἔν τισιν ὑπομνηματισμοῖς τοῦτο ἐγκείμενον. &c.

γρ. εὐσταθ.

Pho-

Photius in Bibliotheca.

ἈΝεγνώσθη βιβλιδάριον, ἐν ᾧ Κλήμεντος ἐπιστολαὶ πρὸς Κορινθίους δύο ἐνεφέροντο· ὧν ἡ πρώτη δι' αἰτίας αὐτοὺς ἄγει, στάσεσι καὶ ταραχαῖς καὶ σχίσμασι τὴν πρέπουσαν αὐτοῖς εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν ἐμπολιτεύεσθαι, λύοντας, καὶ παραινεῖ παύσασθαι τοῦ κακοῦ. ἁπλοῦς δὲ κατὰ τὴν φράσιν καὶ σαφὴς ἐστὶν, καὶ ἐγγὺς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καὶ ἀπεριέργου χαρακτῆρος. αἰτιάσαιτο δ' ἄν τις αὐτὸν ἐν ταύταις· ὅτι τὰ τοῦ ὠκεανοῦ ἔξω, κόσμους τινὰς ὑποτίθεται εἶναι· καὶ δεύτερον ἴσως, ὅτι ὡς παναληθεστάτῳ τῷ κατὰ τὸν φοίνικα τὸ ὄρνεον ὑποδείγματι κέχρηται. καὶ τρίτον, ὅτι ἀρχιερέα καὶ προστάτην τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐξονομάζων, οὐδὲ τὰς θεοπρεπεῖς καὶ ὑψηλοτέρας ἀφῆκε περὶ αὐτοῦ φωνάς· οὐ μὴν οὐδ' ἀπαρακαλύπτως αὐτὸν οὐδαμοῦ ἐν τούτοις βλασφημεῖ.

Idem alibi.

Οὗτος ὁ Κλήμης, ἐπιστολὴν ἀξιόλογον πρὸς Κορινθίους γράφει, ἥτις παρὰ πολλοῖς ἀποδοχῆς ἠξιώθη, ὡς καὶ δημοσίᾳ ἀναγινώσκεσθαι.

Hieronymus in catalogo scriptorum Ecclesiasticorum.

C*Lemens, de quo Apostolus Paulus ad Philippenses scribens, ait*, cum Clemente & cæteris cooperatoribus meis quorum nomina scripta in libro vitæ, *quartus post Petrũ Romanus Episcopus. Siquidem secundus Linus fuit, & tertius Anacletus, tametsi pleriq; Latinorum, secundum post Petrum Apostolum, putent fuisse* Clementem. *Scripsit ex persona Romanæ Ecclesiæ ad Ecclesiam Corinthiorum valde utilem epistolam, quæ & in nonnullis locis publicè legitur, quæ mihi videtur charatteri Epistolæ, quæ sub Pauli nomine ad Hebræos fertur, convenire. Sed & multis de eadem Epistola non solum sensibus, sed juxta verborum quoq; ordinem, abutitur: omnino grandis in utraq; similitudo est. Fertur & secunda ejus nomine Epistola, quæ à veteribus reprobatur. Et disputatio Petri & Appionis longo sermone conscripta, quam Eusebius in tertio*

tio historia Ecclesiastica volumine coarguit. Obiit tertio Trajani anno, & nominis ejus memoriam usq; hodie Romæ extructa Ecclesia custodit.

Idem in Esaiæ *cap.* 52.

De quo & Clemens *vir Apostolicus, qui post Petrum Romanam rexit Ecclesiam, scribit ad Corinthios.* Sceptrũ Dei Dominus Jesus Christus, non venit in jactantia superbiæ, cùm possit omnia, sed in humilitate.

Idem in 4.*cap. Epist. ad* Ephesios.

Cujus rei & Clemens *ad Corinthios testis est, scribens;* Vinculum charitatis Dei quis poterit enarrare? & supra in commentariis ad secundum caput. *Quærimus quoq; quid sit, in quibus aliquando ambulastis, secundùm seculum mundi hujus: utrumnam & aliud seculum sit, quod non pertineat ad mundum istum, sed ad mundos alios, de quibus &* Clemens

PAg. 2. ἡ ἐκκλησία] Rectissimè statuit eruditissimus *Junius veteres primitivæ Ecclesiæ Scriptores non tantùm gregibus sibi commissis attendisse, verum etiam curam suam & sollicitudinem ad longè dissitos extendisse; & quos vivâ voce propter locorum distantiam, in Verbo Domini & verâ pietate erudire non poterant, per epistolas monere, consulere, objurgare, interdum & universam fraternitatem alloqui & hortari non desiisse.* At non solùm singulares *personæ* aut Ecclesiarum *Præfecti*, Sed tota Ecclesiarum *Universitas* hoc ipsum præstabat. Sic *Smyrnensis* Ecclesia ad illam quæ in *Ponto* erat, literas suas dedit, quarum maximam partem legere est apud *Euseb*, *l.* 4. *Hist*. *c.* 14 & eas totas, si non per interpolationes plus quàm totas, ex editione reverendissimi *Usserii Armach*: sic etiā Ecclesiæ *Viennæ* & *Lugduni Gallia-*

rum Epiſtola apud eundem *Euſebium* occurrit: adeo non ſingularis Exempli res eſt præſentis Epiſtolæ formula, Eccleſiæ *Romanæ* nomine perſcriptæ. Quin & obſervandum venit inſtituti hujus cauſas non adeò á fraternâ illâ *charitate* & animarum *zelo*, quibus olim Chriſtianorũ mentes incaluerunt, quàm ex *regiminis* Eccleſiaſtici & individuæ *unitatis*, quæ fideles univerſos conjunxerat, vi & neceſſitate eſſe repetendas. Quiſquis enim Eccleſiæ cujuſvis membrum audiebat, aliis quibuſcunque protenus adnectebatur; & qui ab aliquâ meruerit ejici, ab univerſis utique extorris habebatur. Unde referente *Tertulliano in præſcr. adv. Hæres*: " *tot ac tãtæ Eccleſiæ una eſt illa ab Apoſtolis prima, ex qua omnes, ſic omnes primæ, & omnes Apoſtolicæ, dum unam omnes probant unitatem: Communicatio pacis, & Appellatio fraternitatis, & conteſſeratio hoſpitalitatis, quæ jura non alia ratio regit, quàm ejuſdem Sacramenti una traditio.* Cujus viri ſatis prærupta licèt valida ſenſa verbis ut ſolet

magis

magis *Romanis* effert *Cyprianus lib. de Unit. Eccles.* "*Episcopatus unus est, cujus à singulis in solidum pars tenetur*: & *Optat. Milev l.* 2. "*Totus Orbis commercio formatarum in una communionis societate concordat.* Hinc *S. Ignatius* ad *Smyrneos, Ephesios*; *Magnesios*, *Philadelphicos*, *Trallesios* & *Romanos* Epistolas perscripsit. *Polycarpus* ad *Philippenses*. *Dionysius* ad *Lacedæmonios*, *Athenienses*, *Nicomedienses*. *Cretenses*, *Ponticos* & *Romanos*. *Cyprianus* ad Clerum *Romanum*, Clerum & Plebem *Hispaniarum*, ad *Numidas*, *Thybaritanos*, *Furnitanos* & *Assuritanos*: ut non ad sequioris seculi Scriptores descendam. Hinc etiam Epistolæ *Synodicæ*, fidei, quam quisque Episcopus profitebatur *Indices*, ortum duxêre. Quæ quidem mittebantur non obsequii causâ ad sedem *Romanam*, sed ad omnes undique ex æquo Ecclesias: cui muneri minimè eximebatur ipse Romanus Pontifex, testante *Gelasio primo*, qui ait, *Mos est Romanæ Ecclesiæ Sacerdote noviter constituto formam fidei*

 suæ

suæ ad Sanctas Ecclesias prorogaru
Unde *Epist.* 1. & 2. habetur fide
ejus confessio universis *Dardani*
Episcopis,& aliis. Quod ipsum cum
ab eo poscebat *Euphemius Con-*
stantinop. respondet *Gelasius*, "*fuit*
quondam Ecclesiastica hæc regula
apud patres nostros, quibus una
Catholica, Apostolicáque Commu-
nio ab omni prævaricatorum libe-
ra pollutione constabat. Epist: 9.
Idem *Gregorium* magnum præsti-
tisse affirmat *Ioh. Diaconus* in vita
Greg: magni, quam Epistolam vide-
re est in operibus quæ extant *Ep.*
24. Imo vero nec vel ipsi *Hæresi-*
archæ huic officio defuere, sed licet
ab Ecclesiâ se ultro dividerent, ei-
dem tamen adhærere ambitione
satis præposterâ usque affectabant.
Ex *Socrate*, *Theodorito* & aliis disci-
mus quanto studio *Arrianarum*
partium Antesignani, scriptis un-
dique Epistolis, Synodísque con-
gregatis, Ecclesiis sese commenda-
bant. Quin *Montanus* id satagebat
& tantum non obtinuit, ut à *Ze-*
pherino Pontifice Romano, ipse unà
cum prophetiis suis admitteretur;
si

Tertull: lib: cont: Prax: in suâ causâ fides. Ita & *Marcion*, teste *Epiphanio*, à Patre suo *Sinopensi* Episcopo ejectus, eidem Ecclesiæ Romanæ seipsum adjungere diligenter attentabat. Quibus ritè præstructis, facilis ad sequentem Epistolam patebit aditus. Nimirum quando teterrima seditio, illâ longè improbior quæ *D. Pauli* temporibus gliscebat, *Corinthiorum* Ecclesiam divexabat, expectandum erat ut deinceps pro Ecclesiæ lege & more, tum seditiosi, tum etiam Episcopi per vim & nefas ejecti, nec non ipsa demum Ecclesia malè mulctata, querelas & ἐπιζητήσεις suas quarum mentio statim sequitur, interponerent: responsúmq; omnes & singuli ferrent, non ab Episcopo tantùm, sed quòd hic factum videmus, ab ipsâ etiam Ecclesiæ universitate. De Charactere Epistolæ istius non opus est multa dicantur: siquidem licèt à decretalium quas Papæ sequentes imperioso stilo dictarunt, prorsus sit aliena; ἱκανωτάτη γραφὴ à *S. Irenæo*, ab *Eusebio* μεγάλη καὶ θαυμασία, *Hieronymo* valde utilis,

& Epistolæ ad *Hebr.* consimilis, & demum à totâ Ecclesiâ publicè legi & tantum non *Canonica* haberi meruit.

Pag. 2. Παροικοῦσῃ Κόρινθον] negari minimè debet παροικεῖν idem sæpissimè esse quod παρεπιδημεῖν, & proinde versionem doctissimi *Junii* rectissimè esse institutam; præsertim cùm is nascentis Ecclesiæ status, ut sub *Imperatoribus* Ethnicis & ut plurimum Persecutoribus, nullibi stabilem & permanentem possideret locum, sed patriam Cœlestem anhelans, vitam in terris vagam & dubiam tanquam hospita & peregrina transigeret; πατρίδας ἔχουσιν ἰδίας, ἀλλ' ὡς πάροικοι, μετέχουσι πάντων ὡς πολῖται, καὶ πάνθ' ὑπομένουσιν ὡς ξένοι· πᾶσα ξένη πατρίς ἐστιν αὐτῶν, καὶ πᾶσα πατρὶς ξένη, ut inquit *Justinus* ad *Diognet*: Interea tamen advertere licebit παροίκους non modò inquilinos & hospites, sed in viciniâ habitantes *Cives* & indigenas à probatissimis Authoribus passim dici, & non tantùm Continentia ædificia, sed *pomœrium* & universam quaquà patet *suburbi-*

cariam

garium regionem, & ut *Theophili Antecess*: verbis utar πάντας τοὺς ὑπὸ τὴν πόλιν ἀγροὺς Urbibus accenſeri: quodque ad rem præſentem imprimis ſpectat, in manifeſto eſt minores eccleſias familiam atq; Nomen à Matricibus ducere; unde Epiſtola *D. Pauli* quæ ad *Corinthios* inſcribitur, omnibus totius *Achaiæ* Eccleſiis, teſte ipſo Apoſtolo, mittebatur, nim: τοῖς ἁγίοις τοῖς οὖσιν ἐν ὅλῃ τῇ Ἀχαΐᾳ, 2 *Cor.* 1. Inſuper Collecta *Hierosolymas* mittenda 1 *Cor.* 16. 1. & 2 *Cor.* 8, 9 ad totam *Achaiam* pertinuit, quod conſtare poterit ex *Rom.* 15 26. 2 *Cor.* 9. 2. qui demum *Corinthios* irrigâſſe dicebatur *Apollos* 1 *Cor.* 3. 6. totam *Achaiam* perluſtrâſſe fertur *Act.* 18. 27. Pari ratione cùm *Smyrnensis* Eccleſia apud *Euseb*: *l.* 4. *c.* 14. Epiſtolam ſuam inſcribit ταῖς κατὰ Πόντον παροικίαις: & ibidem *Dionysius* τῆς ἐν Κορίνθῳ παροικίας· *Philippus* τῆς Γορτυναίων παροικίας Epiſcopi perhibentur; utrobique regiones omnes iſtis matricibus Eccleſiis. & eidem Epiſcopali Curæ ſubjectæ intelligendæ veniunt. Pri-

ſcis ſiquidem temporibus idem ſo-
re erat *Paraccia* quod nunc dierum *Diæceſis* diceretur : ſic *Can:* 18, *Concil: Ancyrani*, εἴ τινες ἐπίσκοποι κατασταθέντες, καὶ μὴ δεχθέντες ὑπὸ παροικίας ἐκείνης εἰς ἣν ὠνομάσθησαν, ἑτέραις βούλοιντο παροικίαις εἰσιέναι καὶ βιάζεσθαι τοὺς καθεστῶτας, καὶ στάσεις κινεῖν κατ᾽ αὐτῶν, τούτους ἀφορίζεσθαι. Fruſtra itaque ſunt ii qui ex plurium Presbyterorum hâc in Epiſtolâ ad Chriſtianos Κόρινθον παροικοῦντας mentione, rem Hierarchicam concidiſſe autumant, & presbyteranæ ἰσοτιμίας imaginem & typum exhiberi gloriantur.

Pag. 2. Διὰ γενομένας συμφορὰς ex hiſce verbis colligit *eruditiſſimus* Junius *veriſimile eſſe hanc Epiſtolam fuiſſe conſcriptam à* Clemente *in Exilio conſtituto*, ſed puto, bonæ fidei rem non eſſe, ſi quis alieno nomine literas mitteret, quo tempore conſtaret eum peregrè verſari, nec convenire aut alloqui eos poſſe quorum verbis ſe ſcribere profitetur: præterea ſolennis illa *legatio*, quæ in calce Epiſtolæ recenſetur, argumento erit hæc ab *Inſulâ* aut *Metallo* minimè

nimè fuiſſe tranſmiſſa: Et quidem ſi *Anonymo* Authori, qui de certaminibus, peregrinationibus, vitâ & morte *Petri* & *Pauli* ſcripſit, & in Bibliothecâ *Arundilianâ* habetur, quique ab Illuſtriſſimo *Iunio* laudari meruit, fides ſit habenda, ſaltem in illâ perſecutione quæ *B. Petrum* martyrio donavit, præteriebatur *Clemens* noſter, & *Natalium* privilegio inviolatus permanſit. ait enim ille οἱ στρατιῶται παραχρῆμα πάντας συλλαβόμενοι (ſcil: qui Chriſto nomen dediſſent) ἐπὶ τὴν καταδίκων ἄγουσι τόπον, καὶ τοῦ μὲν Κλύμεντος ὡς συγγενοῦς τοῦ Καίσαρος φείδονται. Ηρωδίωνα δὲ καὶ Ὀλυμπᾶν σὺν ἅμα πλήθει, τῇ τοῦ ξίφους ὑπάγουσι τιμῇ, Πέτρον δὲ τὸν μέγαν τοῦ Κυρίου Ἀπόστολον ἀντιστρόφως τῷ σταυρῷ προσαπηγνύουσιν ubi obiter notare eſt, pleroſque qui *Clementis* vitam ſcripſêre ſuccedentium Pontificum Majeſtatem ob Oculos habentes, eum Imperatoriâ familiâ ortum ſomniaſſe: & quæ de *Fabio Clemente* Conſule, atque *Flavia Domitilla* Viro retulerat *Dion. lib.* 67. ad noſtri decora congeſſiſſe.

Pag. 2. Δυσοίζομεν] Vox per con-

conjecturam Doct. *Iunii* restitui, quæ tamen vix alibi quam apud *Hesychium* reperitur, qui δυσίζειν, φοβεῖσθαι, ὑποπτεύειν reddit. *Guietius* opinatur ab ὄιω ὄιομαι, ὄιζω ὄιζομαι deduci.

Pag. 4. Σεμνῶς οἰκουργεῖν] non satis Christianæ matrisfamilias οἰκουρεῖν domum curare, nisi fortis illius mulieris adinstar quam *Solom. Prov.* ultimo describit manum operi admoveat: reddit *Junius* cum temperantiâ administrare, rectius fortasse decorè aut cum matronali gravitate administrare diceretur.

Pag. 4. Ἐφοδίοις] perinde est sive de animi, sive etiam corporis viatico hæc intelligantur: sensus enim de utrovis rectè constabit.

Pag 8. ἐπαχθεῖς καὶ ἀπαλαίστους] pro ἀπαλαίστους reponendum ἀπαλλάκτους, quanquā notissimū sit infantes uberibus abstractos, protervos, importunos, querulosque & prorsus implacabiles esse. Hoc autem in loco semel observetur, *Clementem* in laudandis S. Scripturis Apostolos imitatum, qui subinde sensa magis quam verba reddebant,

bant, nec id quidem distinctè & seorsim, sed permistis, & quasi per spicilegium decerptis suffragiis. Nec adeo ab *Hebrais* fontibus, quam 70 Interpretum profluente, minus fortasse limpido, sed magis accommodo, omnibúsque exposito, hausisse.

Pag. 8. Διὰ τοῦτο πόῤῥω ἄπεστιν] recedimus aliquanto à versione viri doctissimi, ut mens authoris expressiùs patere possit; qui utilissimum hoc effatum contra seculi *politicos* reddit; pessum iri morum curam, pacémq; civilem, contemptâ priùs pietate.

Pag 8. Ζῆλον ἄδικον καὶ ἀσεβῆ ἀνειληφότας] fortasse dicit ἀνειληφότας respectu habito ad seditionem *D. Pauli* tempore natam: de quâ sub Epistolæ finem, datâ operâ differit, ut sensus sit, illos ad iniquam & impiam æmulationem denuo reversos. *vid.* 1 *Cor.* 11. ratio insuper habenda particulæ καὶ quæ immediate sequitur δι' οὗ καὶ θάνατος per *quam etiam* &c.

P. 12. Διὰ ζῆλον Ἀαρὼν καὶ Μαριὰμ] de *Miriam* ex textu sacro constat

eam

eam castris exclusam, de *Aaron* non item, sed S. literæ cum de pluribus loquuntur, ea generatim, solent proferre, quæ parti tantum reverâ conveniunt. Sic de latronibus dictum, *Mat* 27. 44 utrosque Domino maledixisse, cum D. *Lucas* unum solùm eâ in noxâ fuisse distinctè pronunciet. Sic D. *Lucas* & *Iohannes* milites illudentes acetum Domino obtulisse aiunt. D. *Matthæus* unum ex iis id præstitisse narrat. Ita D. *Paulus* Christum post Resurrectionem ejus apparuisse refert τοῖς δώδεκα, cum tamen nec *Judas* qui suspendio vitam finiverat, imò nec *Petrus*, nec *Thomas*, nec *Jacobus* tunc temporis interfuêre. Simili ritu in Epistolâ ad *Hebræos* de pluribus dicitur, quod clauserunt ora leonum, & serrâ erant dissecti, quorum tamen unum soli *Danieli*, alterum *Esaiæ* pertinet.

Pag. 14. Ἐπὶ τέρμα τῆς δύσεως] *Romæ*, hoc est in *Hesperiâ* sive *Italiâ*.

Pag. 14. Δαναΐδες καὶ Δίρκη.] Apud Poetas fabulæ notissimæ; sed quas hic loci nemo facile expectaverit.

Mendæ

Mendæ huic occasionem dedisse putat doctissimus *Junius*, *Clementem Alexandrinum* qui *li.*4 *Strom.* dum repetit quæ postea hic habentur Exempla, addit ex prophanâ historiâ,& poetarum fabulis fortium mulierum facta nonnulla, quæ gladios,ignes,& tormentorum cruciatus constanti & masculo animo contempserunt, (quod etiam in *lib. ad Martyras* à *Tertulliano* factum esse deprehenditur) inter quas *Danai* filias, & *Danaïdis* authorem memorat: unde accidit ut cum in Margine alicujus exemplaris hæ voces primùm scriberentur, ab imperito aliquo librario posteà in Textum irrepserint: quas utcunque injuria inibi positas loco movere contra Exemplaris fidem religio erat.

Pag. 16. Ἐν τῷ αὐτῷ ἐσμὲν σκάμματι] *In eodem stadio versamur* inquit doctiss: *Jun*: qui una cum *Fabro* rectè nos docet σκάμμα non tantum locum certaminis & agonis sed certamen ipsum significare: cum vero sciamus ex *Iulio Polluce* vocem hanc κυρίως dici περὶ τὸν τῶν ἄθλων

ἀλτικῶν

ἀλτικῶν, & unà conjungantur apud eum σκάμμα & κανὼν, ut scil. sit τὸ μέτρον τοῦ πηδήματος κανὼν, ὃ δὲ ἐστὶ τὰ ἐσκαμμένα, quas voces hic simul positas videmus, malumus τὸ σκάμμα arenam vertere, quandoquidem licet in stadio omnia exercitiorum genera celebrari solerent, tamen ad cursores peculiari magis jure spectare videbatur. Sed quia de usu σκαμμάτων, à scriptoribus agonisticis altum fere est silentium, breviter adnotandum duco, in *Athletarum* saltu non solum rationem habitam quousque quis prorsum emicaret, sed ut sursum & in altum subsiliret: qua ex parte quando satisfactum, tunc demum de emenso spatio contendere licebat, siquidem quicunque præteritis sulcorum obicibus compendia quærebat, inanem lusisse operam, atque esse ἔξω σκαμμάτων dicebatur.

Pag. 16. Κανόνα] vox si quæ alia agonistica ut supra adnotatum, quomodò perpetuo ferè à *D. Paulo*, *scil.* 2 *Cor.* 10.13, 15, 16. *Gal:* 6. 16. usurpatur, idem fere quod γραμμὴ, & aliquando quod ζεῦγμα, satis

suis ergo infeliciter *normam* reddidit interpres, nos *lineam* substituimus.

Pag. 26. Στήλην ἁλὸς] *Josephus l.* 1. *antiqu* ejusdem seculi cum *Clemente* scriptor, ex oculorum fide hoc ipsum testatum facit, verbis disertissimis professus ἱστόρηκα δ' αὐτήν, ἔτι γὰρ ἢ νῦν διαμένει, quam rem ne minus probabilē putemus rationem istius diuturnitatis impendio admirandam assignat *Tertullianus*, *scil.* quod perpetuis temporibus reparetur, & si *quis advena formam mutilaverit*, *suggestu ex sese vulnera* protenus *complet*, imo quod & fuso subinde sanguine originem & cladem fatetur. Nec hic sistitur, sed & præsentis ævi scriptores, (quam recte alii judicent) etiamnum superesse asserunt vivacem hanc & suo quasi sale conditam statuam.

Pag. 26. κατασκοπεῦσαι τὴν χώραν αὐτοῦ] *Junius* male vertit *eorum*, lege *ejus*.

Pag. 30. οὐ μόνον πίστις ἀλλὰ προθυμία ἐν τῇ γυναικὶ γέγονεν] In Deo *Israëlis* reposita fiducia, & ab ipso

so sperata salus, ante Domini adventum in *justitiam*, atque eam *fidem reputabantur*, licet *Messiæ* futurus adventus, cum ejusdem incarnationis, mortis & resurrectionis mysteriis minimè essent perspecta: eodem jure plæræque res gestæ per totam legis oeconomiam *Prophetiæ* loco sunt habitæ, Deo eas ita dirigente ut futuræ redēptionis statum quadantenus adumbrarent, ita ex *Ægypto* populi Israelitici exitus, transitus per *rubrum mare*, *serpentis ænei* Elevatio, ut innumera alia præter eam, ad *Messiæ* tempora pertinuisse constat; sed præ aliis peculiari quodam jure, hæc servatæ vitæ quasi Paschalis tessera, & in purpurâ sanguinis redempti pignus prophetiæ elogium meruisse videbuntur: siquidem in lege *Mosaica* perpetuus ferè usus symboli istius, nimirum *Coccini* in omnibus cujuscunque generis piamentis & lustrationibus, ita *Ep: ad Heb: c. 9. v.* 19. cum universus Populus acceptâ lege lustrari deberet, *Moses dicitur accepisse sanguinem vitulo-*

rum

rum & hircorum, cum aquâ & lanâ coccineâ & hyssopo, ipsum quoque librum & omnem populum aspersisse; idem in leprosi purificatione factum *Levit*. 14. 49. imo vero ex *Talmude* discimus *Cod*: *Ioma c*. 4. diem *Kippurim*, (qui si quis alius, expiationis per Domini sanguinem obtinendæ typum gessit) non sine לשון של זהורית linguâ seu filamento coccino celebratam; imo si *Gemaræ* ejusdem Codicis, & libro *Juchasin* fides, exinde etiam de magnæ istius solennitatis successu judicium ferebatur, si enim expiatio rite peracta esset, coccus albedinem induebat היה לשון של זהורית מלבין suisque nivibus, similem reconciliatæ gentis innocentiam spopondisse fertur.

Pag 36. Τὸ Σκῆπτρον τῆς μεγαλωσύνης.] Respicit author ad *vers*. 6. *Ps*. 45. ῥάβδος εὐθύτητος ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου quem locum adducit *Auth*. *ad Hebr*. *c*. 18. ad divinas Christi prærogativas stabiliendum, quo etiam prolato concludit *Justinus Martyr* adversus *Tryphonem* ὅτι καὶ προσκυνητός ἐστι, καὶ Θεὸς, καὶ Χριστός. & quidem

quidem eo felicius ad retundendam *Judaeorum* pertinaciam adducitur hic textus, siquidem ad *Messiam* pertinere vel ipsi fatentur *Rabbini*, scil. *Targum*, *Kimchi*, *Aben Ezra*, & *Salom*: *Jarchi*. Certe Christus Dei *Sceptrum*, quod potentiæ symbolum, rectissimè dicitur, siquidem *per eum omnia facta sunt, quæ sunt facta* *Jo.* 1. & ut ait *Author ad Heb.* τοὺ αἰῶνας ἐποίησεν, malè ergò vapulat author noster apud *Photium* quod τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐξονομάζων οὐδὲ τὰς θεοπρεπεῖς καὶ ὑψηλοτέρας ἀφῆκε περὶ αὐτοῦ φωνάς.

Pag. 42. Ἀτιμίες ἀπὸ χώρας] observat doctissimus interpres has voces in *Pentateucho* non reperiri, variasque excusationes comminiscitur, illas scil. apud *Chrys*: sparsas μὴ διὰ τῶν ῥημάτων, ἀλλὰ διὰ αὐτῶν τῶν πραγμάτων· ἢ διὰ τὸ νόημα κείμενον, μὴ ἐπ' αὐτῶν τῶν ῥημάτων· ἢ εἰκὸς καὶ γέγραφθαι ἐν βίβλοις, καὶ ἠφανίσθαι τὰ βιβλία. Sed non opus est talibus Apologiis; quando compertissimũ sit non omnia quæ dixerant viri sancti scriptis veteris testamenti mãdari, magis quã quæ Dominus noster gessit

&

& locutus est: de quibus ait Apostolus *Joh: ult.* si *scribantur per singula, mundum ipsum capere non posse eos qui scribendi sunt, libros.* Quin & *Author ad Heb. cap.* 12. *v.* 21. huic ipsi *Mosi* verba attribuit, quæ non magis quam hæ, in *Pentateucho* comparent. Nullibi enim dicentem audimus ἔκφοβός εἰμι καὶ ἔντρομος. Interea tamen, utcunque alibi desiderentur hæc verba, saltem in *Psalterio* videntur occurrere *Ps*: 119. *v.* 83. הייתי כנאד בקיטור *ego sicut olla in fumo*, quanquã versio 70 interpretũ aliud quiddã profiteatur: unde licet *Mosi* jure tribui non possint, *Davidi* fortassis, de quo statim mentio habetur, de facili restituentur. Rem serio pensitanti dubitatio non levis suboritur, locum hunc librarii injuriâ luxatum, ita posse reponi: τί δὲ εἴπωμεν ἐπὶ τῷ μεμαρτυρημένῳ Δαβὶδ πρὸς ὃν εἶπεν ὁ Θεὸς, εὗρον ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου, Δαβὶδ τὸν τοῦ Ἰεσσαὶ, ἐν ἐλαίῳ αἰωνίῳ ἔχρισα αὐτὸν· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς λέγει πρὸς τὸν Θεὸν ἐγὼ δέ εἰμι ἀτμὶς ἀπὸ χύτρας, καὶ πάλιν λέγει ἐλέησόν με ὁ Θεὸς &c. Fatendum quidem est, perio-

dum

dum hanc non aliter apud *Clementem Alexand:* quam hic haberi, sed qui meminerit quid de interpolatis *Danaïdum* & *Dirces* nominibus suprà observatum, atque etiam perspexerit quâ licentiâ utatur *Alexandrinus Clemens* in laudando hoc nostro, nimirum quasi ex nominis prærogativâ de suo ubique ageret, adeo illum non testem genuinæ lectionis citabit, ut corruptæ potius insimulandum censeret: adnotare insuper licebit voces has reperiri *Hos:* 13,3. licet enim nunc temporis legatur ὡς ἀτμὶς ἀπὸ δακρύων, & (ut alia exemplaria) ἀκρίδων, quasi ex voce ארבה: tamen *Theodotio* & M. S. *Alex:* ἐκ καπνοδόχης: & B. *Hieron:* è *fumario* reddidere; certè hic nullo sensu legitur sive ἀκρίδων sive δακρύων, & verisimile pro χύτρας librarii errore nunc haberi. Consonat etiam vox *Hebræa* ארבה quæ non modo ὀπὴ & θυρὶς sed apud *Rabbinos* כלי קטן exponitur: Arabes etiam اربة dicunt, nisi quod illi vas magnum velint. Hanc versionem agnoscit *Targum* in *Hos:* loco sup. laudato תננא: מכוות נורא

Pag. 48.

Pag. 48. Οἱ οὐρανοὶ τῇ διοικήσει αὐτοῦ σαλευόμενοι] interponit hic particulam *negativam* Doctissimus *Iunius*; sed non facile quis sibi indulserit eam *dictaturam*, ut velit de suo *contradictoriam* opponere Authoris vocibus cujus mentem interpretari præ se fert; præsertim si ejusdem Verba commodum sensum ullatenus admittant: quod quidem hic loci contingere videtur. Quisquis enim perpetuam *cælorum* vertiginem, *Planetarum* errores, apogea & perigea, progressiones, stationes & retrogradationes, & varia quæ subinde occurrunt *phænomena* observaverit: æstu quodã rapi, & marini fluctus ad instar σαλεύειν non diffitebitur: præsertim post explosos per solidissima argumenta solidos *orbes*, & inductas inde *Hypotheses*, de systematum liquido in æthere ceu vastissimo in pelago decursu, & tantum non in *Cartesianis* vorticibus perenni jactatione.

P. 50. Ὠκεανὸς ἀνθρώποις ἀπέραντος] per Oceanum impermeabilẽ, intelligit doctissimus *Iunius* τὴν ἔξω θάλασσαν vastissimũ & apertissimũ oceanum

(quem-

(quemadmodũ *Cæsar* eum appellat) *Britannias* noſtras à toto orbe dividentem, quem S. *Baſilius* longo poſt *Clementẽ* intervallo πολυπείραστον ὠκεανὸν dixit; *Ambroſius, inauſũ navigantibus*, atq; *intentatũ nautis*; *Libanius*, ἀπέρατον πέλαγος. *Solinus undoſum & inquietum, toto in anno non niſi æſtivis pauculis diebus navigabilem*. Sed certè rectius diffuſiſſimo *Atlantico* mari hæc convenient, præſertim cum ex *Suidâ* diſcamus πάντα τὰ ἄπλωτα πελάγη, omnia innavigabilia Maria *Atlantica* appellari; & etiam abundè cognoverimus, veteres pene omnes eâ fuiſſe in ſententiâ, naturæ & rerum fines, Cymmerias tenebras, fœdam uliginem, intranabiles paludes, & vaſtum demum Chaos inibi verſari.

Pag. 50. οἱ μετ' αὐτὸν κόσμοι] Sentit idem doctiſſimus *Junius* orbes hoſce eſſe inſulas *Britannicas*; & quidem ſi poetarum ratio aliqua ſit habenda in re ſeriâ, rectiſſimè; *Seneca* enim appellat *Orbem ultra oceanum*, *Manilius*, *Novos quos pontus ſubduxerat orbes*. *Virgil*, *penitùs toto diviſos orbe Britannos*.

Clau-

Claudianus, *alio quæsitos orbe*, & *nostro abductos mundo*. Sed nec desunt historici qui istis succenturientur. *Josephus* appellat ἑτέραν οἰκουμένην. *Lucius Florus*, de iis verba faciens, *ait Cæsarem respexisse Oceanum*, & *quasi hic Romanis orbis non sufficeret*, *alterum cogitasse*, quem sensum iisdem ferè verbis expressit *Velleius Paterculus*. Imò nec aliter sensisse visus est *Urbanus Papa Rom*: qui *Anselmum Cantuariensem* Archiep. *alterius orbis Papam* agnoscebat. At nihilominus cum omnibus retro seculis, magna hominum animos tenuit anticipatio istius *Americani* orbis qui nunc detegitur, & *Plato*, *Aristoteles*, *Plinius*, *Ælianus*, *Seneca*, *Tertullianus* non obscure videntur eum adumbrâsse; *Origenis* sententiæ potius accedo qui *l.* 2. περὶ ἀρχῶν hæc verba enarrans, ad trans mare ἀντίχθονας, hoc est regiones *Americanas* retulit: fatendum quidem est, eum misere hallucinatum, quando ea quæ habentur 2 *Pet*. 3, 13. in hunc etiam sensum pertraheret: sed si aliquando dormitaverit, nemo

mo ipsi jure interdicat, ne denuo
expergiscatur, nec solemus com-
perta dicentibus fidem abrogare,
eo quod alibi, eandem per errorem
lusisse deprehensi sunt.

Pag. 50. Ἀνέμων σταθμοὶ] etiam
venti utcunque inconstantes legi
subjiciuntur, annua agnoscunt fla-
mina, & statis temporibus quasi ex
condicto redeunt; adeo non peni-
tus *ubi vult spirat ventus*.

Pag. 56. Διὸ μὴ διψυχῶμεν, μηδὲ
ἰνδαλλέσθω] *duplex* iste *animus*, a-
pud scriptores sacros pessime audi-
re solet, ut sit ἀνὴρ δίψυχος, *instabilis*,
varius, *fluxa*, imo *nullius fidei*; qui
cor illud quod Deo opt: Max: in so-
lidum debetur, inter *ipsum* & *Sata-
nam*, pietatem & lucri compendia,
voluptatumque illecebras partitur
& dispescit. Ἰνδάλλεσθαι autem est
φαντάζεσθαι spectra & phasmata ca-
ptare, inde *Ierem*: 17, 3. ציים quae
alibi δαιμόνια redduntur, ἰνδάλματα
à 70 dici meruere, quo omnino si-
gnificatu eadem vox occurrit *Sap*.
17, 3. qui ergo inani φιλαυτίᾳ sibi
metipsis placent, & seipsos ut sine
merito, ita etiam rivali depereunt,
quosque

quosq; B. *Iudas* ἐνυπνιαζομένους appellat, ii sunt à quorum labe & morbo *S. Clemens* cavere hortatur, atque suadet.

Pag. 60. Ὄρνεον γάρ ἐστιν] *Photius* in biblioth: (pro irritabili criticorum indole) vitio vertit authori nostro quod de *Phœnice* hic verba fecerit: meminisse autem potuit, in f. literis, saltem ex mente 70, *Hieron:* atque aliorum interpretum, animalia recenseri non magis à naturalis historiæ, & Philosophiæ peritis agnita, quam *Assyria* hæc volucris, quæ *proprii corporis hæres, & cinerum fœtus, redivivo carnis suæ humore reparari, & de funebri rogo resurgere perhibetur*, *ibi etenim* איים ו לילש ופרס ואקו שעירים ו תנים ו לילית, τραγέλαφοι, *Gryphes*, μυρμηκολέοντες, *fauni*, *satyræ*, *sirenes*, *lamiæ*, redduntur. Imo vero disquisitionem aliquam meretur, an non de *phœnice* expressa habeatur mentio in S. Script: nimirum *lib. Iob, c.* 29, 18. ubi dicit עם קני אגוע וכחול ארבה ימים *expirabo in nido meo, & sicut Phœnix multiplicabo dies*; vetustissimi

 apud

apud Heb: Authores, & maximi nominis, *lib. Zohar. Talmud.* in *tract. Sanhedrin. Bereshith rabba. lib. Ialkut. R. Salom. Iarchi*, in Comment. in locum, certe sunt in eâ sententiâ; quin & in Masorâ specialiter notatur quod vox hæc חול aliud significet quam vulgo, de qua *Hieron:* in Epistolâ ad *Præsidium. Et vero ex nota quadam Masoretica quæ ad hanc vocem adscripta legitur, in quibusdam bibliis manuscriptis, quâ præscribitur bis reperiri, idque in duabus significationibus; sequitur apud Jobum Phœnicē significare, cum Gen:* 22, 17. *Arenā significet*, porro dicit *R. D. Kimchi* se invenisse vocem חול cum *Shurek* ut *Phœnicem* significet in libro correcto *Hierosolymitano:* revera 70 Seniores ita reddunt has voces ἡ ἡλικία μου γηράσει ὥσπερ στέλεχος φοίνικος, ubi φοῖνιξ homonymum est, & *palmam* non minus quam *Phœnicem* effert. Sed quandoquidē חול *Palmā* nunquam denotare cognoscitur, cogitandum venit utrum incredibile prorsus sit τὸ στέλεχος hic in eo significatu apud eos positū quo *stirps*

&

& *ſtemma* in omnibus fere *dialectis* paſſim uſurpantur; quod ſi fiat, ipſi 70 Interpretes omnino Phœnicē agnovêre: at vero ſi *mantiſſæ* loco adjiciatur, Authores laudatiſſimos, quà ſacros, quà profanos, nimirum *Herodotum*, *Tacitum*, *Dionem*, *Plutarchum*, *Plinium*, *Senecam*, *Melam*, *Solinum*, *Philoſtratum*, *Libaniū*, *Tertullianum*, *Originem*, *Cyrillum* Hieroſ: *Euſebium*, *Nazianzenum*, *Epiphanium*, *Syneſium*, *Hieron*: *Ambroſium*, *Lactantium*, *Bedam &c.* ut totam *Poetarum* gentem, & ſequioris ævi ſcriptores præteream, eâdem fuiſſe in ſententia; minime mirum videri debet (utcunq; *Bochartus* aliter ſenſerit,) Doctiſſimum *Junium* apud ſe ſtatuiſſe, ſatius eſſe tantis *auſpiciis errare*, præſertim in re ubi ſine noxa peccatur, quam contrariæ ſententiæ fautoribus accedendo vel *rectè* ſentire. Certè cum *Cornelius Tacitus*, cui adſtipulantur reliqui iſtius ſeculi hiſtorici, diſertè dicat *Paulo Fabio* & *Lucio Vitellio* Coſſ: *poſt longum ſeculorum ambitum, avem* Phœnicem *in Ægyptum veniſſe, & præbuiſſe materiem doctiſſimis*

ctiſſimis

ctissimis indigenarum & Græcorum, multa super eo miraculo disserendi; minimè putandum est eum merum mendacium, & putam putam fabulam effutiisse: præsertim, quando satis constat quantum olim malus *Dæmon* miserorū hominum superstitioni & ignorantiæ insultabat, quantúmque è re sua erat eâ tempestate, cum *Evangelii* splendor terrarum orbem vitalibus radiis salutare inciperet, notabili aliquo commento seipsum venditare; & quidem qui se pro *aëris principe*, per *avium* ministeria, & universum *auguralis* scientiæ apparatum gesserat, quique celeberrima illa *Jovis Dodonæi* apud *Græcos*, atque *Hammonis* apud *Ægyptios* Oracula solenni avium περιστερᾷ dedicaverat, (de quâ re inter alios cōsuli potest *Herodotus* in *Euterp.*) non absurde fecisse videbitur, si nutantia sua sacra stabilire conaretur, revocato eo ostento *Heliopoli*, quod animos hominum pridem imbuerat, promptissimamque fidem sibi spondere poterat. Nimirùm quod post longa quædam intervalla, *Avis* formæ

 prorsus

prorsus insolitæ, à colore saltem si non & veteri nomenclaturâ *Phœnix* dicenda, sese ostentaret, *quæ sublato*, ut verbis *Taciti* utar, *Myrrhæ pondere, tentatóque per longum iter, ubi par oneri, par meatui sit, sarcinam suam ad Solis Aram perferret, atque adoleret* : atque *Officio* illo planè mirabili non minùs quàm *munere*, honorem altaribus adderet. Ostentum certè illud quod *Tarquinio prisco* animos dedit, ut apud *Romanos* imperium capesseret, (ut alia à *Livio* memorata prætaream,) multum ex hoc trahere videtur, nec non ei *facem* præferre. Sed si hæc minus satis faciant, breviter dici poterit *Phœnicis* historiam apud omnes pro concessâ habitam, & proinde argumento *ad homines* ducto, rectissimè inservire: nihil enim refert quibus armis hostem confodiamus; nec minus feliciter ab admisso *errore* redarguetur *error*, quam à *veritate* in medium productâ veritati *fides* & auctoramentum accedunt. Nec aliter videtur *B. Paulus* cum in hoc ipso negotio, apud hosce arbitros, (*Corinthios*

intelligo) versaretur, allegasse in causam suam, *morem*, pariter cum *Phœnicis* hac historia improbabilem, *baptismum pro mortuis*; ut exinde *resurrectionem* comprobaret.

Pag. 82. Ἀναθάλλει εἰς τὸ θαυμαστὸν αὐτοῦ φῶς] substituendum putat doctissimus *Junius* ἀναθρεῖ, vel ἀναθεωρεῖ: aut saltem locum aliquanto luxatum ita restitui debere. Διὰ τοῦτο ἐν τῇ ἀσυνέτῳ καὶ ἐσκοτισμένῃ διανοίᾳ ἡμῶν ἀνατέλλει τὸ θαυμαστὸν αὐτοῦ φῶς. Sed quando verba D. *Pauli* perpendo *Philip*: 4, 10. ἐχάρην ἐν Κυρίῳ μεγάλως, ὅτι ἤδη ποτὲ ἀνεθάλετε τὸ ὑπὲρ ἐμοῦ φρονεῖν· ubi certo certius est vocem ἀναθάλλω reponi per *Metaphoram* pariter duram, & insolentem; nihil facilè mutaverim, Præsertim cum *Psalmo* 28, *v.* 10. habeatur ἀναθάλλει ἡ ψυχή μου pro עלז לבי quod *Aquila* vertit ἐγαυριάσατο & *Symmachus* ἱλαρώθη· & ipsi 70, *Psalmo* 16. *v.* 9. εὐφράνθη ἡ καρδία μου periodum igitur ita reddi posse existimo *Intellectus noster insipiens & obtenebratus reviviscit, aut exultat in admirabili ejus luce.*

Pag.

Pag. 84. Ἡγεμόσιν ἀνδρῶν] legerem αὐτῶν. plus enim S. *Ecclesiæ Patres* à *bello* abhorrebant, quam ut *Tribunos militares*, duces *suos*, appellare sustinerent; eo autem fidentius conjecturam interpono, quia vox ἀνδρῶν per lacunam in Exemplari desiderata, ex *conjecturâ*, quæ omnibus ex æquo patet, primitus à *Iunio* restituebatur.

Pag. 84. Πῶς εὐεκτικῶς] quam strenuè, alacriter, impigrè; mavult quidem Doct: *Junius* ut εὐεικτῶς legatur: sed minime necesse est quicquam immutare: etenim à *Platone* lib. de leg: εὐεκτικοὶ ad *Militiam* requiruntur, quinimo integri ætate et viribus ubique gentium in milites adscripti, qui בחורים, παῖδες, νεανίαι, *Pubes*, passim dicti, ideoq; vigēte disciplinâ, *Pācratiastarū* more ad εὐεξίαν, sive ἀκρότητα τῆς ὑγιείας exercebātur: unde *B. Paulus*, 2 *Tim.* 2. 4. *mandat*: κακοπάθησον ὡς καλὸς στρατιώτης.

Pag. 92. Προσφορὰς] satis constat θυσίας, προσφορὰς, quodque eodem redit ὀσμὴν εὐωδίας, voces esse in novo *Testamento* receptas, an verò per *metaphoram*, & blandiora *tropi*

 tormenta

tormenta uſurpentur, aut abſolutè ex uſu communi, & receptâ *Eccleſiæ* praxi admiſſæ fuerint, altius repetendum. Et quidem ſi *Canones* ii, qui A*poſtolorum* nomen præferunt, *illos*, aut ſaltem *Clementem* hunc noſtrum (quod à quibuſdam dici ſolet) *Authorem* haberent; nullus ſupereſſet dubitationi locus. *Canon* enim tertius ſic ait: εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος παρὰ τὴν τοῦ κυρίου διάταξιν, ἐπὶ τῇ θυσίᾳ προσενέγκῃ ἕτερά τινα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, ἢ μέλι, ἢ γάλα, ἢ ἀντὶ οἴνου σίκερα, ἢ ὄρνεις, ἢ ζῶά τινα, ἢ ὄσπρια παρὰ τὴν διάταξιν καθαιρείσθω πλὴν νέων χίδρων, ἢ σταφυλῆς τῷ καιρῷ τῷ δέοντι, &c. Sed quandoquidē de eorundem *Canonū* fide dubitatur; obſervari debet quod primis *Eccleſiæ* temporibus, non ſolum ſingulis *diebus dominicis* in Chriſtianorum conventu, ex *D.* P*auli* mandato, pauperum gratia *collectam* pecuniariam fuiſſe inſtitutam; ſed etiam ἀκροθίνια quædam, doni ſeu *oblationis* nomine ſacræ menſæ fuiſſe allata: hinc ſæpius in hac ipſa *Epiſtola* τῆς προσφορᾶς mentio: ubi etiam *Epiſcopi* deſcribuntur hoc characte-

re

re et Elogio quod sint προσενήγκον-τα τῇ θυσίᾳ. In quem sensum θεοφόρος *Ignatius*, nequicquam reclamante plagoso S. Patrum *Orbilio, Dallao*, ait, ad *Smyrnenses* non licere absque Episcopo οὔτε βαπτίζειν, οὔτε προσφέρειν, οὔτε θυσίαν προσκομίζειν. Nec aliter *Justinus* Martyr, tum Elementa ad *Eucharistiam* adhibita, tum ad *Eulogias* absentibus mittendas destinata Apol. 2. disertis verbis προσφορὰς appellat. Sed apertissimè omnium *Irenæus l.* 4. *c.* 39. rem totam exequitur. *Dominus, inquit, discipulis suis dans consilium primitias Deo offerre ex suis creaturis, non quasi indigenti, sed ut ipsi nec infructuosi, nec ingrati*; quod sæpius ingerit *cap.* 33. et 34. ut et alibi passim. Quibus succinit *B. Cyprianus* de opere et eleem: *Dominicum celebrare te credis, quæ corbonam omnino non respicis, quæ in dominicum sine sacrificio venis, quæ partem de sacrificio quod pauper obtulit sumis? &c.* quæ ferè descripsit D. *August.* Serm. 13. *de temp.* dum ait, *Oblationes quæ in Altari consecrantur offerte: erubescere debet*

homo idoneus, si de alienâ oblatione communicet. Atque hanc ipsam ob causam oblationum vox tam frequenter apud antiquissimos Ecclesiæ Patres occurrit, præsertim ubi de Eucharistiæ mysteriis agitur, ut et in Missali Romano; imo vero & in Ecclesiæ nostræ Anglicanæ solenni Officio etiamnum retinetur. Nimirum ut sacratissima Eucharistiæ Mysteria τὰ εἰρηνικὰ sive pacifica omnino videri possint, par erat ut qui sacris operaretur, munera sua Deo offerret, cumque eadem participaret sacræ admotus mensæ, numinis conviva fieret, possitque ut D. Pauli verbis utar θυσιαστηρίῳ μετέχειν. Porro adverti debet eam fuisse primitus non modo Eucharistiæ sed, & Oblationum religionem, ut ab illa detineri ἀφορισμοῦ sive Excommunicationis gradus haberetur, & proinde apud sacros Canones præsertim Ancyranos, κοινωνία χωρὶς προσφορᾶς tanquam districtioris censuræ & segregationis nota solebat irrogari; utcunque hoc minus observatum, à viris undequaque doctissimis, quibus ad missæ sacrificium

per

per omnia intentis, rem satis manifestam perspicere non vacabat: quinimo in gravissimam inexpiabilis delicti *pœnam* cedebat, si cui post mortem animadversio illa prorogaretur; nec in veniæ indultæ fidem, *oblationes defuncti nomine*, quasi postliminio reciperentur: adeo *Deo* & sacris elargiri, non *jactura*, sed *privilegium* & *lucrum* nascente *Ecclesia* habebantur. Sed nunc temporis præparca & *frugi* obtinet *pietas*, abunde numen *demeretur* qui non *spoliaverit*; impendio *liberalis*, qui per sacrilegium nihil *abstulerit*: satisque pro *aris focisque* credetur decertasse, quisquis non *aras & templa* ipsa focis consumenda demandaverit.

Pag. 92. Ὡρισμένοις καιροῖς καὶ ὥραις] *Omnibus tempus determinatum est, & opportunitas omni negotio sub cœlis*, inquit vir *Sapiens*, *Eccl.* 3, 1. & quidem serio dolendum, si cum paratas sibi habeant *vices* levissima vitæ munia, sola *pietas*, in cujus obsequium vita ipsa, & omnia ævi spatia concessa fuerant, temporis

limitibus

limitibus excluderetur: revera *septimum* diem humano generi à condito mundo, *maximis*, hoc est, *suis auspiciis* sanctum voluit *Deus*. Unde postquam in ejusdem παλιγγενεσία, novam denati orbis *Epocham* instituisset, paribus eam *privilegiis*, & quasi insulis donavit, & τῆς κυριακῆς sacrosancta facta est *religio*: quinetiam quandoquidem *Salvator* noster pietatem discipulorum suorum, *Mosis* sequacium κατορθώματα superare voluit; apud quos, ultra *Sabbati* solennia, *secunda* & *quinta* Sabbati habebantur Sacræ, ne, ut ait *Maim. tephilla ubircath Cohenim* c. 12, n. 1. *trium dierum spatio ab auditione cessaretur*; (unde fluxit mos jejunandi δὶς τοῦ σαββάτου cujus mentio *Luc.* 18, 12) par erat ut saltem iisdem *intervallis*, apud Christianam pietatem professos, sacra redirent *munia*, quod utique factum; nimirū *stationum* diebus ad *quartam* & *sextam* promotis, quod passim ex *Tertulliano* discimus, & etiam a *Clemente Alexandrino*, qui eas τετράδα καὶ παρασκευὴν, sive ἑρμοῦ καὶ ἀφροδίτης appellitat; licet diu sit, ex

ex quo *Romana Ecclesia* ab antiquissima hac praxi desciverit. In *minutioribus* temporis *intervallis* consimilis omnino ratio; eas enim, quæ in *Ecclesia Judaica* receptæ fuerant, vices, non à *Domino* nostro tantum, sed insuper ab *Apostolis* agnitas videmus, proinde *Act.* 3.1. ἐπὶ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς, solennioris officii causâ D. *Petrum* & *Iohannem* in *Templum* perduxisse, verbis disertis dictum est. In *Synagogâ* licet lege nullâ de *Precibus* caveretur, singulis diebus *tres* recurrebant earundem vices נמצאו התפלות בכל יום שלש ערבית ושחרית ומנחה. *Maim: Iad,* tract: de *precibus & benedict: sacer*: c. 1. v. 4. quas etiam *Christianæ* Ecclesiæ moribus receptas *Tertullianus* in *lib. de Jejun: Cyp. de Orat.* nec non *Hieron. ad Lætam & Demet.* nescire nos vetant: addi his non injuriâ poterit tam egregiū *horarum* sacrarum usum fuisse, ad promovendas pietatis rationes, ut *Julianus Apostata*, postquam pro comperto habuisset, fidem *Christianam* vi & injuriis non posse superari, atque *imitationis* tyrannide

de-

demoliendam statuisset, Gentilismo suo introducendas curavit ἀρξὰν ἡ ρωτῶν καὶ ἡμερῶν τεταγμένας εὐχάς. teste Sozom *l.9.c.* 15. Quod etiam *Apollonium* Tyanæum fecisse discimus a *Philostrato l.4* vitæ ejus c 8. Apud *Turcas* eundem invaluisse morem nemo est qui nescit.

Pag. 92. Λαϊκὸς ἄνθρωπος] nulla tam misera, tam addicta *servitus* est, quam δουλεύοντος τῇ ὑποθέσει, alias viri doctissimi *Salmasius* & *Seldenus*, ut alios minorum gentium criticos præteream, *Calvini* aut *Erasti* placitis addictos, nunquam tam graviter in *arte* quam profitebantur, lapsi essent, ut dicere sustinerent, *olim presbyteros fuisse laicos; & laici vocem quatenus Clero contradistinguitur, serius in Ecclesia obtinuisse. Ignatii* loca non affero, siquidem novatores quando ejus authoritate premuntur, breviter se expediunt dicendo ψευδεπίγραφον eum, aut interpolatum.

Pag. 96. Καθίσαντες τὰς ἀπαρχὰς αὐτῶν δοκιμάσαντες τῷ πνεύματι] Primogeniti olim natalium jure *sacerdotium* vendicabant; primitivæ autem

tum *Ecclesiæ* usus id maximè poscebat, & plurimi intererat ut *conversus* quilibet non *confirmaret* modo, sed & *faceret fratres:* festinatáq; anticipatione ætatis juxta suæ, & futuræ prolis, in *patrem* nasceretur. Huic mori digitum intentat *Epiphanius* hæres: 75, & ex *Actor: lib:* & D. P*auli* Epistolis constat, Ecclesias tunc temporis fuisse, quæ Civitatis totius nomine censerentur, κατ' οἶκον constitutas. *Episcopos* vero *spiritus sancti* monitis, huic curæ admotos fuisse ex *Act.* 1, 24. *Act:* 23, 2. 1 *Tim.* 4, 14. discimus; quod & *Eusebius* ex *Clemente Alex:* de B. *Iohanne* refert; dum illum narrat *Episcopos* in Ecclesiis *Asiæ* ordinasse τῶν ὑπὸ τοῦ πνεύματος σημαινομένων cujus rei vestigia etiamnũ cõparent, siquidem licet nunc temporis nec sacram audiamus *venti* irruentis procellam, nec divinos capita lambentes intueamur *ignes*, ad *sacerdotium* nemo admittitur, nisi qui prius professus fuerit, se *sp: sancti instinctu vocatum ad munus istud suscipiendum*, & ita post preces solenniter pro ejusdem largitione fa-

ctas

ctas; demum hac formulâ ordinatur: *Accipito sp: sanctum.*

Pag. 94. Μωμοσκοπεῖν] integras, purásque *hostias* omnis religio deposcebat, unde sacerdotibus id negotii dabatur δοκιμάζειν καὶ ἐξετάζειν τὰ ἱερεῖα, qui apud Scriptores nostros & Hellenistas μωμοσκόποι, (non, quod in *Glossario* Latino Græco à *Stephano* in lucem edito placuit, σωμοσκόποι) dicebantur.

Pag. 98. Ἐσφραγισμένων τοῖς δακτυλίοις] in rebus gestis enarrandis semper licere creditum est circumstantias adhibere, quæ narrationis filo rectius texendo videntur conducere, licet minimè reperiantur in iis scriptis, è quibus historia ipsa primitus petebatur: hoc jure utebatur *B. Ste. Act*, 7 B. *Paulus* 2 *Tim.* 3. 8 & ad *Heb.* 12. 21. ut & alii passim. *Josephus* cum negotium hoc enarrat, ait virgas facilè cognitas τῶν ποτὲ ἀνδρῶν κατασημηναμένων αὐτὰς διεκόμιζον.

Pag. 100 Ὅτι ἔρις ἔσται ἐπὶ τῷ ὀνόματος] Luculenta *præsentio* rerum apud nos gestarum, quæque *propheticum* Apostolici ævi, & viri spiritum profitetur: olim *Schismata* &

hæreses

hæreses subinde ortæ, præ fastigii istius desiderio & ambitu, nunc idē ipsum contēptus & *odiū* præstant: quinimo de *nomine* hôc, non lites modò natæ, sed bella & clades seris nepotibus, nisi *Deus* avertat luenda, causas & fomenta deduxere.

Pag. 100. Καταςαθέντας ὑπ' ἐκείνων, ἢ μεταξὺ ὑφ' ἑτέρων ἐλλογίμων ἀνδρῶν, συνευδοκησάσης τῆς ἐκκλησίας πάσης] locus si quis alius apprime utilis; ad intelligendum quæ fuerint partes, *cleri* & *plebis*, in Episcoporum ordinatione. Κατάςασις ad *Apostolos* & *Episcopos*, Συνευδόκησις ad *plebem* spectabat; rem optimè illustrat B. *Cyprianus* Epist. 68. *diligenter de traditione divinâ & Apostolicâ observatione servandum est & tenendum, quod apud nos quoque & fere per universas provincias tenetur, ut ad ordinationes ritè celebrandas, ad eam plebem cui præpositus ordinatur, Episcopi ejusdem provinciæ proximi quique conveniant, & Episcopus deligatur plebe præsente, quæ singulorum vitam plenissimè novit, & uniuscujusque actum, de ejus conversatione perspexit: quod & apud vos factum videmus, in Sabi-*

ni collegæ nostri ordinatione, ut d *universæ fraternitatis suffragio, &* *de Episcoporum qui in præsenti* *convenerant, quique de eo ad vos li-* *teras fecerant, Judicio, Episcopatu* *ei deferretur, & manus ei in locum* *Basilidis imponeretur.* Ita in substi- tuendo successore in locum *Juda* traditoris cū *Apostoli* duos constitu- issent, fideles ex eorum mandato in- quirunt, & ἐπισκοπῇ quadā *Episcopā* designant ἐπισκέπτοντες ἄνδρας μεμαρ- τυρημένους· cujus rei, cum obiter men- tionem fecisset, hanc causam Assi- gnat D. *Cyprianus* modo laudatus. *Hoc tam diligenter & cautè convo- cata tota plebe gerebatur, ne quis ad altaris ministerium, vel ad sacerdo- talem locum indignus obreperet.* Ita & *Timotheus* à B. *Paulo* ordinabatur, siquidem ἐμαρτυρεῖτο ὑπὸ τῶν ἐν Λύστροις καὶ Ἰκονίῳ ἀδελφῶν *Act.* 16. Verba *Originis*, hac ipsa in re *Homil.* 6. in *Levit*: legisse minimè pigebit, qui ait, *requiri in ordinando sacer- dote præsentiam populi, ut sciant omnes & certi sint, quia qui præstan- tior est ex omni populo, qui doctior, qui sanctior, qui in omni virtute emi- nentior,*

...itur, ille qui eligitur ad sacerdo-...um, & hoc adstante populo, ne qua ...t modum retractatio cuipiam, ne ...ui scrupulus resideret: hoc est au-...m quod & Apostolus præcepit in or-...natione sacerdotis: oportet autem ...um & testimonium habere bonum ab his qui foris sunt. Revera verba illa D. *Pauli* 1 *Tim. c.* 3. per eos qui *foris sunt*, significant eos qui sunt *extra Ecclesiam*, sed argumento *à minori* ex *Chrysost:* petito sequetur, εἰ ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, πολλῷ μᾶλλον ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν. Iste autem *Plebis* assensus, quem *Theodoritus* in Causa *Petri* successoris *Athanasii L.* 4. c. 18. describit, quod in illo ὁ λαὸς ἅπας ταῖς εὐφημίαις ἐδήλου τὴν ἡδονήν, in *Ecclesia nostra* etiamnum requiritur, & ante collatos *presbyteratus* ordines, in solenni *Officio*, allocutio ad *Plebem* habetur in hæc verba. *Dilecti fratres hi sunt illi quos annuente Deo statuimus hodie in sacrum presbyt: Ministerium cooptare, nihil enim invenimus post debitum examen obstare, quo minus censeamus, eos aptos & idoneos ad illud munus obeundum, adeoque legitime ad idem*

vo-

vocatos esse, si quis autem vestrum
in eorum quovis, gravius ullum cri-
men vel impedimentum cognoscat, cu-
jus causa ad sacrum illud ministerium
non debeat recipi, nè gravetur id
extemplo in Dei nomine patefacere.
Nec aliud fere agitur, *in constituen-*
dis apud nos *Episcopis*; licet enim
nominatio (quæ quidem plurimum
valere solet) penes sit *Principem*;
Electio tamen ad *Presbyterium* sive
Episcopalis sedis *capitulum* (veteris
Alexandrini moris ad instar, de quo
Hieron: *Eutych*. & alii) etiamnum
pertinet: eâ tamen peractâ (quod
etiam *Alexandriæ* factum intellige-
re est, vel ex loco *Theodoriti* modo
laudati) plebis *assensus* demum expe-
ctatur: in quē finem, *Electio* à *Pres-*
byterio seorsim habita, ab iisdē *Ple-*
bi universæ, in *Navi Ecclesiæ Ca-*
thedralis, *solenniter solet renunciari*,
qui plerumque eandem gratam at-
que ratam habent. In illo insuper
instrumento, quo de istiusmodi ele-
ctionis Tenore & summâ certior
fit regia *Majestas*, *Cleri* item &
populi quibus communicabatur per
Electores electio recens facta, *ap-*

probatio

...ubilio & *applausus* nunquam non
...memoratur. Accedente postmo-
dum *electionis* istiusmodi *assensu*
quem vocant *regio*, emanat ex parte
...renis: Domini nostri *Regis man-*
...um ad *Metropolitam* datum, ut
...electionis nuper factæ *confirma-*
tionem quamprimum procedat,
quod sine juris solennibus apud nos
nunquam fieri consuevit, hinc *Me-*
tropolita, cui *confirmandi* solennia
jure competunt, *citationibus*, quam
fieri potest maximè peremptoriis,
omnes & singulos, qui sua putave-
rint interesse, compellat, ut die, ho-
râ & loco convenientibus & præ-
stitutis se sistant coram *Eo*, aut *Vi-*
cario ejus *generali*, *causam* si quam
habuerint, sive contra *electionis for-*
mam, sivè contra *personam* electam
dicturi, & in formâ Juris allegatu-
ri: ubi vero tempus in citationibus
assignatum advenerit, *Procurator*
eligentium se sistit pro *Tribunali*,
& *confirmationem* Episcopi electi
instanter postulans, *petitionem* sum-
mariam exhibet, in quâ ponit, &
asserit Episcopum electum, quoad
probitatem morum, quoad *scientiam*

tanto

tanto *muneri* congruum, quoad
dines, natales, ætatem, & alia id
nus esse habilem, idoneum &
siæ viduatæ, quæ eũ postulat, ap
mè utilem, imo necessarium. Q
quidem *petitio* summaria, ut &
quæ in *subsidium probationis* pe
stiusmodi *Procuratorem* adduc
tur, haud prius admittit *Metro*
lita sive *Vicarius* ejus *Generalis*
tribunali sedens, quam *Opposit*
(si qui sint) in istum locum, die
& horam citatos *præconizari* ju
rit, & nemine comparente (quod
men non semper evenit) pronunci
verit *contumaces*. *Oppositoribus*
men non præcluditur objiciend
contra *personam* electam, sive *fo*
mam ipsam *electionis* aditus, pe
sententiam definitivam electi con
firmatoriam; nisi *præconizatis* ite
rato illis: quibus virtute *citationi*
primariæ, per loca solita affixæ,
semet *opponere* confirmationi jam
expediendæ, vel in ipso momento
sententiæ prolationem præceden-
te, integrum est. Ita ut *populi*, eti-
am quantumvis *laici*, non solum *ap-*
probationem requiri, sed etiam *oppo-*

sitionem

... (si qua subest causa) atten-
... imo & judicialiter sollicitari ,
... lege constat. Hæc eo liberalius
...gessi, quia reperti sunt nonnul-
...quos dicere non piget in *Ecclesia*
...stra *Anglicana*, temere & passim
...nterri *Ordines*, tanquam in fana-
...iorum colluvie, eosdem hodie es-
... *Clericos*, cras *laicos*, & denuo e-
...um *Clericos*; & tandem ne quid
...endacio desit, Reverendissimos
... *Episcopos* in *Oenopolio* esse consecra-
...os: sed gratulamur nobis, quod
...adem versemur in *contumelia* cum
... *Salvatore* nostro, & *sanctis Apostolis*,
...quorum *alter* οἰνοπότης dicebatur,
...*iorum* solennis ad Apostolicum si-
...ve Episcopale munus *inauguratio*,
... *Musto*, & genialiter haustis Vini
...*yathis* imputata fuerat.

Pag. 100. Ἐπινομὴν δεδώκασιν] hæc
...μένης λέξις negotium fecit viris
... undequaque doctissimis; eruditissi-
...mus *Junius*, *præscriptas officiorum*
...*vices*; Clarissimus *Salmasius*, *Præ-*
...*ceptum*; Reverendissimus *Usserius*
... Armachanus, *ordinem præscriptam*.
... Illustrissimus, *Marca*, *formam*: Opti-
...mus *Hammondus*, *seriem aut modum*

suc-

Successionis, *catalogum*, *distributionem* aut *ordinationem* esse censem & quidem satis constabit contextu ratio, quocunque ex istis modis interpretemur. Sed quandoquidem certissimum est, vocem νομὴν eodem omnino esse in significatu cum verbo νέμω, atque etiam ἐπινέμω, & apud *Herodian.* Ita passim conjungi, quemadmodum hic apud *Clementem* nostrum cum verbo δίδωμι, simplicissimam judico *Hammondi* versionem, atque eidem accedendum.

Pag. 100. Τῆς ἐπισκοπῆς ἀποβάλωμεν] hanc periodum ita reddidit vir doctissimus, *non leviter peccabimus si eos repudiaverimus*, *qui sanctè & sine reprehensione episcopatus munera offerunt*, Errore satis gravi & manifesto, sed istiusmodi cui solum animus alio intentus, in causâ esse potuit: nos luxatas voces & sensa reposuimus, construendo τὰ δῶρα, non cum ἐπισκοπῆς sed συνέγκοντας.

Pag. 104. Ἔπαφρε] legit doctissimus *Boysius* Eliensis ἀνέπαφρα ex *Chrysost*: *hom.* 44. in *Genes.* qui ait *Josephum* in *Ægypti* fornace ἀνέπαφον καὶ καθαρὸν διαμεῖναι, vel etiam

ἔλαμψε,

ἔπαφροι, quod *Junius* mavult ἱλαρεὶ ἃ φαιδροί, *Philonis* Judæi verbis adductus, qui hanc vocem τῷ ἐπικουφίζεσθαι synonymā facit, & sæpe conjungit: ὡς, περὶ φυτουργίας τῆς σωτηρίου παιδείας ἐπικουφιζομένην καὶ ἐπιλαφριζομένην οὐδὲν ἴσχυσε βλάψαι· fortassis verò ἔπαφροι, quemadmodū in exemplari habetur, non prorsus absurdè retineri poterit, ut sensus sit; *eos qui per patientiam Deū honorarunt ab ipso exaltatos, niveoq; candore nitentes, apud eum in æterna memoria esse*. ἔπαφρον dicitur apud *Galenum*, & alios, quod *Spuma obductum renidet & albescit:* στολὰς autem λευκὰς esse gloriæ cœlestis habitum abunde novimus: adeoque is festivæ omnis lætitiæ color, ut à *B. Juda*, qui in *pudendis gloriantur*, & laudi ducunt, ab ipso describi meruerint, ut sint ἐπαφρίζοντες τὰς ἑαυτῶν αἰσχύνας.

Pag.106. Ἐν ἀρχῇ τοῦ εὐαγγελίου] *Evangelium* hic latè sumi observat doctissimus *Junius*, ut *Epistolas Paulinas* complectatur; quemadmodum *Prophetarum* Scripta & reliqua ἁγιόγραφα, à Domino nostro & Apostolis sub *legis* nomine recenseri solent.

K *Pag*.

Pag. 120. Εἰ δ' ἐμὲ στάσις] locum hunc citat *Epiphanius Hær.* 27. & etiam exemplo & moribus *Clementis* nostri descriptum ait: qui *Ecclesiæ Romanæ* Cathedræ à D. *Petro* admotus, se eo munere abdicavit, quamdiu *Linus*, & *Cletus* in vivis essent: ex qua duplici *successione* fortassis, si non potius ex *Ecclesiis* à B. *Petro* & *Paulo* Judæorum gentiumque *Apostolis seorsim* aliquandiu habitis, fieri potest, ut adeo parum inter Scriptores conveniat, utrum *Clemens* immediate successerit *Petro*, an quarto saltem loco: licet non sim nescius aliam etiam caussam à plurimis redditam, quod *scil.* nemo illi *Romæ* succedere liquido potest dici: de quo multum dubitatur an ipse *Romæ* unquam fuerat. Sed liti isti me non immisceo, neque enim velim statuere rem omnino gestam non esse, quia geri minus est probabile. At obiter monendum, apud *Epiphanium* in loco supra memorato reponi commode posse, pro εἰς ταθέντα, ἐνσταθέντα, quanquam veterem lectionem retineat doctis: *Petavius*. Sed hoc ipsum quod hic loci

loci suadet B. *Clemens*, de se profitetur & spondet S. *Chrysost.* qui ait *Hom.* 11. ad *Ephes.* εἰ μὲν οὖν περὶ ἡμῶν ταῦτα ὑποπτεύετε, ἕτοιμος παραχωρῆσαι τῆς ἀρχῆς, ὅπως ἂν βούλεσθε· μόνον ἐκκλησία ἔστω μία. Et *Gregorius Nazianzenus* reipsa præstitit; qui ut seditioni obviam iret, postquam ad *Constantinopolitanam* sedem admotus esset; protenus τὴν προστασίαν παρῃτήσατο, *Socrat. Hist.* 5. *c.* 7. & merito id quidem, utcunque enim *Schismatis* macula, levioris notæ nunc temporis habeatur; *Cypriano* judice, adeo non lacrymarum lixivio eluenda fuerat, ut nec vel ipso *Martyrii sanguine purganda* crederetur. *lib. de unit. Eccles.*

Pag. 122. Πολλοὶ βασιλεῖς, καὶ ἡγούμενοι] quales *Codrus*, *Lycurgus*, *Genusius Cippus*, *M. Curtius*; & *Scipio Africanus*, qui ingratam urbem relicturus, per quem stetit ut ingrata esse possit, *Clementis* nostri ferè verbis, ei valedixit, dicens; *Exeo, si plus quam tibi expedit crevi.* Quin & *Oedipus* λοιμικοῦ τινος ἐνστάντος καιροῦ χρησμοδοτηθεὶς (authoris nostri verba affero) à poëta intro-

 ducitur

ducitur in eundem morem verba faciens,

Quicunque fessi corpore & morbo graves,
Semianima trahitis corpora, en fugio, exeo,
Relevate colla, mitior cœli status
Post terga sequitur:

Pag. 122. Ἐπιστάμεθα πολλοὺς ἐν ἡμῖν παραδεδωκότας ἑαυτοὺς,] hujus rei exépla dabit *B. Paulus*, ad *Rom. c.* 16. *v.* 3 *Priscam* & *Aquilam*, qui *pro anima ejus suas cervices supposuerunt*. Et ad *Philip.* 2. *v.* 30. *Epaphroditum*, animæ suæ *Parabolanum* παραβολευσάμενον τῇ ψυχῇ. Sequentium temporũ *Herous* qui in hac laude claruerunt, referre mora esset, Gentis tamen nostræ *Protomartyr* Sanctus *Albanus* à nobis præteriri minimè debet, *qui sub Diocletiano pro Clerico hospite, quem persecutionem fugientem susceperat, se ipsum tradens, post verbera, aliáque acerbiora tormenta, capite plexus est*. Quemadmodum *Baronius in An.* 303. ex *Beda* nostrate historiam narrat. Hóc autem in loco observari poterit, durante primævæ charitatis impetu, tantam fuisse

fuisse *Parabolancrum* segetem, quibus id Negotii dabatur, ut propriæ salutis dispendio, alienam procurarent: inque tam magna *Collegia* hominum excrevisse, ut eorum numerum *Imperatorum rescriptis* necesse esset coercere, quemadmodum videre est. *Cod. Theod. lib.* 16. *tit.* 2. *de Episc. Eccl.* & *Clericis*. *leg.* 42.

Pag. 96. Καταστήσω τοὺς ἐπισκόπους αὐτῶν ἐν δικαιοσύνῃ, καὶ τοὺς διακόνους αὐτῶν ἐν πίστει] in Hebr. שמתי פקדתך שלום ונגשיך צדקה quod 70. vertunt δώσω τοὺς ἄρχοντάς σου ἐν εἰρήνῃ, καὶ τοὺς ἐπισκόπους σου ἐν δικαιοσύνῃ. Observari potest פקדה quod alibi sæpè ἐπισκοπὴ redditur (sed procurationem & ministerium omne significat) hic efferri per διακόνους. & שלום quod per εἰρήνην explicari solet, (sed bona quæcunque denotat,) hic πίστιν (nec id quidem incommodè) verti: insuper transponi Episcoporum, Diaconorumq; mentionem, ut ordo utriusque muneris rectius constaret: hæc autem satis opportune à S. *Clemente* referri ad

Ecclesiæ Christianæ præfectos non facile diffitebitur, quisquis locum *Isaiæ* perspexerit, atque totum hoc caput ad *Messiæ* tempora pertinere, *Judæis* ipsis calculum apponentibus, meminerit:

Syllabus

Syllabus earum vocum quæ in Exemplari desiderata, per conjecturam restituebantur.

PAg. 1. l. 1. Ἡ ἐκκλη- l. 2. Ρώμῃ. l. 3. ·ρεσίκε ἡγιασμέν. l. 4. κυρίε ἡμ= l. 5. Χάρις ὑ. l. 6. κράτο- l. 7. ἐφ᾽ ὑ. l. 8. Διὰ γενομ. l. 6. περιστ l. 10. δυσοι. κέν l. 11. πα. pag. 12. l 23. ἐκκλησίας πι. pag. 14. l. 1. υλοι ἐσιὰ υ l. 2. δεισ ἡμῶν l. 3. Πέτρ. l. 4. ἕνα ὑ. l. 5. ἔμεινεν l. 6. ρήσας. λόμβον l. 7. ὁ l. 8. ἀπέοχ. l: 9. παι. l. 10. γένο l, 11. τῇ. l. 13. καὶ ὅπι. pag. 16. l. 3. αν. l. 7. το. l. 13. ες l. 14. απ. ται. l. 15. αι. l. 17. μεν. l. 18. ης ἁγίας κλη. l. 19. Βλεπω καὶ l. 20. περο. ἦσαν l. 21. Ατενισ. l. 22. ἴδω. l. 23. αἷμα σω- l. 24. τ. σμω. p. 18. l. 1. Ατενισ. l. 2. καὶ. κ. l. 3. καὶ. l. 4. κ. p. 28. l. 6, αν l. 7. δρες πρός σε ἐλ. l. 8. γῆς ἡμῶν βασι l. 9. λευς ὲ l. 10. οἱ δυο αν. l. 11. ἀλλὰ ταχε. ται. l. 12. ὁδὸν ναντίαν. l. 13. γινώ. l. 14. κύριος ὁ Θεός· l. 15. τὴν πο- l. 16. προ. l. 17. τοι. νη. l. 18. ᾽Ͻ. pag. 30. l. 18. ην. l. 20. κων. ε. l. 21. θη. l. 22. ὡς l. 23. μῖν. pag. 32. l. 2. στευθήσ. l. 3. πρεῖτε. l. 4. ταύτη τ l. 5. μασι τής. l. 6. ἀεὶ l, 7. τοῦ φησὶ l. 8. ἐπι l. 9. ἦσυ. l. 10. Δι. P.

42. l. 11. ορῶν λέγει l. 12. πεὺς ἐδὲ ει υ l. 13. τῶ οικ. l. 14. ὡ προςα. l. 15. ῥῦσαι τὸν ισραὴλ. l. 16. αἰχι. l. 17. ει ν⊙. l. 18. ιζα κ l. 20. της μὲ ειϛ. l. 21. ρα. p. 44. l. 2. ον. p. 46. l. 1. ον. l. 2. οι. l. 4. ρρι. ϗ τὸ. l. 5. πνα. λης. ἀπ' l. 6. ε. λίασιν τ. l. 7. ἡγεμο l. 8. ξα. ανο. στ. l. 9. βεῖς. ῥῦσαι l. 10. σω. τ l. 11. ἀγαλλ.διν l. 12. αν. l. 13. γε. l. 14. θ. p. 48. l. 16. γ. p l. 19. ξ αυ. πα. l. 20. το. p. 56. l. 7. leg. ἐκυλ. l. 10. όσω-πον ῇ. l. 11. τῦ ἐξο λο- l. 12. όσιμον l. 13. ἰκαι⊙ l. 14. τῦ ϗ ἐκ. l. 15. ἐῤῥυ-ibid: -πγες. l. 16. -λπιζον- l. 17. -ει l. 18. αἰ ἐυεϱ- l. 19. π ibid: τε. l. 20. -οδ. l. 21. -ις p. 58. l. 21. -ῶν. p. 60. l. 1. -ρου. l. 2. α ϗ ibid: -ιν- l. 3. μέρα l. 4. ἐπέρχεϑ ἰδαμ- l. 5. πᾶσι διηνον l. 6. -θενὸ αι- l. 7 ϗ βληθε. l. 8. πλοκιν ε- l. 9 -αλύει χεῖν⊙ l. 10. -λη δυναμ- l. 11, ἀνις- l. 12- -ονα ἄσ- l. 13. ἰδι- l. 14. γιν- l. 15. τό- p. 68. l. 18. λ- l. 19. κ. l. 20. κ. l. 21. γε- ibid: ϗ l. 22. τλὼ p. 70. l. 14. -εως γινα- l. 15. ως ἐγέ-νε- i. 16. -οσιώνης l. 17. τῦ ὀλίγων ἀδελ- l. 18. Λαβαν ibid: ἐπ αυτῷ l. 16. Ισρα-ὴλ ει- l. 20. νῶς l. 21. τα με- l. 22. ἐ-νων ibid. -ς. ουν p. 72. l. 12. -ης p. 74. l. 1. -θὸν. l. 2. -εσπότης l. 3. γοις l. 4. -τῦ l. 5. -ξεν. l. 6. -οφία ἐκδ- l. 7. -θεμέ. l. 8. -τ⊙ α'υ- ibid: ὡς πύργ- l. 9. -λημα l. 13. τῆ ξω- ibid: προςα- l. 11. σαν τι κ- l. 12. κργήσ- l. 13. δυ. l. 15. ϗ ibid: ἀνθ- p. 84. l. 9. αι τλὼ κατα. l. 10. ῆς γῆς l. 11. -τὸν Κέθυ l. 12. θῶ τοῦ ibid: -ν πῶν πι- l. 13. ἐχθροὶ αὐτῦ l. 14. -όμενοι τῦ θεῦ

l. 15.

l. 15. ἴδιον l. 15. δρες ἀδελ- ibid: -ας ἐν
τοῖς l. 16. αὐτοῦ l. 17. δυο- l. 18. μῶν l. 19.
-νῶς l. 20. οὐ- ibid: ες. p. 86. l. 12. -τα-
l. 15. -θω l. 16. -θῶς. l. 22. -ω p. l. 2. -ω-
l. 3. αφ- l. 4. -καν ὅτι ἔτε. l. 5. αὐτῶ l. 6.
-σώμε- l. 7. ὕλης l. 8. -νες ει' ibid: ὡς ἐκ
-l. 9. ὁ παι ἡ- l. 10. εἰσηγ. l. 10. περὶ
ibid: αὐτ- l. 11. ταῦτ- l. 13. ὀφει- l. 14.
-ύ- 92. l. 5. ἐκέλευσεν. p. 98. l. 12. καὶ ἐπι-
l. 13. τὰς σφερα- l. 15. -ενεσηκεν l. 16. -εδος
l. 17. -σηκυια l. 18. ερέστω l. 19. -σπαζ
ibid: καταστα- l. 20. -ω ἐπεί- l. 21. τὸ ὄνο-
ibid: θεοῦ p. 102. l. 1. -ους. l. 2. ς κοι l. 3.
μὴν. l. 4. -γκινητετ. l. 5 ῥήσεις l. 6. ὅτι ἐυ-
l. 7. -ποιη- l. 8. ὁ γὰρ ε- l. 9. βλημ- l. 10.
ἰδί. l. 11. -μω- l. 12. αὐ. l. 13. -ερα- l. 14. ὑπὸ
ibid: παρ- l. 15. ἐυ- l. 16. τίγ- ε pag. 104.
l. 19. -να. p. 112. l. 18. θῆναι ὁ θεὸς ἐυχώμε-
ibid. ἐπ' ἀξι- l. 20. ζῶμεν ibid: -σωπίνης
l. 22. -λθον. l. 23. -τες. ult: σιν. p. 114. l.
1. -ωθήσον- l. 2. -ειας ibid: -θε. l. 3. ὅσον.
l. 4. -υμός l. 6. ἐκ l. 7. προσ- ibid: -ν. ὅ
l. 8. -ναι l. 9. ἡμῶν l. 10. ὧν ἀφε- l. 11.
-λυ- l. 12. -νης l. 18. -οι οὖν ibid: -εση- l.
19. τοῦ ibid: εἰκὼν- l. 20. συγνώμην ult:
πολι- p. 116. l. 1. -ιν ἢ πῶς l. 11. -νατος
κατέπιεν α- l. 12. τία αὐ. l. 13. -οι αἰγ.
l. 14. ἱππό- l. 15. αἰτίαν l. 16. ἐρυθρ- l.
17. τὸ σκλη. l. 18. -νετες l. 19. τηλικαδ.
l. 20. πλὴν διὰ θ. l. 21. ὁ ibid: ὀυ- l. ult:
δεξ. p. 118. l. 10. -θε τα- l. 11. καὶ ἐγκα-
l. 12. θεοῦ εἷς α l. 13. λάβετε ibid: τοῦτο
ει' l. 14. -τος τεσσαρ: ibid αρ- -ακοντ. l. 15.
καὶ ταπειν. l. 16. θεὸς Ἀνάστηθ l. 17. τὸ
τάχος. l. 18. ὁ λαος σ l. 20. Αἰγύπτ: l.
21. [illegible] ibid. ἐποίησα- l. 22. Καὶ εἶπε
ibid;

ibid; -και προς ibid. εώρακα p. 120. l. 1. λαὸς σ- l. 2. 'εξολ- l. 3. λείψω τ- ibid: -πωθεν l. 4. σε εἰς ε- l. 5. καὶ πολυ ibid. Εἶμε δὲ M. ibid: ἀφεις τὴν. pag. 126. l. 18. τὸ σπέρμα σε l. 19. τὸ παμβο- l. 20. δι ἐν πα- l. 22. τῶν θημω- l. 23. γνομι- ibid. τοι ὅτι l. ult. οἷς παιδαι- p. 128. l. 1. -τε καὶ γὰρ l. 2. ευτης θέλει νεθετ- l. 3. παι l. 4. τ l. 5. ἀγη- l. 6. αιδα- l. 6. αντες l. 9. δειαν l. 10. ἐν πῶ l. 15. ὑμῖν ἐμῆς l. 16. -ω δὲ ὑμᾶς l. 16. 'επειδὴ 'εκάλουν l. 17. τε καὶ 'εξεστι l. 18. προσείχετε l. 19. ἰε τε ἐμᾶς l. 20. ις ελέγχοις l. 21. ερου καγώ l. 21. α ἐπιγελάσο l. 22. δὲ ἥνίκα ἂν l. 23. -ς καὶ ὡς ἂν ἀ l. ult. ὄρυβος ἡ δὲ p. 130. l. 1. καταιγίδι πα- l. 2. -ν θλίψις ἐκ εἰσα- ibid. -σεσι- l. 5. ἡσεστιν l. 6. τῆ δὲ φο l. 7. -ντο ὑδὲ ε ibid. ἐὰν βελαῖς l. 8. -ς 'ελέγχοις l. 9. -ς ἑαυτῶν- l. 10 ι τ ἑαυτῶν l. 11. -ον δὲ l. 12. καὶ l. 13. πα- l. 14. το- l. 15. ει l. 16. ψ l. 17. ω ibid, ω.

FINIS.

l. 1.
ibid.
ibid.
l. 18.
o. [illegible]
ibid.
l. 1.
[illegible]
[illegible]
[illegible] l.
[illegible] l.
. 19.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
8. [illegible]
[illegible]
[illegible] l.